

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA)

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA)
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen
Telefoon: 088 - 116 3021
Internetsite: www.spoa.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel onder nummer 41150815

Verslag over het boekjaar 1-1-2021 t/m 31-12-2021

Colofon

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA)
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen

Redactie

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers, Heerlen

SPOA jaarverslag 2021

Voorwoord

In dit bestuursverslag en deze jaarrekening geeft het bestuur inzicht in en legt verantwoording af over de werkzaamheden, het beleid en de pensioenontwikkelingen bij SPOA in 2021. Ook geeft het bestuur inzicht in de financiële positie en resultaten van SPOA.

De coronacrisis heeft nog altijd grote impact

De crisis als gevolg van de COVID-19 pandemie heeft nog altijd de samenleving in zijn greep. Dat geldt ook voor ons fonds. Het bestuur blijft de ontwikkelingen nauwgezet volgen en neemt waar nodig tijdig passende maatregelen. De risico's en gevolgen van de coronacrisis zijn zowel financieel als niet-financieel van aard. Over de gevolgen voor de beleggingen van ons fonds leest u meer in hoofdstuk 5 Beleggingen. Over de overige gevolgen van de coronacrisis leest u meer in paragraaf 7.11.

Ontwikkeling financiële positie

De beleidsdekkingsgraad is per eind 2021 uitgekomen op 101,0%. Dit is een sterke verbetering ten opzichte van 2020 (91,0%). Door tijdelijk versoepelde regelgeving (Vrijstellingsregeling), hoefde SPOA per 1 januari 2021 en ook per 1 januari 2022 geen verlaging van de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten door te voeren. Na een zorgvuldige belangenafweging heeft het bestuur besloten gebruik te maken van deze mogelijkheid. Meer hierover leest u in paragraaf 4.2 Ontwikkelingen dekkingsgraad, onder herstelplan.

Premie-, toeslagen- en beleggingsbeleid

In 2019 hebben de leden van de beroepspensioenvereniging BPOA besloten om de premie in drie jaar tijd (tot en met 2022) stapsgewijs te verhogen. De premie is in 2021 (28,7% van de pensioengrondslag, tweede stap) verhoogd ten opzichte van 2020 (26,7%). In 2022 is de premie verder verhoogd (naar 30,7%, derde stap). Bij de vaststelling van het opbouwpercentage houdt het fonds rekening met de premiedekkingsgraad ten opzichte van de financiële positie van het pensioenfonds. Het bestuur heeft op basis van de ex-ante premiestelling gestuurd op een premiedekkingsgraad van 93,2% (de dekkingsgraad van september 2020 incl. nieuwe grondslagen). Als gevolg van de gedaalde rente in de laatste 3 maanden van 2020 is de premiedekkingsgraad ex-post lager. Het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen is in 2021 gelijk gebleven ten opzichte van 2020 (0,9%). Het bestuur heeft in 2021 de onvoorwaardelijke toeslag toegekend. Voor de voorwaardelijke toeslag was helaas geen financiële ruimte beschikbaar.

Het beleggingsrendement bedroeg in 2021 -0,1%. Dit is minder goed dan de benchmark (0,7%). Jaarlijks vindt een uitgebreide evaluatie plaats van de beleggingsresultaten versus de benchmark. Er zijn geen aanpassingen in de portefeuille geweest naar aanleiding van de evaluaties in 2020.

Nieuwe pensioenstelsel

Samen met de beroepspensioenvereniging BPOA is SPOA eind 2020 een project gestart voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. In 2021 zijn de eerste stappen gezet om tot een nieuwe pensioenregeling te komen. Eind 2021 hebben de leden van BPOA hun voorlopige voorkeur uitgesproken voor de Flexibele Pensioenregeling. Meer over het nieuwe pensioenstelsel leest u in paragraaf 7.12.

Tot slot

Het bestuur dankt alle betrokkenen bij SPOA voor hun inzet. In het bijzonder dankt het bestuur Johannes Boelstra. Hij is op 31 december 2021 afgetreden als bestuurslid en tevens secretaris en penningmeester van het bestuur.

Inhoud

	Pagina
SPOA jaarverslag 2021	
Voorwoord	3
Meerjareoverzicht	
Bestuursverslag	
1. Karakteristieken van het pensioenfonds	9
2. Uitvoering pensioenregeling, uitbesteding en uitvoeringskosten	11
3. Communicatie	24
4. Financieel	25
5. Beleggingen	29
6. Actuarieel	34
7. Governance	38
8. Integraal Risicomanagement	46
9. Vooruitblik komend boekjaar en visie nabije toekomst	54
10. Organisatie pensioenfonds	55
Verantwoordingsorgaan	
Verslag van het Verantwoordingsorgaan	59
Reactie van het bestuur	60
Intern toezicht	
Oordeel en samenvatting visitatie 2021	61
Reactie van het bestuur	62

Pagina**Jaarrekening**

Balans per 31 december	64
Staat van baten en lasten	66
Kasstroomoverzicht	67
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	68
Toelichting op de balans per 31 december	74
Toelichting op de staat van baten en lasten	81
Resultaatbestemming	86
Gebeurtenissen na balansdatum	86
Verbonden partijen	87
Risicoparagraaf	88

Overige gegevens

Statutaire bepaling van resultaatbestemming	101
Actuariële verklaring	102
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	104

Meerjarenoverzicht

	2021	2020	2019	2018	2017
Aantallen					
Actieve deelnemers	2.933	2.949	2.958	2.900	2.875
Gewezen deelnemers	1.291	1.271	1.202	1.222	1.194
Pensioengerechtigden	1.486	1.428	1.380	1.318	1.271
Totaal	5.710	5.648	5.540	5.440	5.340
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Toeslagen (voorwaardelijk)					
Indexatie actieven	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Indexatie inactieven	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Belegd vermogen	2.119.921	2.205.560	1.952.008	1.575.844	1.682.520
Beleggingsopbrengsten	-6.276	213.598	293.509	-61.720	100.878
Totaal rendement	-0,1%	11,4%	18,3%	-3,4%	6,6%
Reserves					
Algemene reserve	82.931	-66.744	-81.865	-82.379	38.019
Totaal reserves	82.931	-66.744	-81.865	-82.379	38.019
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	2.043.412	2.205.770	2.014.771	1.729.332	1.678.633
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	396	477	592	641	722
Overige technische voorzieningen	2.587	2.142	406	726	772
Totaal technische voorzieningen	2.046.395	2.208.389	2.015.769	1.730.699	1.680.127

	2021	2020	2019	2018	2017
Premiebijdragen van deelnemers	38.306	35.780	32.381	31.971	29.192
Pensioenuitkeringen	41.133	39.141	37.088	35.631	34.076
Pensioenvermogen	2.129.326	2.141.645	1.933.904	1.648.320	1.718.146
Dekkingsgraad					
Actuele dekkingsgraad ¹⁾	104,1%	97,0%	95,9%	95,2%	102,3%
Vereiste dekkingsgraad	115,6%	114,5%	115,9%	117,8%	118,0%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,3%	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%
Beleidsdekkingsgraad	101,0%	91,0%	94,7%	100,0%	100,4%
Premiedekkkingsgraad	92,0%	98,4%	94,2%	97,9%	99,0%

1) De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: $(82.931 + 2.046.395) / 2.046.395 \times 100\% = 104,1\%$.

Bestuursverslag

1 Karakteristieken van het pensioenfonds

1.1 Werkingssfeer en doelstelling

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA) is een beroepspensioenfonds opgericht op 30 december 1971 ten behoeve van de pensioenvoorziening van de in de openbare farmacie werkzame apothekers. Het pensioenfonds is statutair gevestigd te Den Haag. De pensioenregeling wordt door de Beroepspensioenvereniging Pensioenfonds Openbare Apothekers (BPOA) vastgesteld. Deelname is op grond van de verplichtstelling verplicht voor alle apothekers werkzaam in een openbare apotheek.

De (statutaire) doelstelling van SPOA is overeenkomstig de bepalingen van de statuten, van de uitvoeringsovereenkomst en van het pensioenreglement, te zorgen voor een ouderdomsvoorziening voor apothekers en de verzorging van hun nagelaten betrekkingen, één en ander door middel van pensioen of andere uitkeringen, alsmede alle handelingen te verrichten die daartoe bevorderlijk zijn.

1.2 Missie van SPOA

SPOA streeft naar een passend pensioenproduct voor aangesloten apothekers en draagt hieraan bij door kwaliteitsgericht, kostenbewust, maatschappelijk verantwoord en evenwichtig te handelen. SPOA staat dicht bij (voormalig) aangesloten apothekers en hun nabestaanden en voert een solide financieel beleid.

Het bestuur van SPOA gaat bij ieder strategisch en beleidsmatig besluit zoveel mogelijk uit van deze missie.

1.3 Visie van SPOA

SPOA is een pensioenfonds van en voor (voormalig) aangesloten apothekers. SPOA handelt in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. SPOA ziet het als haar taak om haar belanghebbenden te voorzien van de benodigde informatie om keuzes gebaseerd op feiten te kunnen maken. Het bestuur staat daarom in contact met beroepsgenoten en bevordert het pensioenbewustzijn van belanghebbenden door relevante en transparante communicatie, ook als het gaat om risico's, rechten en koopkracht van de (gewezen) deelnemer, de gepensioneerden en hun nabestaanden.

De visie heeft in het bijzonder de aandacht in de communicatie tussen SPOA en de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

1.4 Strategie van SPOA

SPOA kent een zo efficiënt mogelijk operationele uitvoering in combinatie met een gezonde bedrijfsvoering, een proactieve houding en verandervermogen door:

- de processen adequaat in te richten en vast te leggen, en op beheerste wijze te doorlopen;
- het vermogen te beheren op basis van beleggingsbeginselen, waarbij een prudent en verantwoord beleggingsbeleid wordt vastgesteld;
- de prestaties van SPOA op het gebied van beleggen, kosten en risicomanagement te monitoren en te vergelijken met alternatieven;
- de sterkten en zwakten van de eigen organisatie te kennen en te vergelijken met alternatieve aanbieders voor pensioenen;
- deelnemers en belanghebbenden op een begrijpelijke en relevante wijze van informatie te voorzien;
- op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen in de pensioensector en binnen de beroepsgroep.

1.5 Kernwaarden van SPOA en verantwoording beleid

Het bestuur van SPOA handelt vanuit de volgende kernwaarden:

Verbonden:

SPOA is van en voor (voormalig) aangesloten apothekers en handelt in het belang van haar deelnemers. SPOA heeft korte lijnen met de beroepsgroep, heeft verstand van de apothekersbranche en het bestuur bestaat grotendeels uit beroepsgenoten. SPOA heeft oog voor de verschillen in deelnemers (jong, oud, zelfstandig, loondienst) en ziet waar de wensen gehonoreerd kunnen worden binnen de doelstellingen en taken van SPOA.

Toegewijd:

SPOA voert de aan haar toevertrouwde taken op een adequate, correcte, weloverwogen, deskundige en zorgzame wijze uit. De deelnemers kunnen op SPOA vertrouwen. SPOA werkt vanuit een robuust en solide beleidskader en de beginselen van goed pensioenfondsbestuur. De beslissingen van SPOA zijn zorgvuldig en passend binnen het karakter en de verantwoordelijkheden van het pensioenfonds. Bij inschakeling van externe partijen moeten ook die aan de normen van SPOA voldoen.

Laagdrempelig:

SPOA is aanspreekbaar op haar gedrag en besluiten. SPOA is bereikbaar en de communicatie over de pensioenregeling, de financiële positie van SPOA en de risico's die daaraan verbonden zijn voor de belanghebbenden van SPOA, is helder en open. Over de invulling van de aan SPOA opgedragen taken, het gevoerde beleid en de resultaten daarvan legt het bestuur van SPOA verantwoording af aan de daarvoor aangewezen organen.

SPOA geeft uitvoering aan het pensioenreglement zoals vastgesteld door BPOA. Deze uitvoering bestaat uit het beleggen van het beschikbare vermogen, het doen van uitkeringen en het informeren van belanghebbenden. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering en houdt als 'goed huisvader' de regie over de werkzaamheden van het pensioenfonds. Daartoe hanteert het pensioenfonds de volgende beleids- en verantwoordingscyclus:

- **Beleid vastlegging:** vastgelegd in het reglement en de uitvoeringsovereenkomst
- **Analyse en verankering:** door middel van een Asset and Liability Management Study (ALM) en vastlegging in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) en het risicomanagement beleidsdocument
- **Implementatie:** vastgelegd in uitbestedingsdocumenten, vermogensbeheermandaten, Service Level Agreements
- **Monitoren:** door middel van SLA rapportages, performance rapportages, risicorapportages en ISAE rapporten
- **Verantwoording:** UPO (uniform pensioenoverzicht), jaarrekening, verslag Verantwoordingsorgaan en Intern Toezicht, communicatie naar deelnemers

1.6 Opdrachtaanvaarding

Artikel 109a van de Wet verplichte beroepspensioenregeling draagt het bestuur van SPOA op te zorgen voor de formele opdrachtaanvaarding van de door de beroepspensioenvereniging BPOA ontworpen pensioenregeling. SPOA en BPOA hebben de doelstellingen en uitgangspunten opgenomen in een uitvoeringsovereenkomst.

2. Uitvoering pensioenregeling, uitbesteding en uitvoeringskosten

2.1 Pensioenregeling

De pensioenregeling is vastgesteld door de beroepspensioenvereniging BPOA en wordt uitgevoerd door SPOA. De pensioenregeling is uitgewerkt in het pensioenreglement.

Pensioensysteem

De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsregeling in de zin van de Wet verplichte beroepspensioenregeling en is een collectieve beschikbare premieregeling met directe omzetting in pensioenaanspraken.

Premie

De pensioenregeling is gebaseerd op een vooraf vastgestelde premie (2021: 28,7%) van de pensioengrondslag, die de deelnemers afdragen aan SPOA. Het pensioengevend inkomen is hierbij gemaximeerd op € 86.282 (2021) op fulltimebasis. De franchise is € 14.544 (2021).

Ouderdomspensioen

De beoogde opbouw van het ouderdomspensioen bedraagt 1,3% van de pensioengrondslag. Indien in enig jaar blijkt dat de vooraf vastgestelde premie naar oordeel van het bestuur onvoldoende is voor de beoogde pensioenopbouw dan wordt de opbouw van het ouderdomspensioen in dat jaar verminderd. In 2021 bedroeg de opbouw van levenslang ouderdomspensioen 0,9% van de pensioengrondslag. De pensioenrichtleeftijd is 68 jaar.

Voor de aanspraken op ouderdomspensioen van deelnemers en van gewezen deelnemers geldt een vaste stijging met 1,5% per jaar (onvoorwaardelijke toeslag) tot de pensioenrichtleeftijd van 68 jaar, eventueel vermeerderd met een resultaatafhankelijke verhoging (voorwaardelijke toeslag). Jaarlijks beziet het bestuur of een voorwaardelijke toeslag wordt toegekend.

Voor de ingegane pensioenen geldt uitsluitend de genoemde voorwaardelijke toeslag. De voorwaardelijke toeslagverlening is gebaseerd op de prijsindex met een maximum van 1,5%. Dit is de maatstaf voor het bijhouden van de toeslagachterstand (zie tabel hieronder).

Partnerpensioen

Het beoogde partnerpensioen bedraagt sinds 1 januari 2015 voor elk deelnemersjaar 1,313% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag van de deelnemer. Indien in enig jaar blijkt dat de vooraf vastgestelde premie naar oordeel van het bestuur onvoldoende is voor de beoogde pensioenopbouw, dan wordt de opbouw van het partnerpensioen in dat jaar verminderd. In 2020 bedroeg de opbouw van partnerpensioen 0,909% van de pensioengrondslag.

Voor actieve deelnemers die tevens op 31 december 2014 deelnamen aan de pensioenreglementen 1 of 2, geldt een overgangsregeling. Deze overgangsregeling houdt in dat het partnerpensioen wordt aangevuld tot het niveau van het partnerpensioen zoals dat verzekerd was per 31 december 2014.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen gaat in op de eerste dag van de maand volgend op het overlijden van de (gewezen) deelnemer en duurt voort tot uiterlijk de 21-jarige leeftijd van het op wezenpensioen recht hebbende kind. Het wezenpensioen bedraagt 20% van het partnerpensioen.

Voor actieve deelnemers die tevens op 31 december 2014 deelnamen aan de pensioenreglementen 1 of 2, geldt een overgangsregeling. Deze overgangsregeling houdt in dat het wezenpensioen wordt aangevuld tot het niveau van het wezenpensioen zoals dat verzekerd was per 31 december 2014.

Het toeslagenbeleid

De feitelijke jaarlijkse toeslagverlening bestaat uit twee componenten. Een vaste onvoorwaardelijke verhoging tot de pensioenrichtleeftijd voor opgebouwde aanspraken op uitgesteld ouderdomspensioen en een variabele voorwaardelijke verhoging voor zowel de opgebouwde aanspraken op uitgesteld ouderdomspensioen als de overige aanspraken en ingegane pensioenen.

Op de (premiervrije) ouderdomspensioenaanspraken van de (gewezen) deelnemer wordt jaarlijks tot de pensioenrichtdatum of eerdere pensioeningangsdatum op 1 januari een onvoorwaardelijke, vaste toeslag verleend van 1,5%. Deze wordt uitsluitend toegekend indien de pensioenrichtdatum (of de eerdere pensioeningangsdatum) van de (gewezen) deelnemer plaatsvindt op of na 1 januari van het kalenderjaar waarin deze toeslag wordt verleend.

Daarnaast besluit het bestuur jaarlijks of een resultaatafhankelijke verhoging (voorwaardelijke toeslag) wordt toegekend. De genoemde resultaatafhankelijke verhoging (voorwaardelijke toeslag) geldt voor de aanspraken op ouderdomspensioen van deelnemers en gewezen deelnemers (zie hiervoor), maar ook voor de overige pensioenaanspraken en voor de ingegane pensioenen van pensioengerechtigden. De voorwaardelijke toeslagverlening is gemaximeerd op de prijsindex en op 1,5%.

Het kortingsbeleid

SPOA kan op grond van de Wet verplichte beroepspensioenregeling de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten verlagen. Dit kan echter uitsluitend indien:

- de beleidsdekkingsgraad van SPOA per einde van het jaar niet voldoet aan de wettelijke eisen ten aanzien van het Vereist Eigen Vermogen, SPOA niet in staat is om via het herstelplan aan te tonen dat SPOA binnen een termijn van tien jaar een beleidsdekkingsgraad heeft hoger of gelijk aan de daarbij vereiste dekkingsgraad en alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet in het herstelplan. In deze situatie wordt een tiende van het verschil tussen de in het herstelplan geprognoseerde beleidsdekkingsgraad en de vereiste dekkingsgraad gekort.
- de beleidsdekkingsgraad zes maal opeenvolgend niet voldoet aan de wettelijke eisen ten aanzien van het Minimaal Vereist Eigen Vermogen. In deze situatie neemt SPOA binnen zes maanden maatregelen die ertoe leiden dat direct wordt voldaan aan het Minimaal Vereist Eigen Vermogen. De korting wordt in dit geval vastgesteld als het verschil tussen de actuele dekkingsgraad en de minimaal vereiste dekkingsgraad. De korting wordt over een periode van 10 jaar uitgesmeerd, maar wordt direct volledig in de voorziening pensioenverplichtingen verwerkt.

In 2021 en in 2022 zijn de regels voor het verlagen van pensioen versoepeld waardoor SPOA niet genoodzaakt was om de pensioenen te verlagen. Meer hierover leest u in paragraaf 4.3.

Toeslagverlening

Het bestuur heeft gezien de financiële positie van het pensioenfonds moeten besluiten geen voorwaardelijke toeslag te verlenen per 1 januari 2022. SPOA houdt de achterstand in toeslagverlening bij. Naar verwachting kan SPOA voorlopig geen voorwaardelijke toeslag verlenen.

In onderstaande tabel is de toeslagachterstand van de deelnemers bij SPOA per 1 januari 2022 opgenomen. De toeslagachterstand per 1 januari 2022 bedraagt 32,9%. In deze achterstand zijn de niet-gerepareerde verlagingen uit de periode 2008 tot en met 2014 ad 23,4% meegenomen.

Datum	Maatstaf	Toeslagverlening	Achterstand
1-1-2015			23,4%
1-1-2016	0,40%	0,00%	23,9%
1-1-2017	0,00%	0,00%	23,9%
1-1-2018	1,50%	0,00%	25,8%
1-1-2019	1,50%	0,00%	27,7%
1-1-2020	1,50%	0,00%	29,6%
1-1-2021	1,00%	0,00%	30,9%
1-1-2022	1,50%	0,00%	32,9%

Vervallen zeer kleine pensioenaanspraken

Sinds 1 januari 2019 vervallen zeer kleine pensioenaanspraken bij einde deelneming. Als het opgebouwde ouderdomspensioen bij einde deelneming op de reguliere ingangsdatum van het pensioen niet meer bedraagt dan € 2 bruto per jaar vervallen de pensioenaanspraken van een deelnemer van rechtswege bij einde van de deelneming. Dat geldt dan zowel voor het ouderdomspensioen als partner- en wezenpensioen. De waarde van de vervallen zeer kleine pensioenaanspraken wordt toegevoegd aan de algemene middelen van SPOA.

In 2021 zijn er geen kleine pensioenen vervallen, enkel overgedragen.

2.2 Uitvoering van de verplichtstelling

Op grond van de verplichtstelling is deelname aan de pensioenregeling van SPOA verplicht voor alle apothekers werkzaam in een openbare apotheek. Onder openbare apotheek wordt verstaan een apotheek die farmaceutische zorg levert voor extramurale toepassing. Deze apothekers moeten zich aanmelden als deelnemer bij het pensioenfonds.

SPOA heeft de plicht naar BPOA, de deelnemers en andere belanghebbenden om de verplichtstelling te handhaven en controleert zo goed mogelijk of alle openbare apothekers deelnemen aan de pensioenregeling. Aangezien SPOA zich voor deze controle niet kan baseren op een register van apothekers, en zowel SPOA als andere instanties zijn gebonden aan de privacywetgeving, ligt de focus met name op communicatie over de verplichte deelname aan SPOA. Zo wordt bij de universiteiten aan de afstuderende apothekers informatie verstrekt over SPOA en BPOA. In relevante nieuwsbrieven wordt met regelmaat aandacht gevraagd voor de pensioenregeling en de wijze waarop deelnemers zich kunnen aanmelden. Daarnaast heeft ook BPOA een taak in de bewustwording van de beroepsgenoten.

Onderdeel van de uitvoering van de verplichtgestelde pensioenregeling is de inwinning van de juiste inkomensgegevens. De beroepsgenoten zijn op grond van de verplichtstelling en de Wet verplichte beroepspensioenregeling zelf verantwoordelijk om tijdig de juiste inkomensgegevens door te geven en de premienota's te betalen. Medio 2021 heeft de administrateur hiervoor in samenwerking met SPOA een nieuw digitaal portaal MijnPensioenadministratie geïntroduceerd. Doel is de gebruikersvriendelijkheid voor de beroepsgenoten hiermee te vergroten en het doorgeven en de inkomensgegevens te vergemakkelijken.

Daarnaast is begin 2022 samen met de administrateur een onderzoek gestart hoe verdere verbeteringen kunnen worden aangebracht in:

1. Proces aansluiten: hebben we elke openbare apotheker in beeld;
2. Proces loonaangifte: het doorgeven van de inkomensgegevens; en
3. Proces looncontrole: geeft de apotheker het juiste inkomen door.

2.3 Wijzigingen in de fondsdocumenten

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN)

Het bestuur actualiseert de ABTN elk jaar. In de bestuursvergadering van 22 maart 2021 is de ABTN geactualiseerd en vastgesteld op basis van de tot dan toe genomen besluiten.

Statuten

De statuten zijn in 2021 geactualiseerd. Dit zijn de belangrijkste inhoudelijke wijzigingen:

- Duidelijker is verwoord dat het bestuur een commissie kan mandateren om bepaalde besluiten te nemen en taken aan een commissie of het bestuursbureau kan delegeren (of uitbesteden), op basis van een gedetailleerde vastlegging van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van degenen aan wie de mandatering van besluitvorming of het delegeren van taken plaatsvindt.
- De procedure voor besluitvorming buiten een vergadering is aangepast. Vastgelegd is dat een dergelijk besluit kan worden genomen indien alle in functie zijnde bestuursleden het bestuursbesluit ondersteunen.
- De benoeming van een tweede extern bestuurslid (niet-beroepsgenoot) is statutair mogelijk gemaakt.

Pensioenreglement

In het gehele pensioenreglement zijn de bedragen, percentages en de flexibiliseringsfactoren die in 2020 golden vervangen door de bedragen, percentages en de flexibiliseringsfactoren die in 2021 gelden.

Voor het overige is het pensioenreglement 2021 een ongewijzigde voortzetting ten opzichte van 2020.

Uitvoeringsovereenkomst

De uitvoeringsovereenkomst tussen de beroepspensioenvereniging BPOA en SPOA is in 2021 niet gewijzigd.

De statuten en reglementen zijn beschikbaar op de documentenpagina van de website www.spoa.nl.

2.4 Afhandeling van klachten en geschillen

SPOA heeft een klachtenregeling die is opgenomen op de website. Iemand die het niet eens is met de wijze waarop hij of zij is behandeld of geïnformeerd, kan een klacht indienen bij de administrateur. Kan de klager zich niet vinden in de wijze waarop de administrateur de klacht heeft afgehandeld, dan kan bezwaar worden gemaakt bij het bestuur. Is een (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde het niet eens met het besluit van het bestuur over de klacht, dan kan deze terecht bij de Ombudsman Pensioenen.

In 2021 heeft SPOA de volgende klachten (aantallen) behandeld:

Klachten	Aantal
Behandeld door onze pensioenuitvoeringsorganisatie AZL	7
<i>Waarvan gegrond:</i>	3
Behandeld door de pensioen- en communicatiecommissie	4
<i>Waarvan gegrond:</i>	1
Behandeld door de Ombudsman Pensioenen	-
<i>Waarvan gegrond:</i>	-

Er waren geen klachten die hebben geleid tot een verandering in de pensioenregeling of processen die daaruit voortvloeien. In 2020 behandelde SPOA 6 klachten.

Daarnaast heeft SPOA een geschillenregeling. Iemand die het niet eens is met wijze waarop SPOA de pensioenregeling uitvoert, maakt dit geschil rechtstreeks kenbaar aan het bestuur. Is de betrokkene het vervolgens oneens met het besluit van het bestuur met betrekking tot het geschil, dan kan bezwaar worden gemaakt bij de geschillencommissie van SPOA. Er zijn in 2021 geen geschillen aangemeld bij de geschillencommissie.

2.5 Naleving AVG en Gedragslijn verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen

De heer Den Blanken (Sprenkels & Verschuren) is aangesteld als privacy officer voor SPOA. De privacy officer ziet onder andere toe op hoe SPOA omgaat met persoonsgegevens. De privacy officer heeft een rapportage over 2021 opgesteld over de naleving van de AVG en de Gedragslijn door SPOA. Conclusie is dat SPOA zich heeft gehouden aan de AVG en aan de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen.

2.6 Uitbestedingsbeleid en uitbestede werkzaamheden

Uitbestedingsbeleid

Zowel het pensioenbeheer, het vermogensbeheer en de custody als de bestuursondersteuning zijn uitbesteed. Het bestuur heeft hiervoor gekozen op basis van zijn verantwoordelijkheid voor het beheer van het pensioenfonds, de vereiste professionaliteit en de noodzakelijke risicobeheersing.

Het bestuur heeft uitbestedingsbeleid geformuleerd, waarin de uitgangspunten voor uitbesteding zijn vastgelegd. Dat is in lijn met de eisen die de Wet verplichte beroepspensioenregeling en de Guidance uitbesteding door Pensioenfondsen van DNB daaraan stellen. Doelstelling van het uitbestedingsbeleid is het waarborgen van continuïteit en constante kwaliteit van de dienstverlening. Hiermee blijven de reputatie en de beheerste bedrijfsvoering van SPOA gehandhaafd.

Onderdeel van een voorgenomen bestuursbesluit om bepaalde werkzaamheden of taken uit te besteden is het uitvoeren van een risicoanalyse. Mede op basis van de risicoanalyse worden selectiecriteria vastgesteld. SPOA beheerst operationele risico's door eisen te stellen aan zijn dienstverleners. Dit zijn onder andere eisen met betrekking tot continuïteit, integriteit en kwaliteit.

Het bestuur toetst regelmatig of de manier waarop de uitbestede activiteiten of processen worden uitgevoerd in overeenstemming is met de gemaakte afspraken. Het bestuur doet dit onder meer aan de hand van:

- Periodieke rapportages over (de resultaten van) de uitbestede taken en werkzaamheden.
Indien van toepassing bevatten de rapportages een overzicht van normen, afwijkingen en benchmarks. De rapportages zijn bruikbaar als stuurmiddel.
- In control statements, zoals een ISAE 3402 (type 1 en 2) verklaring, waarbij de representativiteit van het pensioenfonds geborgd is.
- Compliance statements (compliance rapportages).
- Integrale kostenanalyse.
- Analyse incidenten en/of klachten (incidentenrapportage).
- Jaarlijkse evaluatie, op te stellen door de uitbestedingspartij.
- Periodiek overleg met de uitbestedingspartij over de uitbestede werkzaamheden en taken (SLA-rapportage).
- Bezoeken aan de uitbestedingspartij.

Het bestuur evalueert periodiek of de uitbestedingsrelatie nog aan de gestelde eisen voldoet. Daarnaast evalueert het bestuur het uitbestedingsbeleid minimaal eens in de twee jaar.

Administratie

AZL voert de administratie uit. Voor de periode vanaf 1 januari 2021 is een overeenkomst gesloten voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 12 kalendermaanden voor AZL en 6 kalendermaanden voor SPOA.

Het bestuur is van oordeel dat de verantwoordelijkheid voor de uitbestede werkzaamheden is geborgd, dankzij ISAE-rapportages, periodieke rapportages, jaarlijkse evaluatie van de dienstverlening en andere contractueel vastgelegde middelen. AZL verstrekt jaarlijks een ISAE 3402-rapportage aan SPOA. AZL heeft de ISAE-rapportage over 2021 in februari 2022 opgeleverd, zodat de accountant bij de jaarwerkcontrole hierop kan steunen. Daarnaast is in maart 2022 over 2021 een ISAE3000-statement afgegeven door een externe auditor. Dit statement wordt afgegeven over de opzet en het bestaan van het Interne Beheersingssysteem van AZL van (o.a.) de business units Actuariaal, Verslaglegging, Communicatie, Excasso, Grootboek en het SLA-proces. Deze rapportages zijn besproken in de pensioen- en communicatiecommissie en het bestuur. Deze commissie voert de controle op het functioneren van AZL onder meer uit aan de hand van het door het bestuur vastgestelde uitbestedingsbeleid.

Vermogensbeheer

In 2020 besloot het bestuur na een uitgebreid selectietraject om met ingang van 1 januari 2021 Achmea Investment Management B.V. (AIM) aan te stellen als coördinerend vermogensbeheerder. AIM coördineert het beleggingsproces, waarbij zij zelf geen vermogen voor het pensioenfonds beheert. Gedurende 2020 hebben SPOA en AIM de voorbereidende werkzaamheden hiervoor verricht. Een samengestelde werkgroep vanuit SPOA in combinatie met een transitieteam van AIM heeft in de laatste maanden van 2020 gewerkt aan de inrichting en de implementatie, waarna de feitelijke werkzaamheden van AIM per 1 januari 2021 zijn gestart.

Het vermogensbeheer is ultimo 2021 ondergebracht bij de volgende partijen:

Coördinerend vermogensbeheerder	Achmea Investment Management
Custodian en beleggingsadministratie	Caceis
Aandelen	Acadian (Discretionair mandaat, Eu) Blackrock
Vastrentende waarden	Pimco Blackrock
Market Neutral	Blackrock Alternative Advisors
Vastgoed	CBRE LaSalle Inv. Management

De controle op het functioneren van bovengenoemde partijen wordt primair verricht op basis van rapportages. De beleggingscommissie (BC) voert die controle uit onder meer aan de hand van het door het bestuur vastgestelde beleid, waaronder het beleggingsplan en het uitbestedingsbeleid. De partijen verstrekken jaarlijks een ISAE 3402-rapportage. Hiermee geven zij de beleggingscommissie en ook het bestuur inzicht in de belangrijkste primaire processen.

SPOA heeft AON aangesteld als extern beleggingsadviseur.

Bestuursondersteuning

De bestuursondersteuning is ondergebracht bij Montae & Partners. Deze partij is onafhankelijk van de pensioenuitvoering en -administratie en het vermogensbeheer. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst en SLA. De verantwoordelijkheid voor deze uitbestede werkzaamheden is geborgd door middel van periodieke rapportages en periodieke evaluatie van de dienstverlening.

Sleutelfuncties

De vervulling van de sleutelfunctie risicobeheer is uitbesteed aan Montae & Partners. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst. Het houderschap van de sleutelfunctie risicobeheer is belegd in het bestuur. Mevrouw Huizinga-Arp is de sleutelfunctiehouder.

Het houderschap en de vervulling van de sleutelfunctie actuariel is uitbesteed aan de certificerend actuaire Triple A. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst.

De vervulling van de sleutelfunctie interne audit is uitbesteed aan BDO. Het houderschap van de sleutelfunctie interne audit is middels insourcing belegd bij een externe deskundige, de heer De Waard van BDO.

In paragraaf 7.9 leest u meer over de positie van de sleutelfunctie in de governance-structuur van SPOA.

Externe ondersteuning en controle

De controle van de jaarrekening is toevertrouwd aan Ernst & Young.

Bij de actuariële ondersteuning maken wij onderscheid tussen adviserende en waarmerkende werkzaamheden.

Het bestuur heeft de adviserende werkzaamheden opgedragen aan Sprenkels & Verschuren. De waarmerkende werkzaamheden zijn opgedragen aan Triple A.

De heer Klijn van PFSupport was tot en met 31 december 2021 aangesteld als de compliance officer. Met ingang van 1 januari 2022 is de heer De Koning van TriVu aangesteld als compliance officer. De compliance officer is onder meer belast met de controle op de naleving van de gedragscode.

De heer Den Blanken van Sprenkels & Verschuren is aangesteld als privacy officer. De privacy officer ziet onder andere toe op hoe SPOA omgaat met persoonsgegevens.

De heer Simon van Bureau voor Pensioencommunicatie is aangesteld als communicatieadviseur.

2.7 Uitvoeringskosten

SPOA maakt voor het uitvoeren van de pensioenregeling diverse kosten. Deze kosten worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten voor het vermogensbeheer. Het bestuur vindt het belangrijk om aan betrokkenen inzicht te verstrekken over de opbouw van de kosten. De kosten worden gepresenteerd met inachtneming van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en AFM.

Uitvoeringskosten en kosten vermogensbeheer

Het bestuur rapporteert conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie over haar uitvoeringskosten en vermogensbeheerkosten.

In onderstaande tabel zijn conform deze aanbeveling de kosten opgenomen van:

- Uitvoeringskosten SPOA uitgedrukt als percentage van het belegd vermogen en per deelnemer;
- Uitvoeringskosten SPOA en BPOA uitgedrukt als percentage van het belegd vermogen en per deelnemer;
- Vermogensbeheerkosten als percentage van het belegd vermogen.

Uitvoeringskosten

(x € 1000)	2021	2020	2019	2018	2017
Administratiekosten (AZL)					
Pensioenadministratie	760	644	615	575	563
Implementatie	0	10	27	0	0
Implementatie digitaal pensioenfonds	0	0	0	36	0
Flexfactoren / NPR	0	0	0	0	22
Bestuursadviesing	0	31	31	31	30
Communicatie	69	38	54	86	50
Wijziging reglement	0	0	0	84	0
Diverse incidentele kosten	80	35	0	44	0
Subtotaal	909	758	727	856	665
Overige kosten uitvoering					
Accountant: controle van de jaarrekening	95	57	55	51	42
Accountant: controlewerkzaamheden voorgaand boekjaar	27	2	4	1	3
Actuaris certificering	19	17	16	14	14
Actuaris jaarwerk	19	19	39	26	26
Actuaris advies	165	202	184	132	120
Actuaris kosten inzake DC kapitalen	0	0	0	9	18
Actuariële sleutelfunctie	5	13	0	0	0
AVG	0	0	0	15	0
BTW advies en aangifte	84	52	25	66	35
Sleutelfunctiehouder	16	5	0	0	0
Privacy Officer	5	10	0	0	0
Communicatie/web	0	0	0	6	2
Directeur	0	0	74	163	142
Bestuursondersteuning	421	439	226	0	0
Visitatiecommissie	19	18	18	18	17
Verantwoordingsorgaan (extern adviseur)	7	4	5	6	7
Vergader- en kantoorkosten	49	53	67	70	42
Deurwaarderkosten	2	0	8	1	-1
Compliance	5	5	5	20	0
Advies IT-beleid	0	0	0	9	0
Subtotaal	938	896	726	607	467

(x € 1000)	2021	2020	2019	2018	2017
Bestuurskosten					
Vacatiegeld en bestuursvergoedingen	169	235	281	318	280
Reiskostenvergoeding	1	17	63	64	60
Opleidingen	26	18	22	15	34
Verantwoordingsorgaan	20	19	5	12	15
Opleidingen verantwoordingsorgaan	0	2	0	2	4
Subtotaal	216	291	371	411	393
Overig					
Contributies en bijdragen	158	160	144	147	136
Communicatieadvies, websiteontwerp en onderzoek	64	81	101	97	75
Verzekering	30	9	6	6	6
Juridisch advies	42	51	1	1	0
Risico Management (advies, onderzoek)	141	77	37	54	46
Project NPS ¹⁾	414	0	0	0	0
Overig	28	18	-7	50	10
Kosten BPOA beroepspensioenvereniging	156	116	150	140	154
Subtotaal	1.033	512	432	495	427
Totaal uitvoeringskosten	3.096	2.457	2.256	2.369	1.952
Gemiddeld belegd vermogen	2.101.662	2.002.367	1.780.175	1.669.983	1.656.779
Uitvoeringskosten als % van het belegd vermogen	0,15%	0,12%	0,13%	0,14%	0,12%
Aantallen					
Actieve deelnemers	2.933	2.949	2.958	2.900	2.875
Pensioengerechtigden	1.486	1.428	1.380	1.318	1.271
	4.419	4.377	4.338	4.218	4.146
Kosten in € per deelnemer	701	561	519	561	471

1) Waarvan 83 doorbelast is vanuit 'Kosten BPOA beroepspensioenvereniging' en 145 doorbelast is vanuit 'Vacatiegeld en bestuursvergoedingen'.

(x € 1000)	2021	2020	2019	2018	2017
Vermogensbeheerkosten					
Beheervergoeding vermogensbeheerders regulier	3.332	3.082	2.908	2.942	2.859
Beheervergoeding vermogensbeheerders voorgaande jaren	0	0	-1	8	1
Bewaarvergoeding custodian	274	862	759	668	947
Beleggingsadvies	474	551	398	248	181
Beleggingsadministratie	333	387	364	263	333
Beleggingsadministratie voorgaande jaren	0	0	121	0	0
Omzetbelasting	419	223	114	149	173
Directe vermogensbeheerkosten	4.832	5.105	4.663	4.278	4.494
Beheerkosten	1.381	521	659	1.025	350
Bewaarloon en overige kosten	1.940	721	41	155	304
Indirecte vermogensbeheerkosten	3.321	1.242	700	1.180	654
Totaal vermogensbeheerkosten	8.153	6.347	5.363	5.458	5.148
(x € 1000)	2021	2020	2019	2018	2017
Transactiekosten ¹⁾	2.402	2.635	3.312	2.168	2.675
Totaal vermogensbeheerkosten incl transactiekosten	10.555	8.982	8.675	7.626	7.823
Vermogensbeheerkosten als % van het belegd vermogen	0,39%	0,32%	0,30%	0,33%	0,31%
Transactiekosten als % van het belegd vermogen	0,11%	0,13%	0,19%	0,13%	0,16%
Vermogensbeheerkosten (incl. transactiekosten) als % van het belegd vermogen	0,50%	0,45%	0,49%	0,46%	0,47%

Financiering van de uitvoeringskosten

In 2021 werden de kosten enerzijds gefinancierd uit een opslag op de premie en anderzijds uit de kostenvoorziening (2,7% van de voorziening pensioenverplichtingen). In de financiële paragraaf is dit toegelicht.

1) Transactiekosten (en overige beheerkosten) betreffen een schatting op basis van de methodiek, welke verderop wordt toegelicht.

Toelichting op de uitvoeringskosten

In 2021 zijn de uitvoeringskosten na drie stabiele jaren fors toegenomen. Dit heeft een aantal oorzaken.

De belangrijkste oorzaak betreft de kosten die gemaakt worden als uitvloeisel van de Wet Toekomst Pensioenen in het kader van het project nieuwe pensioenregeling. Dit betreft niet enkel de externe kosten van het projectmanagement, advies en ondersteuning. Ook de bestuurskosten zijn toegenomen door de stijging van de tijdsbesteding van de bestuursleden in diverse projectgroepen.

Verder zijn de reguliere uitvoeringskosten gestegen. Per 1 januari 2021 is de overeenkomst met AZL verlengd voor onbepaalde tijd. De vergoeding voor de reguliere dienstverlening in de nieuwe overeenkomst is hoger dan in voorgaande jaren door doorberekening van toegenomen kosten aan uitvoeringskant. Ook zijn er in 2021 aanvullende werkzaamheden (waaronder communicatie) verricht door AZL. Hierdoor zijn de administratiekosten gestegen. Uit een marktverkenning bleek dat een overstap naar een andere uitvoerder of overstappen op uitvoering in eigen beheer op dat moment in de tijd geen prijs- of uitvoeringstechnische voordelen zou opleveren. Transitiekosten en -risico's speelden hierbij een grote rol.

Verder heeft ook de uitbreiding van het bestuur en de noodzakelijke doorontwikkeling van het integraal risicomanagement geleid tot een kostenstijging.

Tot slot zijn ook de kosten voor BPOA gestegen. Met ingang van 2020 heeft SPOA afspraken gemaakt met BPOA over de vergoeding die SPOA betaalt aan BPOA ter dekking van de reguliere exploitatiekosten. Deze vergoeding wordt gebaseerd op de door BPOA opgestelde begroting. Mede als gevolg van de participatie van BPOA in het project nieuwe pensioenregeling is deze begroting gestegen t.o.v. eerdere jaren.

Het bestuur verwacht niet dat de kosten de komende periode zullen dalen. De ontwikkeling van de nieuwe pensioenregeling en de transitie / implementatie zullen ook in 2022 en 2023 tot verhoogde kosten leiden. Doelstelling is een kostenefficiënte uitvoering van de nieuwe pensioenregeling.

In de onderstaande tabel wordt het resultaat op kosten in de afgelopen jaren weergegeven:

(x € 1000)	2021	2020	2019	2018	2017
Uit pensioenuitkeringen	1.115	1.063	1.007	896	856
Uit premie	1.604	1.294	1.047	1.047	1.128
Werkelijke kosten	-3.096	-2.457	-2.256	-2.368	-1.952
Resultaat op kosten	-377	-100	-202	-425	32

Beroepspensioenvereniging

Het pensioenfonds neemt de kosten voor de beroepspensioenvereniging voor haar rekening. Met de Beroepspensioenvereniging (BPOA) zijn afspraken gemaakt over de door BPOA in rekening te brengen kosten. Vanaf de tweede helft van 2019 ontvangt BPOA per kwartaal een vaste vergoeding voor de werkzaamheden die zij verricht in het kader van de aan hen wettelijk voorgeschreven taken. BPOA stelt hiervoor jaarlijks een begroting op die ter informatie aan SPOA wordt voorgelegd. Aan het eind van elk jaar vindt een afrekening plaats op basis van de werkelijk gemaakte kosten.

Toelichting op de vermogensbeheerkosten

Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden verdeeld. De eerste categorie betreft de kosten van de beheervergoeding aan de vermogensbeheerder(s) en overige beheervergoedingen. Dit betreft een bedrag van 8.153 duizend, uitgesplitst in directe kosten van 4.832 duizend, terug te vinden in de jaarrekening als kosten vermogensbeheer, en 3.321 duizend aan geschatte indirecte kosten welke ingehouden zijn binnen de beleggingsfondsen. Indirecte beheerskosten worden berekend op basis van de TER (total expense ratio) van de beleggingsfondsen. Indien deze TER niet beschikbaar is, wordt voor een aantal beleggingscategorieën gebruik gemaakt van het schattingsmodel van de Pensioenfederatie.

De tweede categorie betreft transactiekosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de eerste categorie. De transactiekosten bestaan uit de aan- en verkoopkosten van de beleggingen in de effecten waarin het fonds rechtstreeks belegt en worden verwerkt als onderdeel van de aan- en verkoopprijzen. Transactiekosten binnen beleggingsfondsen worden overeenkomstig de aanbeveling van de Pensioenfederatie geïndiceerd door de in- en uitstapkosten. De transactiekosten voor bonds, rentederivaten en FX forward worden ook berekend op basis van de spreads opgegeven door de Pensioenfederatie.

De kosten vermogensbeheer zijn afhankelijk van veel factoren. De meest belangrijke factoren zijn de beleggingsstrategie en de wijze van beheer. Met de beleggingsstrategie wordt de verdeling van de portefeuille bedoeld over beleggingscategorieën en mandaten. Zo zal een keuze voor bijvoorbeeld duurder alternatieve beleggingscategorieën zoals vastgoed, private equity en hedge funds leiden tot een hoger kostenniveau, maar dat kan gerechtvaardigd zijn door het effect daarvan op het risico en rendement van de portefeuille en de additionele spreiding ten opzichte van andere beleggingscategorieën in de portefeuille. In vergelijking tot het gemiddelde van de markt verwacht het bestuur dat de allocatie naar deze alternatieve beleggingscategorieën relatief gemiddeld is voor SPOA.

De wijze van beheer duidt op het onderscheid tussen actief en passief beheer. Bij actief beheer wordt nagestreefd een hoger rendement te behalen dan de afgesproken benchmark, bij passief beheer is de doelstelling daarentegen het rendement van de benchmark zo goed mogelijk te repliceren. SPOA hanteert het belief dat voor actief beheer gekozen wordt als aangetoond kan worden dat dat waarde toevoegt na kosten en er voldaan wordt aan de gestelde voorwaarden.

Actief beheer kent gemiddeld een hogere vergoeding dan passief beheer. SPOA hanteert actief beheer voor een aanzienlijk deel van de portefeuille. In vergelijking tot het gemiddelde van de markt verwacht het bestuur dat de allocatie naar actief beheer gemiddeld beperkt groter is voor SPOA.

In hoofdstuk / paragraaf 5.3 is een overzicht opgenomen dat toont dat de keuze voor actief beheer op de lange termijn waarde heeft toegevoegd, doordat de hogere kosten ruimschoots zijn goedge maakt door een hoger behaald rendement.

Op basis van beide factoren is de verwachting dat de kosten vermogensbeheer van SPOA zich in de buurt van het gemiddelde bevinden. Op basis van de beschikbare data over een periode van vijf jaar (2020-2016) zijn de kosten vermogensbeheer van SPOA uitgekomen op een niveau net onder dat van het gemiddelde voor beroepspensioenfondsen hetgeen aansluit bij de verwachting.

Terugkijkend over de afgelopen vijf jaar (2021-2017) hebben de kosten vermogensbeheer inclusief de transactiekosten zich in een nauwe bandbreedte tussen de 0,45% en 0,50% van de portefeuille bewogen. De kosten zijn afhankelijk van de gemiddelde weging van een beleggingscategorie over een jaar. Daarnaast kan er sprake zijn van een performance based vergoeding in enig jaar als de desbetreffende vermogensbeheerder een (forse) outperformance heeft behaald. De performance based vergoeding was in 2021 hoger dan in 2020 door de goede resultaten van de Acadian portefeuille (ca. 3% boven de benchmark in 2021 dus hogere opbrengsten). Een dergelijke vergoeding moet passend zijn en is op een beperkt gedeelte van de portefeuille (circa 10%) van toepassing. Er zijn beheersmaatregelen in de overeenkomsten opgenomen om de passendheid te waarborgen. Een andere reden voor de stijging van de vermogensbeheerkosten is de aanstelling in 2021 van AIM als coördinerend vermogensbeheerder. Beide factoren verklaren grotendeels de stijging van de kosten vermogensbeheer. Daarnaast zijn transactiekosten gemaakt voor de herallocatie van de Actiam-portefeuille en de aanpassing van de rentehedge.

De totale kosten vermogensbeheer komen daarmee uit op circa 10.555 gespecificeerd als volgt:

	Beheer- kosten	Transactie- kosten	Incl. transactie- kosten
Vastgoed	97	0	97
Aandelen	698	1.051	1.749
Vastrentende waarden	2.525	1.335	3.860
Hedgefonds	721	0	721
Performancefee	1.381	0	1.381
Overige beleggingen	20	0	20
Kosten overlay beleggingen	0	16	16
Bewaarloon	0	0	0
Advieskosten vermogensbeheer	329	0	329
Overige kosten	2.382	0	2.382
	8.153	2.402	10.555

3. Communicatie

3.1 Communicatiebeleid

De pensioen- en communicatiecommissie zorgt voor de beleidsvoorbereiding en geeft sturing aan de uitvoering van het communicatiebeleid. SPOA hanteert voor haar communicatiebeleid in beginsel beleidsperioden van drie jaar. Begin 2021 is het communicatiebeleidsplan vastgesteld voor de periode 2021 – 2023. Het beleidsplan is verder geconcretiseerd in een communicatiejaarplan.

3.2 Doelstellingen

Op basis van de visie en de missie van SPOA is het communicatiebeleid gericht op de volgende doelen:

- a. Deelnemers betrekken bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel
De communicatie over de overgang speelt de komende jaren een belangrijke rol en valt binnen de kaders van dit beleidsplan. In samenwerking met BPOA is een projectplan opgesteld met een ondersteunend communicatieplan als deelproject.
- b. Faciliteren van een adequate pensioenuitvoering (proces)
De correcte uitvoering van de pensioenregeling is mede afhankelijk van administratieve handelingen van deelnemers. Dit krijgt vorm door adequate middeleninzet, duidelijke en gebruiksvriendelijke informatie en instructies.
- c. Faciliteren financiële planning deelnemers (planning)
Deelnemers kunnen hun pensioenkeuzes maken op basis van voldoende en juiste informatie over de regeling, over SPOA en pensioen in het algemeen.
- d. Verbetering van de beeldvorming over SPOA (beeld)
SPOA wil door deelnemers gezien worden als een betrouwbaar en professioneel pensioenfonds van deze tijd en wil dat de meerwaarde van SPOA onder deelnemers breed wordt gedragen.
- e. Aansluiting communicatie bij de verschillende doelgroepen blijven verbeteren.
De middelenmix, vormgeving, tone of voice sluiten aan (en bewegen dus mee) met verwachtingen en herkenbaarheid van heden ten daagse financiële communicatie onder verschillende groepen deelnemers die aangesloten zijn bij SPOA.

3.3 Communicatiestrategie

Met gerichte communicatie naar deelnemers en pensioengerechtigden werkt SPOA in de komende jaren aan verdere verbetering van de beeldvorming.

Alleen als de deelnemers een correct en reëel beeld hebben van hun pensioen bij SPOA, zijn zij in staat om de rol en de toegevoegde waarde van het pensioenfonds juist in te schatten.

SPOA onderzoekt daarnaast samen met de beroepspensioenvereniging BPOA hoe de nieuwe pensioenregeling in verband met het nieuwe pensioenstelsel eruit moet gaan zien. Communicatie met de deelnemers en pensioengerechtigden krijgt in dit traject expliciet de benodigde aandacht. Meer hierover leest u in paragraaf 3.5.

3.4 Communicatie (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden

SPOA maakt gebruik van een klankbordgroep van deelnemers om de aansluiting van de communicatie bij de doelgroep verder te optimaliseren.

SPOA heeft de deelnemers in 2021 geïnformeerd over de verhoging van de premie en de verlaging van het opbouwpercentage. Daarnaast kreeg in 2021 de financiële situatie opnieuw veel aandacht in de communicatie. Het onderwerp stond centraal op de website, in de nieuwsbrief en in andere communicatiemiddelen. SPOA heeft in 2021 en 2022 gebruik gemaakt van de Vrijstellingsregeling, zoals eind 2020 gepubliceerd door de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Hierdoor hoefde het pensioenfonds de (opgebouwde) pensioenen niet te verlagen. Deelnemers zijn hiervan via de nieuwsbrief en de website op de hoogte gesteld. Meer over dit besluit leest u in paragraaf 4.3.

Naast de wettelijk verplichte communicatiemiddelen, verstuurt SPOA onder meer nieuwsbrieven aan de deelnemers en worden nieuwsberichten op de website geplaatst. De nieuwsbrieven worden digitaal verstuurd, tenzij de deelnemer heeft aangegeven deze per post te willen blijven ontvangen.

3.5 Apothekerspensioen.nl

BPOA en SPOA streven ernaar om op 1 januari 2024 een nieuwe pensioenregeling in te voeren. Een regeling die past bij de beroepsgroep en die voldoet aan de eisen van het nieuwe pensioenstelsel. De omzetting naar een nieuwe pensioenregeling vraagt om een zorgvuldige voorbereiding. BPOA en SPOA zijn daartoe het gezamenlijke project 'Apothekerspensioen' gestart. Een projectplan is opgesteld voor een zorgvuldige en tijdige uitwerking van de nieuwe pensioenregeling. Onderdeel van het project is de website apothekerspensioen.nl. Daarop worden relevante (nieuws)berichten geplaatst, is een agenda en planning te vinden en kunnen bijvoorbeeld webinars worden teruggekeken.

4. Financieel

4.1 Premie

Premiebeleid SPOA

Pensioenfonds zijn verplicht om een kostendekkende premie te berekenen. SPOA stelt de kostendekkende premie vast met een zogeheten premiedemping. Deze demping vindt plaats op basis van een verwacht rendement. Door het dempen van de premie kan de feitelijke premie lager zijn dan de (niet-gedempte) actuariael benodigde premie. Jaarlijks wordt getoetst of de pensioenopbouw in de pensioenregeling kan worden gefinancierd uit de geldende vaste premie. Indien de feitelijk betaalde premie onvoldoende is om de pensioenopbouw te financieren, kan de pensioenopbouw in het betreffende jaar verlaagd worden. De toetsing van de premie bestaat uit twee onderdelen:

- de wettelijke toets op kostendekkendheid (op basis van de gedempte kostendekkende premie)
- een aanvullende premietoets

Premie 2021

De premie bedroeg in 2021 28,7% van de pensioengrondslag (2020: 26,7%). De pensioenopbouw bedroeg in 2021 0,9% van de pensioengrondslag, wat lager was dan de beoogde pensioenopbouw van 1,3%. Sinds 2020 wordt een aangescherpte aanvullende premietoets gehanteerd; SPOA hanteert een minimale premiedekkingsgraad van 100%, tenzij de dekkingsgraad van SPOA lager is dan 100%. In dat geval is de minimale premiedekkingsgraad gelijk aan de actuele dekkingsgraad van SPOA. Bij een premiedekkingsgraad van 100% is de premie exact gelijk aan de aangroei van de voorziening pensioenverplichtingen door pensioenopbouw. Het opbouwpercentage voor de komende jaren wordt jaarlijks in het laatste kwartaal van het voorgaande boekjaar vastgesteld. Als gevolg hiervan is het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen voor 2021 vastgesteld op 0,9%.

Eind 2019 hebben de leden van BPOA in een algemene ledenvergadering de premie voor de jaren 2020, 2021 en 2022 vastgesteld. De premie voor 2022 bedraagt 30,7% van de pensioengrondslag.

De kostendekkende premie, gedempte kostendekkende premie en feitelijke premie zijn als volgt samengesteld:

(x € 1.000)	2021	2020
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
– Bijdragen van apothekers	38.306	35.780
	38.306	35.780
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	40.169	34.929
– Opslag in stand houden vereist vermogen	5.825	5.554
– Opslag voor uitvoeringskosten	1.336	1.466
	47.330	41.949
De gedempte kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	17.353	11.825
– Opslag in stand houden vereist vermogen	2.516	1.880
– Opslag voor uitvoeringskosten	1.336	1.466
– Voorwaardelijk	9.903	5.994
	31.108	21.165

De actuarieel benodigde koopsom is voor de zuiver kostendekkende premie vastgesteld op basis van de DNB- rentetermijnstructuur per 31 december 2020. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan 114,5%, zijnde het strategisch vereist eigen vermogen voor risico fonds per eind 2020.

Het fonds heeft ervoor gekozen de kostendekkende premie te dempen op basis van het verwacht rendement.

Over het boekjaar 2021 bedroeg de feitelijk ontvangen premie 38.306. De feitelijk ontvangen premie is derhalve lager dan de zuiver kostendekkende premie, maar hoger dan de gedempte kostendekkende premie. De premie heeft in 2021 een beperkte invloed gehad op de dekkingsgraadontwikkeling (circa 0,1%-punt).

4.2 Ontwikkeling dekkingsgraad

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de bezittingen (het vermogen) en de verplichtingen (de uit te keren pensioenen, nu en in de toekomst) van SPOA.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds is een voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad over de afgelopen twaalf maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Sinds de invoering van het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds was ultimo 2021 101,0% (ultimo 2020 was deze 91,0%).

Het dekkingsgraadverloop van het afgelopen jaar is als volgt (in percentages):

- De eerste rij is de dekkingsgraad per maand einde
- De tweede rij geeft de beleidsdekkingsgraad weer: dit is het 12-maands gemiddelde van de dekkingsgraad per maand. Deze dekkingsgraad is de dekkingsgraad op basis waarvan beleidsbeslissingen worden genomen.

	jan	feb	mrt	apr	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Dekkingsgraad ultimo maand	96,5	99,1	100,8	102,4	102,2	102,3	100,0	101,0	101,6	101,6	100,1	104,1
Beleidsdekkingsgraad	91,0	92,0	93,3	94,5	95,6	96,7	97,6	98,4	99,3	100,1	100,4	101,0

De dekkingsgraad wordt enerzijds beïnvloed door de ontwikkeling van de verplichtingen en anderzijds door de ontwikkeling van het vermogen. In de volgende paragrafen wordt op beide ontwikkelingen een toelichting gegeven.

Reële dekkingsgraad

De reële dekkingsgraad houdt niet alleen rekening met de bezittingen (vermogen) en verplichtingen (de uit te keren pensioenen, nu en in de toekomst), maar daarnaast ook met verwachte prijsinflatie. De reële dekkingsgraad was ultimo 2021 85,1% (ultimo 2020 was deze 77,2%)

4.3 Herstelplan en Vrijstellingsregeling

De beleidsdekkingsgraad van SPOA is lager dan de vereiste dekkingsgraad (per ultimo 2021 115,6%), waardoor sprake is van een tekort. Het pensioenfonds heeft daarom een herstelplan. Daarin is vastgelegd welke maatregelen worden ingezet om binnen tien jaar het vereist eigen vermogen te behalen. In het eerste kwartaal van 2022 heeft de jaarlijkse update van het herstelplan plaatsgevonden.

De beleidsdekkingsgraad van SPOA is per eind 2021 lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,3%. In het beleid van het fonds is opgenomen dat er een verlaging plaatsvindt indien de beleidsdekkingsgraad op de peildatum van 31 december, vijf jaar lang (zes meetmomenten) lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Op 31 december 2015 was de beleidsdekkingsgraad voor het eerst lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, wat dit het zevende meetmoment onder de minimaal vereiste dekkingsgraad maakt.

De Vrijstellingsregeling maakt het mogelijk om de onvoorwaardelijke verlaging die zou moeten worden doorgevoerd als gevolg van een beleidsdekkingsgraad die lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad gedurende zes meetmomenten, niet door te voeren. Omdat de regels voor het verlagen van pensioen zijn versoepeld, hoefde SPOA in 2021 uiteindelijk geen verlaging door te voeren in 2021. Voor 2022 zijn deze versoepelingen opnieuw van toepassing, waardoor het pensioenfonds ook in 2022 geen verlaging hoeft door te voeren.

Na een zorgvuldige belangenafweging, besloot het bestuur gebruik te maken van deze versoepeling (de Vrijstellingsregeling). Daarbij spelen onder andere de volgende afwegingen een rol:

- Eén van de redenen voor de Minister om de tijdelijke vrijstellingsregeling ook in 2022 van kracht te laten zijn, is het voorkomen van onnodige kortingen. Hierbij wordt met name bedoeld op kortingen die in het licht van (de transitie naar) het nieuwe pensioenstelsel onnodig worden geacht.
- De benodigde korting is zeer beperkt (circa 0,1%). De kosten die gemaakt moeten worden om de korting door te voeren en de reputatieschade die dit oplevert wegen niet op tegen de benodigde omvang van de korting.
- De verwachting is dat de meeste (grote) fondsen gebruik gaan maken van de vrijstellingsregeling. Als SPOA wel moet korten, terwijl geen gebruik is gemaakt van de beschikbare vrijstellingsregeling, is dit moeilijk uitlegbaar naar deelnemers en kan dit invloed hebben op de reputatie van SPOA.
- Het fondsbestuur heeft vorig jaar besloten om gebruik te maken van de vrijstellingsregeling. De situatie is ten opzichte van vorig jaar niet dusdanig gewijzigd dat er een aanleiding zou zijn om voor 2022 af te wijken van het besluit van vorig jaar. Daarbij voert het bestuur een consistent beleid.

Pensioengerechtigden hebben direct voordeel van de Vrijstellingsregeling. Zij behouden nog minstens één jaar hun huidige pensioenuitkering, terwijl de dekkingsgraad feitelijk te laag is om deze volledig te financieren. De dekkingsgraad daalt door het op peil houden van het uitkeringsniveau. Uitgaand van de actuele dekkingsgraad op 31 december 2021 van 104,1%, is dit neerwaartse effect van de pensioenuitkeringen op de dekkingsgraad van SPOA echter minimaal; er vindt nagenoeg geen vermogensoverdracht plaats van actieve en gewezen deelnemers naar pensioengerechtigden. Het nadeel voor actieve en gewezen deelnemers is derhalve heel beperkt. Het herstel van de dekkingsgraad wordt nauwelijks vertraagd en ook actieve en gewezen deelnemers hebben (op termijn) voordeel van het niet verlagen van hun opgebouwd pensioen.

Haalbaarheidstoets

Met een haalbaarheidstoets kijkt een fonds naar het pensioenresultaat. Het pensioenfonds bekijkt of de afgesproken ambities kunnen worden gerealiseerd over een tijdshorizon van de komende 60 jaar, of het premiebeleid voldoende realistisch en haalbaar is en of SPOA voldoende herstelcapaciteit heeft. Als dat pensioenresultaat onvoldoende zou zijn, overlegt SPOA met BPOA welke maatregelen het kan nemen om het verwachte pensioenresultaat op het gewenste niveau te brengen. De haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd aan de hand van de risicohouding van het pensioenfonds. De risicohouding van een fonds is de mate waarin een fonds (na overleg met BPOA en het Verantwoordingsorgaan) beleggingsrisico's kan en wil lopen.

De volgende grenzen zijn in het kader van de risicohouding op lange termijn vastgesteld:

- Ondergrens 1: Vanuit de situatie waarbij de beleidsdekkingsgraad gelijk is aan Vereist Eigen Vermogen dient de mediaan van het pensioenresultaat tenminste gelijk te zijn aan 90%.
- Ondergrens 2: Vanuit de feitelijke beleidsdekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 90%.
- Ondergrens 3: Vanuit de feitelijke beleidsdekkingsgraad dient de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een "slechtweer scenario"(lees: 5e percentiel) 35% te bedragen.

Vanaf 1 januari 2016 moet de haalbaarheidstoets jaarlijks worden herhaald. In 2021 bedroeg het verwacht pensioenresultaat 99,6% en in 2022 98,8%.

5. Beleggingen

5.1 Strategisch beleggingsbeleid SPOA

Het strategisch beleggingsbeleid wordt vastgesteld op basis van de beleggingsbeginselen, de ALM-studie, het strategisch beleggingskader en de risicohouding van het fonds. Tevens zijn investment cases opgesteld ten behoeve van de vastlegging van de overwegingen om in een beleggingscategorie te beleggen.

Elk jaar voert SPOA een ALM (light) studie uit om de uitkomsten van het strategisch beleggingsbeleid op de lange termijn te toetsen. In 2021 heeft SPOA een uitgebreide ALM Light studie laten uitvoeren.

De doelstelling van deze studie was het in kaart brengen van de verwachtingen en risico's omtrent de dekkingsgraad, opbouw en indexatie, uitgaande van de huidige invulling van het strategisch beleid. Daarnaast is een alternatieve invulling van de portefeuille doorgerekend met een beperkt hoger belang aan zakelijke waarden welke past binnen het VEV-budget en is het rente-afdeckingsbeleid opnieuw onderzocht. SPOA is in onderdekking en heeft daarom te maken met een VEV-budget. Dat betekent dat de mate waarin bijvoorbeeld zakelijke waarden kunnen worden toegevoegd aan de portefeuille begrenst is door het VEV-budget.

De studie is gebaseerd op een stochastische analyse. Tevens is middels economische stressscenario's (waaronder begrepen negatieve duurzaamheidseffecten) inzicht gegeven in de gevoeligheid van het fonds voor een aantal alternatieve economische scenario's.

Vervolgens is beoordeeld of de resultaten van deze analyse noopten tot aanpassing of voortzetting van het strategisch beleggingsbeleid. Het bestuur heeft op basis van de uitkomsten het rente-afdeckingsbeleid herbevestigd. Tevens heeft het bestuur gekozen voor de strategie met de onderzochte alternatieve invulling met een hoger belang aan zakelijke waarden, aangezien dit bij een vergelijkbaar risico leidt tot betere uitkomsten op de lange termijn. De beleggingscommissie zal in 2022 een plan uitwerken voor de implementatie. In dit plan wordt meegewogen of de beleidsaanpassingen van voldoende toegevoegde waarde zijn in het nieuwe pensioenstelsel.

Verdeling portefeuille versus de strategische verdeling

De bandbreedtes, normen alsmede de feitelijke verdeling van de portefeuille zijn in de tabel weergegeven.

Beleggingscategorie

	Porte- feuille ultimo	Norm ultimo	Minimum	Maximum
	2021	2021		
Aandelen	27,6%	27,8%	20,0%	31,0%
Vastrentende waarden	65,6%	65,7%	60,0%	74,0%
Onroerend goed	0,6%	0,6%	0,0%	5,0%
Market Neutral	6,1%	6,0%	3,0%	7,0%
Liquide Middelen	0,1%	0,0%	-5,0%	5,0%
Totaal	100%	100%		

Afdekking renterisico

Het rente-afdekkingsbeleid kan worden gekarakteriseerd als een dynamisch beleid. SPOA maakt hierbij gebruik van een renteafhankelijke afdekking, die is vastgelegd in een staffel. De gekozen renteafhankelijke staffel past binnen de korte termijn risicohouding van het fonds. De strategische renteafdekking op basis van de marktrente bedraagt ultimo 2021 32%.

Afdekking valutarisico

Het valutarisico van de aandelenregio Europa (mandaat Acadian) wordt voor 100% afgedekt op basis van de weging van deze valuta in de aandelenbenchmark. Na de implementatie van het mandaat Aandelen ontwikkelde markten bij BlackRock wordt het valutarisico binnen het fonds voor 100% afgedekt. Het valutarisico van aandelen opkomende markten wordt indirect afgedekt door het afdekken van de USD voor de helft van de waarde in deze aandelen. In de vastrentende waarden portefeuille wordt het strategische valutarisico voor 100% afgedekt. De vastrentende beheerders zijn verantwoordelijk voor het afdekken van het valutarisico binnen de overeengekomen richtlijnen.

Tactische allocatie en herbalancering

Er vindt geen tactische allocatie over de beleggingscategorieën plaats. De jaarlijkse herbalancering heeft conform de richtlijnen op 1 april plaatsgevonden.

5.2 Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)

SPOA heeft als standpunt dat het pensioenfonds een maatschappelijke functie heeft. Vanuit die gedachte wil het fonds een bijdrage leveren aan een betere wereld en aansluiten bij breed gedragen maatschappelijke initiatieven op het gebied van ESG. SPOA heeft de ambitie om het MVB beleid te blijven doorontwikkelen en aan te passen aan wat maatschappelijk gangbare normen zijn. Het fonds baseert dit onder andere op de normen van de UN principles for responsible investments en OESO-richtlijnen en betreft hierbij ook de wensen en voorkeuren van de deelnemers.

SPOA wil het ESG beleid aan de hand van twee doelstellingen proberen te realiseren:

1. Portefeuilledoelstelling: Met maatschappelijk verantwoord beleggen wil SPOA rekening houden met ESG-maatstaven in de daadwerkelijke allocatie naar beleggingscategorieën, ondernemingen en landen. Het fonds heeft hiermee ten doel dat de portefeuille op de langere termijn een betere risico-rendementsverhouding kent dan een portefeuille waarbij geen rekening wordt gehouden met ESG-factoren.
2. Invloed doelstelling: Anderzijds wil SPOA invloed (laten) uitoefenen op de bedrijven waarin het belegt. SPOA vindt elk van de drie factoren binnen ESG hierbij belangrijk. De instrumenten die hierbij worden ingezet zijn stemmen (voting) en het aangaan van gesprekken met het bedrijf/land over wat voor het fonds belangrijk is (engagement).

Proces

SPOA ziet maatschappelijk verantwoord beleggen als een integraal onderdeel van het beleggingsproces. Dit betekent dat maatschappelijk verantwoord beleggen wordt toegepast in elke stap van de beleggingscyclus, en in elke investeringsbeslissing.

SPOA verwacht dat op lange termijn het MVB beleid resulteert in een beter verwacht rendement en/of een lager risico (niet-ESG-universum versus ESG-universum). ESG wordt daarom altijd in samenhang met (verwacht) rendement, risico en kosten bekeken. De doelstelling van SPOA is om een verantwoord beleid te voeren, waarin ook de deelnemers zich kunnen herkennen. Daarom neemt SPOA informatie over ESG-factoren mee in alle beleggingsbeslissingen, aanvullend op de gebruikelijke financiële aspecten.

De fiduciair manager heeft als rol om bij de ESG doelstellingen van SPOA mee te nemen bij de selectie externe managers en de inrichting van mandaten. Daarnaast verschaft de fiduciair manager ook rapportages met ESG-informatie per manager en over de gehele portefeuille.

De vermogensbeheerders die door SPOA zijn aangesteld brengen het ESG-beleid in de praktijk, door middel van positieve selectie van beleggingen en/of uitsluitingen. Daarnaast voeren de vermogensbeheerders activiteiten uit op het vlak van voting- en engagement.

Thema's

Binnen het ESG-raamwerk zijn alle drie de factoren Environment, Social en Governance belangrijk. SPOA wil zich in de implementatie echter bij voorkeur richten op de algemene ESG-factoren, in plaats van specifieke thema's. Voor het meten van ESG-scores maakt SPOA gebruik van de methodieken van onder anderen MSCI.

SPOA wil bij voorkeur beleggen in bedrijven die zich kunnen verbeteren op ESG-karakteristieken en niet alleen beleggen in bedrijven die al hoog scoren op ESG-gebied. Daarnaast hanteert SPOA een doelstelling voor de CO₂-uitstoot van ondernemingen.

In november 2021 heeft SPOA in een onderzoek opnieuw gekeken naar de houding van deelnemers ten aanzien van beleggen en maatschappelijk verantwoord beleggen. De vorige uitvraag hierover was in november 2018. Sindsdien is er veel veranderd. Nieuwe regelgeving uit Europa roept onder andere pensioenfondsen op om meer aandacht te besteden aan ESG en er open over te communiceren met deelnemers. Uit het onderzoek komt naar voren dat het beleid van SPOA op ESG-gebied goed aansluit bij de wensen van de deelnemers. Een groot deel geeft aan het behalen van rendement ten behoeve van pensioenen daarbij niet uit het oog mag worden verloren. Het onderzoek laat tevens de toegenomen aandacht van deelnemers zien voor onderwerpen zoals uitsluiting van fossiele industrie en wapens en meer nadruk op bedrijven/producten die de gezondheid stimuleren. Op basis van deze uitkomsten onderzoekt SPOA de komende tijd de mogelijkheden om deze thema's verder door te voeren in de beleggingsportefeuille.

Uitvoering

Omdat SPOA de vermogensbeheeractiviteiten heeft uitbesteed, heeft SPOA ook richting de vermogensbeheerders zijn MVB-doelstellingen kenbaar gemaakt, zodat deze in de uitbestede werkzaamheden betrokken kunnen worden.

Bij selectie en monitoring van mandaten worden ESG-criteria expliciet meegenomen:

- Principles for Responsible Investment: SPOA kiest managers die de Principles for Responsible Investment (PRI) van de VN hebben ondertekend.
- CO₂-doelstelling: SPOA wil de CO₂ uitstoot van ondernemingen waarin het belegt reduceren.
- Verbetering ESG-scores: SPOA wil beleggen in bedrijven die zich kunnen verbeteren op ESG-karakteristieken en niet alleen beleggen in bedrijven die al hoog scoren.

Verantwoording en rapportage

SPOA meet de ESG-score van de beleggingen in de portefeuille om inzicht te krijgen in de impact en/of verbeteringen die het fonds met zijn beleggingen wil bereiken op het gebied van ESG.

Om dit te realiseren rapporteert de fiduciair manager op jaarlijkse basis de ESG-score van de portefeuille en de benchmark.

Eventuele aanvullende kengetallen (naast de algemene ESG-score) worden vastgesteld bij het opstellen van de doelstellingen per beleggingscategorie.

Voor zo ver mogelijk wordt er in de scoring een onderverdeling gemaakt tussen score op het gebied van E, S en G.

SPOA heeft de ambitie om het ESG-beleid te blijven doorontwikkelen, aangezien de mogelijkheden en inzichten op dit gebied snel veranderen. Dit betekent dat ook de beleggingen in de portefeuille geleidelijk kunnen worden bijgestuurd en aangepast om te voldoen aan eventuele herzieningen van het ESG-beleid.

5.3 Monitoring

Het bestuur ontvangt maandelijks en per kwartaal performancerapportages respectievelijk risicorapportages van de coördinerend vermogensbeheerder. De coördinerend vermogensbeheerder berekent onafhankelijk van de vermogensbeheerders de performance en de benchmark van zowel het totaal van de portefeuille als van de verschillende deelportefeuilles.

Ontwikkelingen in de portefeuille en rendementen van SPOA

In onderstaand overzicht zijn de bruto beleggingsrendementen en de benchmarks van het fonds over verschillende perioden op geannualiseerde basis weergegeven.

Categorie	SPOA	SBM	SPOA	SBM	SPOA	SBM
	10 jr	10 jr	5 jr	5 jr	3 jr	3 jr
Aandelen	10,8%	9,7%	11,1%	10,7%	17,0%	16,5%
Vastrentende waarden	6,7%	5,9%	4,4%	4,0%	7,3%	7,0%
Market Neutral	4%	1,2%	3%	1,4%	4,2%	2,5%
Vastgoed ¹⁾	0,6%	0,6%	-1,4%	-1,4%	-3,5%	-3,5%
Totaal	7,6%	6,5%	6,5%	5,8%	9,9%	9,5%

Toelichting:

SBM is de totale SPOA benchmark welke de weergave vormt van de gemaakte beleidskeuzes. De in de tabel getoonde SBM is een op basis van de normportefeuille gewogen gemiddelde van de gehanteerde benchmarkindices per beleggingscategorie c.q. mandaat. Het genoemde rendement is inclusief de effecten van de valutahedge.

Over 2021 heeft SPOA op portefeuille niveau een rendement gerealiseerd van 0,68% versus een benchmark van 0,85%. De bijdrage van de valuta-overlay was -0,72%. Met ingang van 2021 is het effect van de valuta-overlay door de coördinerend vermogensbeheerder niet meegenomen in de vergelijkende cijfers tussen fonds en SBM omdat geen maatwerk valuta-overlay benchmark voorhanden is. Onderstaand is een toelichting opgenomen per beleggingscategorie.

Aandelenmarkten

Binnen de aandelenportefeuille voert alleen Acadian een actief beleggingsbeleid. De rest van de portefeuille is belegd in passieve fondsen.

In 2021 herstelde de economie zich wereldwijd sterk. Aandelenkoersen in ontwikkelde markten stegen tegen deze achtergrond met circa 24% (gemeten in lokale valuta). Overheden en monetaire autoriteiten bleven in 2021 een ruim monetair beleid voeren, wat een gunstig klimaat voor aandelen opleverde, ondanks de zorgen tegen het einde van het jaar over de Omikron-variant. Aandelen in de energiesector deden het erg goed en stegen gemiddeld met ruim 45% door de fors opgelopen olieprijs. Voor aandelen van opkomende markten bleef het rendement op ca. 5% steken. Belangrijk was het ingrijpen van de Chinese overheid op een aantal sectoren in de economie, zoals online onderwijs. De spanningen tussen de Verenigde Staten en China deden het sentiment ook geen goed. De aandelenportefeuille heeft een rendement van 19,3% gerealiseerd, een outperformance van 0,2%.

Vastrentende waarden en rente

De vastrentende waarden portefeuille wordt actief beheerd.

1) De allocatie naar vastgoed wordt afgebouwd naar 0%. Eind 2021 bedroeg de waarde van de vastgoedbeleggingen nog slechts 0,6% van de waarde van de portefeuille. De impact van deze portefeuille op de performance van het fonds is niet meer significant en zal volgend jaar niet meer separaat worden getoond.

Het jaar 2021 was uiteindelijk een negatief jaar voor swaps en staatsobligaties. Onder invloed van de sterk opgelopen hogere inflatie en inflatieverwachtingen steeg de swaprente en de staatsrente over een brede linie. Bedrijfsobligaties lieten aanvankelijk een stabiel beeld zien, maar verzwakten in het vierde kwartaal enigszins door hogere inflatie en de verwachting dat centrale banken de opkoopprogramma's gaan afschalen. Ook de financiële problemen van het Chinese vastgoedbedrijf Evergrande hadden een negatieve impact op de markt voor bedrijfsobligaties. Per saldo bleef de risicopremie op global investment grade credits vrijwel ongewijzigd. De vastrentende waardenportefeuille heeft met name door de stijging van de rente een rendement van -6,8% behaald, een underperformance van 0,2%.

Vastgoed

Deze portefeuille wordt belegd in een aantal niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen. De benchmark is gelijkgesteld aan het behaalde rendement. Het rendement op de vastgoedportefeuille bedroeg dit jaar -5,2%. Deze portefeuille is in liquidatie, het belang bedraagt eind 2021 slechts 0,6% van het totaal. Het resultaat wordt met name gedreven door de performance van retailvastgoed in Nederland.

Market Neutral portefeuille

Deze portefeuille kenmerkt zich door een brede diversificatie doordat in de portefeuille in meer dan 30 onderliggende hedge funds wordt belegd met verschillende strategieën. Deze portefeuille heeft een lange termijnrendementsdoelstelling van 4% in combinatie met een doelstelling van een laag risico en een lage samenhang met aandelenbeleggingen.

Het lage risico wordt gerealiseerd door enerzijds de grote spreiding en anderzijds de allocatie naar sectoren met een relatief wat lager risico in vergelijking met het totale universum.

De portefeuille heeft dit jaar een rendement behaald van 5,1%. De volatiliteit bedraagt over de afgelopen drie jaar 4,8%, hetgeen aansluit bij de doelstelling van een laag risico in vergelijking met traditionele aandelenbeleggingen waarvan de volatiliteit over deze periode 18,5% bedraagt. Ook de doelstelling van een lage samenhang met aandelenmarkten is behaald. Deze bedraagt 0,13, waarbij 1 staat voor een perfecte samenhang en 0 voor geen samenhang.

Lange termijn rendementen SPOA

SPOA richt zich voor de bepaling van het beleggingsbeleid op de lange termijn. Onderstaande tabel toont de nettoresultaten op de lange termijn performance van de portefeuille versus de SBM. Op de lange termijn (2012 -2021) droegen alle beleggingscategorieën positief bij: de aandelenportefeuille behaalde een rendement van 10,8% per jaar, de vastrentende portefeuille een rendement van 6,7% per jaar en de market neutral portefeuille een rendement van 4% per jaar.

Performance overzicht SPOA Beleggingsportefeuille 2012 – 2021

Geannualiseerd (in %)	10 jaar	5 jaar	3 jaar
SPOA	7,5%	6,3%	9,7%
SBM	6,5%	5,8%	9,5%

SPOA behaalde over de afgelopen tien jaar 1% extra rendement per jaar ten opzichte van de SBM na aftrek van kosten. Over de afzonderlijke jaren presteerde de portefeuille in acht van de tien jaren beter dan de SBM. Het hogere rendement is te danken aan het feit dat de actieve vermogensbeheerders in de portefeuille over deze perioden een hoger rendement hebben behaald dan de benchmark na kosten.

Jaarlijks vindt een uitgebreide evaluatie plaats van de resultaten versus het geformuleerde beleid. Deze evaluaties betreffen bijvoorbeeld de evaluaties ten behoeve van het strategisch beleggingskader, de evaluatie van het rentebeleid maar ook de resultaten van de beheerders versus de doelstelling. Deze evaluaties hebben conform de planning plaatsgevonden.

5.4 Vooruitblik 2022

Voor 2022 heeft de beleggingscommissie de belangrijke taak om het beleggingsbeleid opnieuw vorm te geven naar aanleiding van het voorgenomen besluit tot overgang naar het flexibele contract in het kader van het nieuwe pensioenakkoord. Een belangrijke input hiervoor vormt vanzelfsprekend de mening van de deelnemers van de regeling. Deze zal middels een risicopreferentieonderzoek worden uitgevraagd.

Deze input zal meegenomen worden om het beleggingsbeleid (via de lifecycles ¹⁾) zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij de mening van de deelnemers. Hiervoor zal opnieuw een ALM studie worden uitgevoerd in 2022. In deze studie wordt ook aandacht besteed aan bredere beleidskwesties zoals de consequenties van al dan niet invaren en een eventuele keuze voor het transitie-FTK.

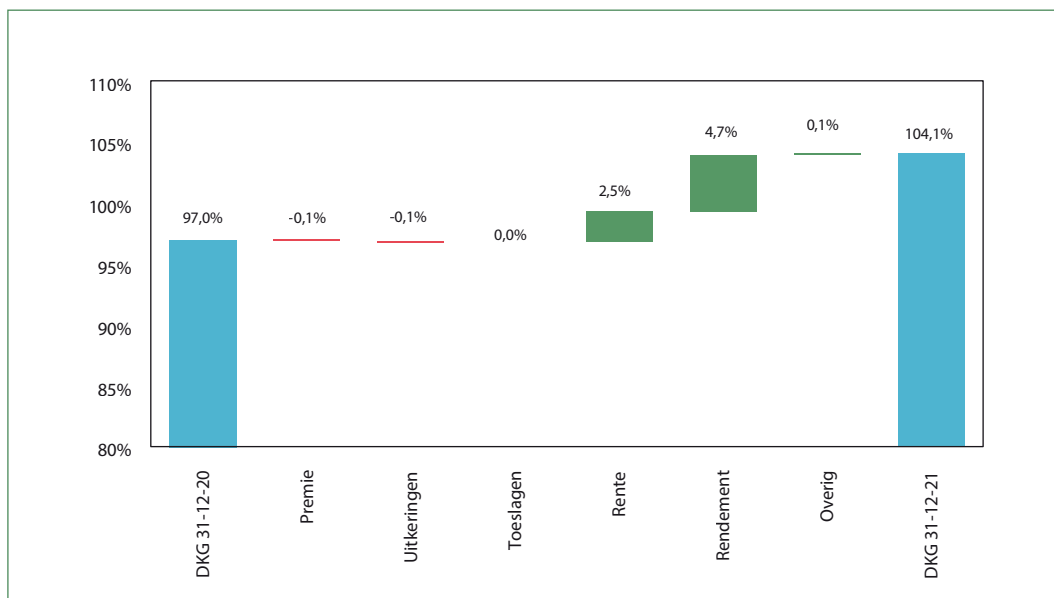
6. Actuarieel

6.1 Samenvatting van het actuarieel rapport

Ontwikkeling dekkinggraad

In 2021 is de actuele dekkinggraad gestegen van 97,0% naar 104,1%. In de onderstaande grafiek wordt de ontwikkeling van de actuele dekkinggraad uitgesplitst naar de verschillende componenten ²⁾.

Toelichting van het verloop

1) Het concept van lifecycle-beleggen is een methode waarbij het risicoprofiel van de beleggingsportefeuille voor de deelnemer op basis van zijn of haar leeftijd verandert. Naarmate de deelnemer ouder wordt (en dichterbij zijn/haar pensioenleeftijd komt), wordt het totale risico van de beleggingsportefeuille afgebouwd.

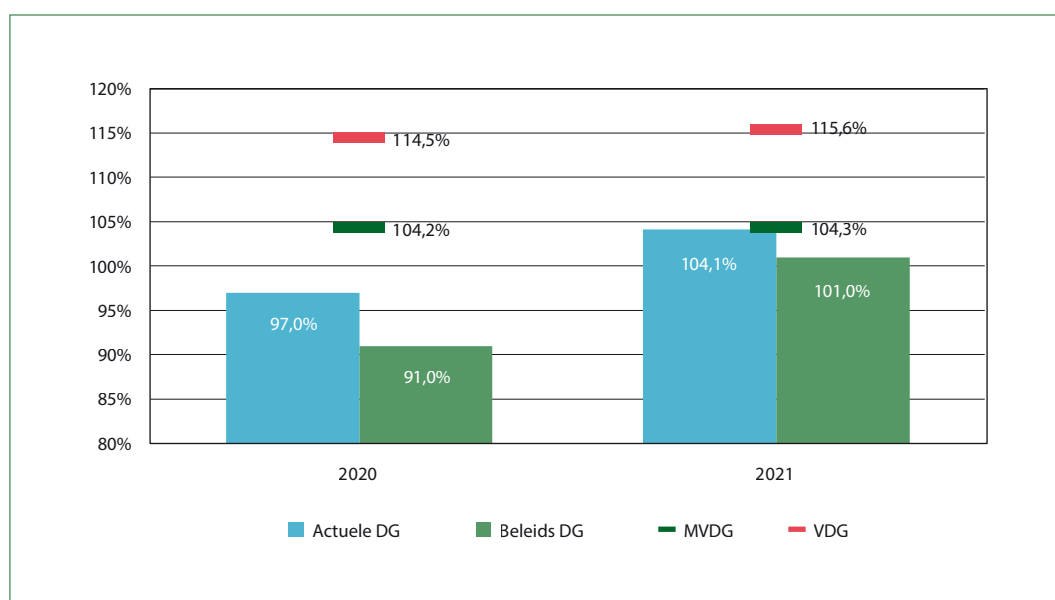
2) De presentatie van de verschillende effecten in deze grafiek wijkt af van de effecten zoals weergegeven in het herstelplan 2022. In het herstelplan schrijft DNB voor dat de impact op de dekkinggraad per stap apart wordt berekend ten opzichte van de dekkinggraad aan het begin van het boekjaar. Er ontstaat dan een restpost ('kruiseffecten'). In dit actuarieel rapport, laten wij een verloop zien waarbij de losse stappen optellen tot de totale wijziging van de dekkinggraad.

De dekkingsgraad is met name gestegen als gevolg van de beleggingsopbrengsten. De positieve rendementen hebben de dekkingsgraad doen stijgen met 4,7%-punt.

Daarnaast is er positief effect als gevolg van de rentewijziging van 2,5%-punt. Hierbij is reeds rekening gehouden met de renteaftrekking.

In voorgaand diagram zijn de beleggingsopbrengsten exclusief de renteaftrekking opgenomen. Het resultaat als gevolg van de renteaftrekking wordt meegenomen bij het effect van de rente. Bij een rentestijging is het resultaat op de renteaftrekking negatief. De rente is gedurende 2021 fors gestegen en daarmee is de voorziening pensioenverplichtingen afgenomen met een positief resultaat als gevolg. Omdat het resultaat van de renteaftrekking hier is meegenomen wordt het totale resultaat op rente gedempt.

Solvabiliteit

De beleidsdekkingsgraad is in boekjaar 2021 gestegen van 91,0% naar 101,0%.

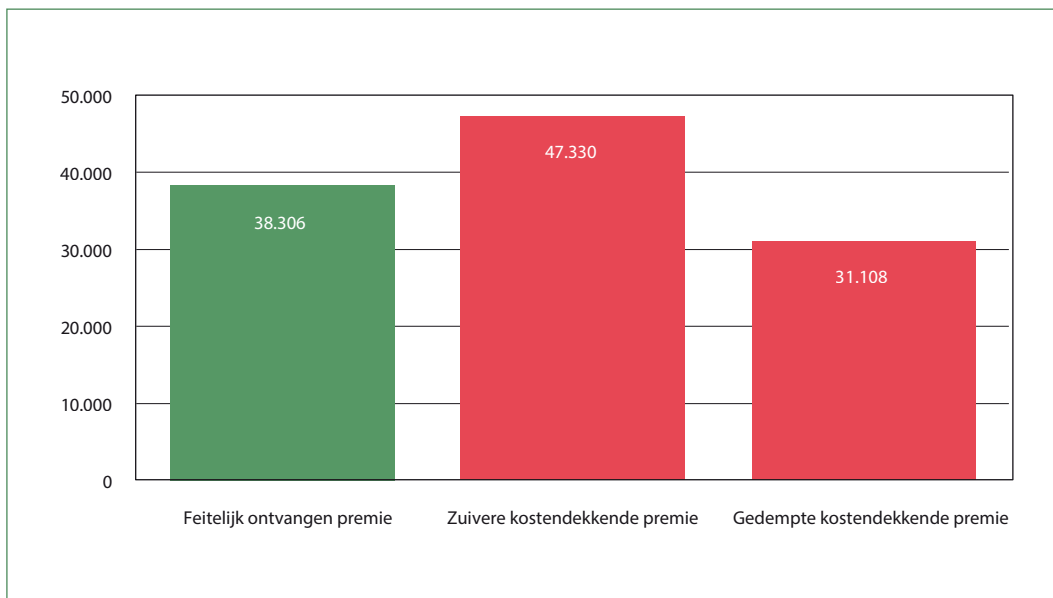
De vereiste dekkingsgraad bedraagt ultimo 2021 115,6% (ultimo 2020 114,5%).

De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt ultimo 2021 104,3% (ultimo 2020 104,2%).

De beleidsdekkingsgraad ligt sinds eind 2015 onder de minimaal vereiste dekkingsgraad. Om korting te voorkomen, maakt het fonds eind 2021 gebruik van de vrijstellingsregeling voor de korte termijn korting.

Gedurende 2021 is het vereist eigen vermogen op basis van de strategische mix toegenomen, dit is met name het gevolg van de gestegen rentetermijnstructuur. Het strategisch en feitelijk VEV ligt eind 2021 binnen de grenzen van de risicohouding (15,5%- 20,5%).

Premies

De feitelijk ontvangen premie is hoger dan de gedempte kostendekkende premie, maar lager dan de zuiver kostendekkende premie.

In de (gedempte) kostendekkende premie is in overleg met de certificerend actuaaris geen rekening gehouden met het verlies op kosten in het boekjaar. Dit komt door hogere tijdelijke kosten als gevolg van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. De kosten worden nader uitgesplitst in het jaarverslag.

De premiedekkingsgraad bedroeg 92,0%. De premie heeft in 2021 (vrijwel) geen invloed gehad op de dekkingsgraadontwikkeling.

De premie heeft in combinatie met de pensioenopbouw een beperkt negatief effect op de dekkingsgraad. Dit komt omdat de feitelijke premie lager is dan de actuariel zuivere waarde van de pensioenopbouw. Het verrichten van uitkeringen in 2021 heeft ten opzichte van de dekkingsgraad per begin 2021 een negatieve impact gehad op het verloop. De dekkingsgraad was immers lager dan 100%, maar de aanspraken zijn wel volledig toegekend. Voor de onvoorwaardelijke toeslagverlening is reeds rekening gehouden in de verplichtingen van SPOA. Deze hebben derhalve geen impact op de dekkingsgraad. Er hebben daarnaast geen voorwaardelijke verhogingen of verlagingen plaatsgevonden waardoor het resultaat hier 0 is.

Zie voor een nadere toelichting paragraaf 4.1

Herstelplan

Het pensioenfonds heeft begin 2022 en 2021 een geactualiseerd herstelplan bij DNB ingediend. Uit het herstelplan blijkt dat, uitgaande van de in dit herstelplan gehanteerde veronderstellingen, het pensioenfonds binnen de gekozen maximale hersteltermijn herstelt tot het vereist eigen vermogen.

6.2 Verzekerdenbestand

(Aantallen)

	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen-gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2020	2.949	1.271	1.428	5.648
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	192	0	0	192
Uit dienst	-186	186	0	0
Waardeoverdracht	0	-39	0	-39
Ingang pensioen	-28	-66	106	12
Overlijden	0	-1	-40	-41
Afkoop	0	0	-2	-2
Andere oorzaken ¹⁾	6	-60	-6	-60
Mutaties per saldo	-16	20	58	62
Stand per 31 december 2021	2.933 ²⁾	1.291	1.486	5.710
Specificatie pensioengerechtigden			2021	2020
Ouderdompensioen			1.166	1.100
Partnerpensioen			299	304
Wezenpensioen			21	24
Totaal			1.486	1.428

1) Deze verzamelpost wordt o.a. veroorzaakt door het rechtekken van de uitdiensttreders en de stelpost uit J701. Dit betreft met name uitdiensttreders die reeds een slaperspakket hebben en conform de richtlijnen van DNB uniek geteld dienen te worden.

2) Waarvan 62 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling vanwege arbeidsongeschiktheid.

7. Governance

7.1 Vergaderingen

Het bestuur van SPOA heeft het afgelopen jaar 19 keer vergaderd. Daarnaast is het bestuur vier keer samengekomen met het Verantwoordingsorgaan, twee keer met de Visitatiecommissie en vier keer met de beroepspensioenvereniging BPOA. Daarnaast werken SPOA en BPOA intensief samen aan de invoering van een nieuwe pensioenregeling. Hiervoor is gezamenlijk een separaat project opgezet. De vergaderingen vonden in verband met de Covid-19 richtlijnen veelal digitaal plaats door middel van videoconferencing.

De belangrijkste gebeurtenissen en onderwerpen op de agenda van 2021 waren:

- Afronding nieuwe overeenkomst uitbesteding pensioenuitvoering met AZL;
- Governance van het pensioenfonds (samenstelling bestuur, taken en inrichting commissies en werkgroepen);
- Financiële positie en gevolgen van lage dekkingsgraad;
- Eigen Risico Beoordeling;
- ESG & Sustainable Finance Directive Regulation
- Project nieuwe pensioenstelsel en nieuwe pensioenregeling

Het bestuur hield in 2021 studiebijeenkomsten over het nieuwe pensioenstelsel en de strategische risicoanalyse. Daarnaast is de collectieve zelfevaluatie van het bestuur aan bod geweest in relatie tot de governance van het pensioenfonds.

7.2 Ontwikkelingen samenstelling bestuur en Verantwoordingsorgaan

Binnen het bestuur hebben in 2021 de volgende wijzigingen in de samenstelling plaatsgevonden:

- De heer P.M. Dantuma is per 13 augustus 2021 benoemd als bestuurslid (beroepsgenoot).
- De heer P.P. Bannink is per 8 december 2021 benoemd als bestuurslid (extern).
- De heer J.P. Boelstra is op 31 december 2021 afgetreden als bestuurslid.
- Mevrouw M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens is per 1 januari 2021 benoemd voor een nieuwe zittingstermijn,
- Mevrouw E.A.A.M. Lie-Kwie-ten Berge is per 1 september 2021 benoemd voor een nieuwe zittingstermijn.
- Sinds september 2021 is mevrouw L.R. Denee-Haasnoot betrokken bij SPOA als aspirant-bestuurslid.

Binnen het Verantwoordingsorgaan hebben in 2021 geen wijzigingen in de samenstelling plaatsgevonden. De heer J.C. Kortekaas is per 1 januari 2022 benoemd voor een nieuwe zittingstermijn namens de pensioengerechtigden.

Een overzicht van de samenstelling van de fondsorganen, commissies en de vaste bestuurlijke werkgroepen is opgenomen in hoofdstuk 10.

7.3 Geschiktheidsbevordering

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan. Daarbij wordt onder meer uitgegaan van de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie en de Guidance normenkader beleggingskennis van DNB. Het bestuur heeft gezien de wijzigingen in de bestuurssamenstelling in december 2021 de geschiktheid herijkt, waarna het geactualiseerde geschiktheidsplan is vastgesteld.

De geschiktheidsbevordering van het bestuur krijgt collectief vorm door heisessies en studiedagen te organiseren. Is het onderwerp ook van belang voor BPOA en/of het Verantwoordingsorgaan, dan worden zij uitgenodigd voor de sessie. Verder hebben de individuele bestuursleden opleidingen gevolgd, literatuur bijgehouden, seminars en lezingen op pensioengebied bijgewoond en ervaringen met andere bestuursleden uitgewisseld.

7.4 Diversiteitsbevordering

Diversiteit heeft de aandacht van het bestuur. In 2019 heeft het bestuur diversiteitsbeleid vastgesteld alsmede een stappenplan ten behoeve van de diversiteitsbevordering. Het diversiteitsbeleid is in februari 2022 geëvalueerd.

Zowel voor bestuur als Verantwoordingsorgaan wordt gestreefd naar een samenstelling die zoveel mogelijk een afspiegeling van het deelnemersbestand is, waarbij in beide fondsorganen ten minste één man en één vrouw zitting heeft. Daarnaast streeft het bestuur er naar dat zowel het bestuur als het Verantwoordingsorgaan ten minste één lid jonger dan 40 jaar heeft. Het bestuur en het Verantwoordingsorgaan voldoen aan deze diversiteitseisen.

Het bestuur heeft het volgende stappenplan diversiteitsbevordering vastgesteld:

1. Een persoonlijke benadering van mogelijke kandidaten die bijdragen aan de diversiteitsdoelstellingen.
2. Regelmatig overleg met BPOA over invulling van vacatures conform de diversiteitsdoelstellingen van het fonds.
3. Een continu (laten) zoeken naar mogelijke kandidaten ongeacht of er vacatures ontstaan en/of worden verwacht.
4. Mogelijk maken van een "stage" en aspirant-bestuurslidmaatschap, waarbij een opleidingsbudget ter beschikking wordt gesteld.
5. Periodiek evalueren en zo mogelijk wijzigen onderlinge taakverdeling in het bestuur. Zittende bestuursleden kunnen op meerdere aandachtsgebieden deskundig worden gemaakt, zodat er ruimte ontstaat om jongere bestuurders met minder ervaringsdeskundigheid te plaatsen op vacatures met minder zware profielen.

7.5 Beloningsbeleid

Het bestuur voert een beheerst beloningsbeleid. Het houdt hierbij rekening met de verantwoordelijkheid, de eisen die aan de functie worden gesteld en de tijd die de functie in beslag neemt. SPOA hanteert daarbij het "van en voor (apothekers)-principe". Een deel van de bestuursleden en leden van het Verantwoordingsorgaan zijn in de praktijk werkzaam. Uitgangspunt is daarom dat de vergoeding gebaseerd is op de tijdsbesteding.

De hoogte van de vergoedingen en afspraken over de vergoeding van kosten voor opleidingen zijn vastgelegd in de declaratieregeling, die onderdeel uitmaakt van het beloningsbeleid en van toepassing is op het bestuur en het Verantwoordingsorgaan.

De hoogte van de vergoeding bedraagt per uur € 125. De vergoeding voor reistijd is € 50 per uur. Daarnaast ontvangen bestuursleden en leden van het Verantwoordingsorgaan een reiskostenvergoeding indien zij reizen voor vergaderingen.

7.6 Gedragscode en compliance

Doel van de gedragscode van SPOA is het stellen van regels en richtlijnen voor verbonden personen. Dit zijn onder meer de leden van het bestuur, het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie én door het bestuur aangewezen personen. De gedragscode richt zich onder meer op:

- Het voorkomen van belangenverstremming;
- Het vermijden van het gebruik van voorwetenschap;
- Het voorkomen van koersmanipulatie of andere misleidende handelingen;
- Een zorgvuldige omgang met bedrijfsmiddelen en -informatie;
- De omgang met het ontvangen van relatiegeschenken, giften en uitnodigingen;
- De omgang met het geven van relatiegeschenken;
- De omgang met nevenfuncties;
- De omgang met financiële belangen in zakelijke relaties;
- De omgang met leveranciers en dienstverleners.

Iedere verbonden persoon ondertekent bij aanvang van zijn functie de gedragscode, waarmee de verbonden persoon verklaart alle relevante regels uit de gedragscode na te leven. Na afloop van ieder kalenderjaar of bij het niet langer verbonden zijn aan het

pensioenfonds, ondertekent iedere verbonden persoon een verklaring over de juiste naleving van de gedragscode over het afgelopen jaar.

Naast een gedragscode beschikt SPOA over een incidentenregeling en een klokkenluidersregeling. De incidentenregeling geeft aan welke stappen gevolgd moeten worden als er een (vermoeden van een) incident is, zodat eventuele schade kan worden voorkomen of beperkt en herhaling van het incident kan worden voorkomen. De klokkenluidersregeling is een procedure voor het melden van (potentiële) misstanden binnen het pensioenfonds en zorgt voor de bescherming van aan het pensioenfonds verbonden personen die te goeder trouw melding maken van een (potentieel) misstand.

Het bestuur van SPOA heeft afspraken gemaakt over de melding van zaken die behandeld worden in de gedragscode. Tijdens de bestuursvergadering is compliance een vast agendapunt ten behoeve van de melding van uitnodigingen, geschenken, nieuwe nevenfuncties en dergelijke.

De compliance officer voert jaarlijks een toetsing uit op de naleving van de gedragscode. Met ingang van 1 januari 2022 is de heer De Koning van TriVu aangesteld als compliance officer. Hij heeft in dat kader de rapportage over 2021 opgesteld. Conclusie is dat de regels die vallen binnen de scope van compliance in 2021 zijn nageleefd. De meldingen die de verbonden personen in 2021 hebben gedaan, vallen binnen de normen van de gedragscode van SPOA. De compliance officer rapporteert daarnaast dat in 2021 in totaal 18 incidentmeldingen zijn gedaan (bij, via en door AZL en AIM).

De compliance officer heeft de volgende aanbevelingen gedaan, die in 2022 worden opgevolgd:

- Wijzigingen in nevenfuncties na goedkeuring door het bestuur zo spoedig mogelijk doorgeven aan de compliance officer;
- Het proces van melding van uitnodigingen bij verbonden personen die geen bestuurslid zijn nogmaals bij hen onder de aandacht brengen;
- Het organiseren van een awareness sessie over compliance en integriteit;
- Het actualiseren van de klokkenluidersregeling;
- Het bijhouden van een incidentenregister, waarin de opvolging en afwikkeling van incidenten centraal wordt bijgehouden.

7.7 Code pensioenfondsen

Naleving Code pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen is een gedragscode voor de sector en bestaat uit normen die de sector zichzelf oplegt. Bij verantwoording over de naleving van de Code Pensioenfondsen geldt het 'pas toe of leg uit'-beginsel. De Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid hebben de Code Pensioenfondsen in 2018 geactualiseerd.

Het bestuur onderschrijft het belang van de naleving van de Code en gaat jaarlijks na of en zo ja, hoe SPOA aan de norm voldoet. Het bestuur heeft geconcludeerd dat alle normen door het pensioenfonds in 2021 zijn nageleefd.

Ondanks het pas-toe-of-leg-uit karakter van de Code Pensioenfondsen zijn er normen in de Code die altijd dienen te worden toegelicht in het bestuursverslag. Deze normen worden hieronder genoemd, met een verwijzing naar de toelichting in het jaarverslag.

Rapportagenorm	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
<p>Norm 5</p> <p>Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.</p>	Ja	Het bestuur beschrijft in het bestuursverslag bij de betreffende beleidsonderwerpen het beleid dat het in 2021 voerde, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur maakte.
<p>Norm 31</p> <p>De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.</p>	Ja	Het bestuur rapporteert in hoofdstuk 7 'Governance' over de samenstelling van fondsorganen en de geschiktheid van de leden en over diversiteit.
<p>Norm 33</p> <p>In zowel het bestuur als in het Verantwoordingsorgaan of het Belanghebbendenorgaan is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.</p>	Ja	In hoofdstuk 7 'Governance' onder 'Diversiteit' rapporteert het bestuur over de diverse samenstelling van fondsorganen, de doelen ten aanzien van diversiteit en de stappen voor het bevorderen van diversiteit.
<p>Norm 47</p> <p>Het Intern Toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.</p>	Ja	De Visitatiecommissie betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover in zijn rapportage.
<p>Norm 58</p> <p>Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.</p>	Ja	In hoofdstuk 1 'Karakteristieken van SPOA' beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het pensioenfonds.
<p>Norm 62</p> <p>Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.</p>	Ja	Het bestuur licht in hoofdstuk 5 'beleggingen' de overwegingen toe om maatschappelijk verantwoord te beleggen.

Rapportagenorm	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In hoofdstuk 7 'Governance' rapporteert het bestuur over de naleving van de integriteitregeling en over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	In hoofdstuk 2 'Pensioenbeheer' wordt gerapporteerd over de behandeling van klachten en geschillen.

Gesprekken met de Monitoringscommissie Code pensioenfonds

De Monitoringscommissie Code pensioenfonds nodigde SPOA begin 2021 uit voor één op één gesprekken met de Monitoringscommissie, ten behoeve van het jaarlijkse onderzoek naar de naleving van de Code pensioenfonds. SPOA is met genoegen op deze uitnodiging ingegaan. De voorzitters van het bestuur, het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie hebben gesproken met een afvaardiging van de Monitoringcommissie Code Pensioenfonds over de werking van de Code Pensioenfonds en hebben praktijkvoorbeelden van SPOA besproken.

7.8 Zelfevaluatie

Het bestuur heeft in 2021 een zelfevaluatie gedaan onder begeleiding van een externe partij. Deze zelfevaluatie is door het bestuur gekoppeld aan de evaluatie van de governance van SPOA.

7.9 Werkzaamheden sleutelfuncties

Risicobeheerfunctie

De risicobeheerfunctie bestaat uit de sleutelfunctiehouder risicobeheer en de vervuller van de sleutelfunctie. Het houderschap is belegd bij een bestuurslid, mevrouw C.R.C. Huizinga-Arp. Het vervullerschap is uitbesteed aan Montae & Partners. De risicobeheerfunctie maakt zoveel mogelijk gebruik van bestaande risicobeheerrapportages.

De risicobeheerfunctie voert zijn taak uit conform de wettelijke eisen. Hieronder valt in elk geval:

- Een bijdrage leveren aan het opstellen van de risicohouding.
- Het bestuur faciliteren bij de reguliere identificatie van (toekomstige) risico's en het bepalen van de (mogelijke) omvang ervan; de risicomanagementfunctie heeft hierbij zowel een faciliterende als initiërende rol.
- Het geven van een onafhankelijke opinie (inhoudelijke beoordeling) over de (mogelijke) risico's ten gevolge van bestuursbesluiten (geven van "countervailing power").
- Signalerende en adviserende rol bij het vormgeven van beheersmaatregelen.
- Het frequent controleren of de risico's zich nog binnen daartoe vastgestelde risicotoleranties bevinden.
- Gevraagd en ongevraagd adviseren over (de beheersing van) risico's.
- Ondersteunen bij de uitvoering van de eigen risico beoordeling.

De sleutelfunctiehouder rapporteert aan het bestuur. Materiële bevindingen en aanbevelingen worden gerapporteerd aan het bestuur en aan de visitatiecommissie.

In hoofdstuk 8 gaan wij nader in op het integraal risicomanagement in ons fonds.

Actuariële functie

Het houderschap en de vervulling van de actuariële functie zijn belegd bij de certificerend actuaris, Triple A. Deze invulling vereist geen extra (actuariële) deskundigheid in het bestuur. Bovendien zijn de werkzaamheden van de certificerend actuaris en de (nieuwe) actuariële sleutelfunctie complementair aan elkaar.

Onder de taken van de actuariële functie vallen:

- Het controleren van de berekening van de technische voorzieningen.
- Beoordelen van de opgestelde flexibiliseringsfactoren voor het volgend boekjaar.
- Het beoordelen van de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de technische voorzieningen, waaronder in ieder geval wordt verstaan:
 - het beoordelen of de bij de berekening van de technische voorzieningen gehanteerde methodieken, onderliggende modellen en aannamen passend zijn;
 - het beoordelen of er voldoende gegevens worden gebruikt bij de berekening van technische voorzieningen en het beoordelen van de kwaliteit van die gegevens (hierbij kan gebruik worden gemaakt van de werkzaamheden van de accountant); en
 - het toetsen van de bij de berekening van technische voorzieningen gehanteerde aannames aan de praktijk.
- Het beoordelen van het premiebeleid en beleid inzake omzetting van pensioenaanspraken (bijvoorbeeld bij een waardeoverdracht).
- Het beoordelen van de adequaatheid van herverzekeringsregelingen (indien van toepassing).
- Het ertoe bijdragen dat het risicobeheer doeltreffend wordt toegepast.

De actuariële functie stelt na afloop van ieder kwartaal een rapportage op. Daarin is opgenomen het oordeel naar aanleiding van de toetsing van het verloop en de eindstand van de technische voorzieningen plus onderliggende basisgegevens en een beschrijving van de overige werkzaamheden die de actuariële functie in het kwartaal heeft verricht

Interne Auditfunctie

Het bestuur heeft het sleutelfunctiehouderschap interne audit buiten het bestuur belegd door middel van insourcing. Sleutelfunctiehouder is de heer De Waard. Het vervullerschap van de sleutelfunctie interne audit is uitbesteed aan BDO.

Onder de taken van de interne auditfunctie valt in elk geval het opstellen van een Audit Universe (totaal van de periodiek te onderzoeken objecten) en een audit jaarplan. De frequentie en prioriteitstelling van de uit te voeren audits wordt in overleg met het bestuur vastgesteld. Eind 2021 is een eerste audit uitgevoerd op het IT-beleid van SPOA. De resultaten en aanbevelingen zijn door het bestuur opgepakt en leiden tot een aanscherping van het beleid in 2022.

7.10 Contacten met de toezichthouders

De AFM houdt toezicht op de communicatie van pensioenuitvoerders ter bescherming van de (oud-) deelnemers en pensioengerechtigden. In het verslagjaar heeft een afvaardiging van het bestuur met AFM gesproken over een te verwachten verschuiving van het toezicht van AFM in het nieuwe pensioenstelsel. Ook is met AFM gesproken vanwege een opmerking van AFM over de presentatie van de uitvoeringskosten in het jaarverslag 2019. SPOA ontving hierover een normoverdragende brief. In het jaarverslag van 2020 zijn de kosten conform de wettelijke eisen en voorschriften gepresenteerd.

DNB is als toezichthouder belast met prudentieel toezicht. Dit toezicht richt zich op de financiële stevigheid van financiële ondernemingen en pensioenfondsen. Het doel van DNB is bij te dragen aan de stabiliteit van de financiële sector. SPOA informeert DNB over alle wijzigingen in statuten, reglementen en in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). Uiterlijk 30 juni legt het pensioenfonds het jaarverslag en de daarbij behorende verslagstaten ter beoordeling aan DNB voor. Elke maand en elk kwartaal rapporteert SPOA aan DNB over zijn financiële positie.

In 2021 heeft SPOA op verzoek van DNB gerapporteerd over de niet-financiële risico's en over de stand van zaken met betrekking tot de gevolgen van de invoering van het nieuwe pensioenstelsel. Dit betreft sectorbrede vragenlijsten. Daarnaast was SPOA als "pilot fonds" betrokken bij de totstandkoming van de vragenlijst van DNB over de invoering van de Wet toekomst pensioenen.

De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) houdt toezicht op de naleving van de privacywetgeving. Namens SPOA is in 2021 één datalek aan deze toezichthouder gemeld.

In 2021 zijn aan SPOA geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door de toezichthouders DNB en AFM geen aanwijzingen aan SPOA gegeven. Ook is er geen bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van SPOA gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

7.11 Gevolgen coronacrisis

De crisis als gevolg van de COVID-19 pandemie heeft de samenleving nog altijd in zijn greep. Dat geldt ook voor SPOA. Het bestuur heeft de ontwikkelingen met betrekking tot COVID-19 nauwgezet gevolgd om waar nodig tijdig passende maatregelen te kunnen nemen. De risico's en gevolgen van de coronacrisis zijn zowel financieel (sterk neergaande beurskoersen) als niet-financieel van aard (mogelijke verstoring operationele kritische processen en continuïteit bestuur / bestuurlijke besluitvorming). Over de financiële gevolgen voor ons fonds leest u meer in hoofdstuk 5 Beleggingen.

Voor de deelnemers en pensioengerechtigden zijn er geen gevolgen geweest voor de pensioenopbouw en de uitkering van pensioenbetalingen. Onze belangrijkste uitbestedingspartijen hebben doorlopend voldoende maatregelen getroffen om ervoor te zorgen dat de kritische bedrijfsprocessen door konden lopen. De medewerkers die werkzaamheden voor SPOA verrichten, kunnen dit goed vanuit thuis doen.

In 2020 heeft het Actuariel Genootschap de AG2020-Prognosetafel gepubliceerd. SPOA gebruikt deze om de sterftekansen te bepalen. Gedurende 2021 heeft het Actuariel Genootschap in verband met de ontwikkelingen van de coronacrisis onderzocht en besloten om de prognosetafel niet te herzien. Om deze reden heeft het bestuur van SPOA ook besloten om de ervaringssterfte als vastgesteld bij publicatie van de AG2020-Prognosetafel te blijven hanteren.

SPOA heeft de protocollen en richtlijnen van het RIVM en de overheid onverkort gevolgd. Hierdoor vonden de meeste vergaderingen in 2021 online plaats. De vergaderingen konden zoals gepland plaatsvinden en er waren geen belemmeringen om tot gedegen besprekingen en besluitvorming te komen.

7.12 Nieuw pensioenstelsel

Aanleiding en planning

In 2020 bereikten het kabinet, de werkgevers en de vakbonden een akkoord over de uitwerking van het nieuwe pensioenstelsel. De Wet toekomst pensioenen treedt naar verwachting op 1 januari 2023 in werking. Alle pensioenregelingen in Nederland moeten uiterlijk op 1 januari 2027 zijn omgezet naar het nieuwe pensioenstelsel. Deze omzetting leidt tot veel keuzes en besluiten van sociale partners en pensioenuitvoerders. Voor pensioenfondsen raakt deze omzetting zowel het strategische beleid als de uitvoering in brede zin. Dit geldt ook voor SPOA. Naast de transitie moet de dagelijkse gang van zaken ('going concern') niet uit het oog worden verloren.

Om te waarborgen dat dit effectief en efficiënt verloopt, zijn de beroepspensioenvereniging BPOA en SPOA gezamenlijk het project Apothekerspensioen gestart en is de heer Vis als onafhankelijk projectmanager aangesteld.

Beoogd wordt de nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2024 in te voeren. Begin 2021 is het projectplan voor de Oriëntatie- en ontwerpfasen vastgesteld en opgestart. Na verschillende kennissessies en onderzoeken heeft het project de verschillende opties in kaart gebracht. Op hoofdlijnen is er een keuze tussen de Solidaire Pensioenregeling en de Flexibele Pensioenregeling. De algemene ledenvergadering (ALV) van BPOA is op 24 november 2021 akkoord gegaan met het voorstel om de Flexibele Pensioenregeling verder te onderzoeken. Het project heeft daarop een blauwdruk van een nieuwe regeling opgesteld, die in 2022 steeds verder zal worden ingevuld. In juni 2022 volgt een nieuwe ALV, waarin de leden van BPOA zich kunnen uitspreken over een voorstel voor de nieuwe pensioenregeling.

De Besluitvormingsfase loopt vanaf de hiervoor genoemde ALV tot het moment dat alle details verder zijn ingevuld en besluiten zijn genomen, naar verwachting december 2022. Hierin worden ook het transitieplan en implementatieplan uitgewerkt, vastgesteld en ter goedkeuring voorgelegd aan DNB. Daarna volgt de Implementatiefase aan de hand van het vastgestelde en door DNB goedgekeurde implementatieplan, met de beoogde start van de nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2024 en het afronden van het project met verantwoording halverwege 2024.

Inrichting project

De onafhankelijk projectleider heeft de opdracht om de voortgang van het plan van aanpak, de detailplanning en de samenwerking tussen partijen te bewaken en te bevorderen en gestelde doelen kosten efficiënt te behalen.

De besturen van SPOA en BPOA hebben een stuurgroep ingericht. De stuurgroep rapporteert aan de besturen van BPOA en SPOA. De stuurgroep is in zijn geheel verantwoordelijk voor het monitoren van het projectplan en het project. De besturen zijn sturend voor de voortgang van het project en het budget. De stuurgroep is voorbereidend, adviserend en informerend.

Daarnaast zijn er twee deelprojectgroepen ingericht: Pensioenregeling en -Uitvoering en Communicatie en Stakeholdermanagement. De deelprojectgroepen zijn verantwoordelijk voor:

- Opstellen en uitvoeren van het betreffende deelprojectplan;
- Halen van de planning en uitvoeren kritische (actie)punten deelplan;
- Aansturen van adviseur(s);
- Opstellen van inhoudelijke stukken voor de stuurgroep en bestuur;
- Nemen van besluiten volgens de afgesproken mandatering
- Signaleren risico's en knelpunten met oplossingen binnen de scope;
- De voorzitter van de deelprojectgroep is contactpersoon voor de projectleider en heeft zitting in de Stuurgroep.

Risicobeheersing in relatie tot invoering nieuw pensioenstelsel

De ERB (Eigen Risico Beoordeling) die SPOA in 2021 heeft afgerond, stond in het teken van de beoordeling van de impact van beide pensioencontracten uit de Hoofdlijnennotitie uitwerking Pensioenakkoord op het risicoprofiel (voor deze ERB gedefinieerd als het geheel aan risico's) van het fonds. Hieruit is een aantal vervolgacties gekomen. Meer hierover leest u in paragraaf 8.8.

8. Integraal Risicomanagement

Risicomanagement is een belangrijk onderdeel van de besluitvorming en uitvoering van SPOA en is daarmee één van de kerntaken van het bestuur. Het draagt bij aan het behalen van de doelstellingen van het fonds en aan de beheerste en integere bedrijfsvoering.

Sommige risico's worden bewust gelopen en in andere situaties wil SPOA een zo minimaal mogelijk risico lopen. Dit vraagt om een volledig en adequaat functionerend integraal risicoraamwerk.

SPOA heeft het risicobeheer uitgewerkt en vastgelegd in het integraal risicomanagement (IRM-)beleid

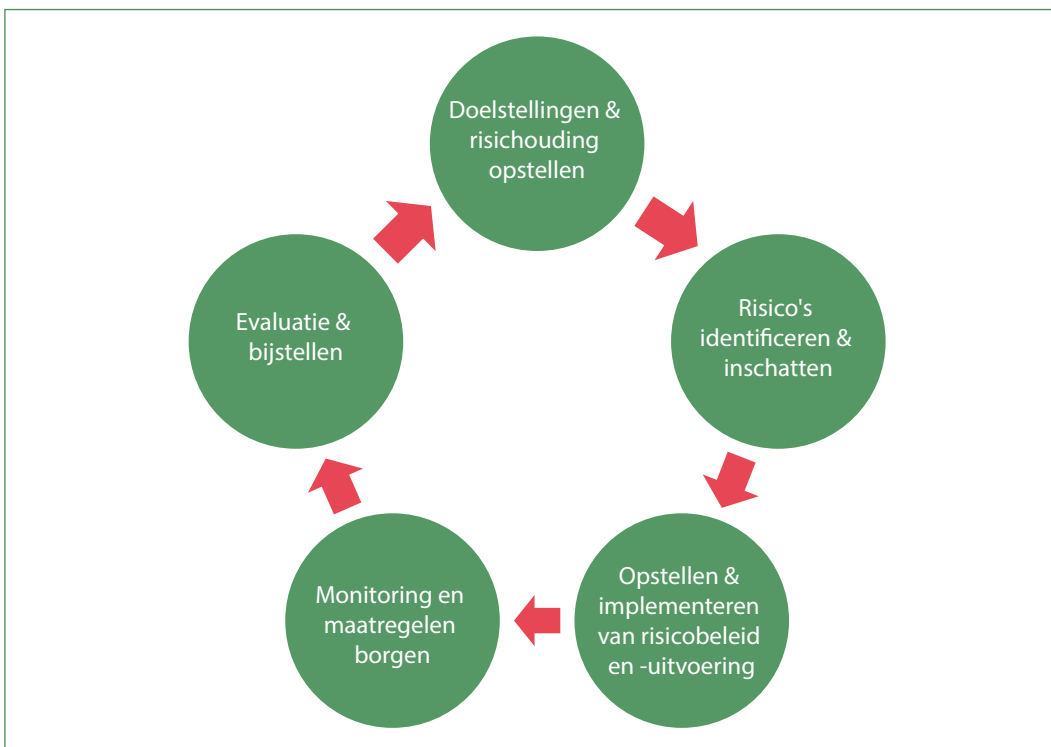
Om waarde te kunnen toevoegen, is de inrichting van het risicomanagement gebaseerd op drie pijlers: proactief, integraal en continu. Deze aanpak is nodig omdat SPOA zich moet manifesteren in een dynamische wereld.

IRM is als een automatisme in het dagelijks handelen en doen van SPOA (besluitvorming, uitvoering en monitoring). Zo is het risicoraamwerk geïntegreerd in de governancestructuur en worden te nemen besluiten vooraf getoetst aan de risicobereidheid van het pensioenfonds.

8.1 IRM-Beleid

Het IRM-beleid omvat onder andere de risicostrategie, tolerantiegrenzen, governance en een overzicht van het integraal risicomanagementproces. Het IRM-beleid is kaderstellend voor de integrale benadering van risico's en risicobeheersing voor onderliggende beleidsdocumenten.

Integraal risicomanagement is een doorlopend proces. De navolgende risicomanagement cyclus wordt toegepast, bestaande uit vijf verschillende processtappen:

8.2 Risicohouding

Het bestuur van SPOA zorgt in overleg met de fondsorganen voor de vastlegging van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding van het fonds. Het bestuur dient hierbij ernaar te streven om zo veel mogelijk duidelijkheid te verkrijgen van de beroepspensioenvereniging BPOA over de doelstellingen, het ambitieniveau van de toeslagverlening en de risicohouding, die ten grondslag liggen aan de pensioenregeling. De risicohouding van het pensioenfonds dient een afspiegeling te zijn van de risicohouding van de verschillende stakeholders, zoals de beroepspensioenvereniging, (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

De risicohouding vormt de basis voor:

- De aanvaarding van de opdracht van de beroepspensioenvereniging door het fonds.
- Het vaststellen van het beleid door het fondsbestuur.
- De verantwoording achteraf van het fondsbestuur over het gevoerde beleid.

SPOA heeft in 2015 een risicobereidheidsonderzoek gehouden. Daarnaast heeft het bestuur overleg gevoerd met het verantwoordingsorgaan en BPOA over de risicohouding. Het resultaat van dit onderzoek en dit overleg vormt tezamen het uitgangspunt voor de risicohouding van SPOA. SPOA heeft een kwalitatieve en een kwantitatieve risicohouding bepaald. In het kader van de transitie naar de nieuwe pensioenregeling is in maart 2022 een risicopreferentieonderzoek uitgevoerd onder alle deelnemers, aan de hand waarvan de risicohouding in 2022 wordt herijkt.

Kwalitatieve risicohouding

De mate van risicoacceptatie van het bestuur is (onder andere) gebaseerd op de volgende kwalitatieve overwegingen:

1. Het fonds streeft naar een waardevast ¹⁾ pensioen
 - Het fonds hanteert daarom een dekkingsgraadafhankelijke toeslagstaffel als leidraad voor de voorwaardelijke toeslagverlening. De voorwaardelijke toeslagverlening die volgt uit deze staffel komt overeen met de wettelijk maximale toegestane toeslagverlening, gegeven de dekkingsgraad.
 - Een afgewogen balans tussen te nemen risico's en het naar verwachting te realiseren beleggingsrendement is noodzakelijk om op langere termijn invulling te kunnen geven aan de pensioenambitie. Voor het nastreven van de pensioenambitie dient het bestuur bereid te zijn om beleggingsrisico te nemen en een beleggingsrendement na te streven dat hoger is dan de risicovrije marktrente.
 - Bij slechte economische omstandigheden acht het bestuur het uitlegbaar dat toeslag wordt gekort. Kortingen op de pensioenaanspraken en -uitkeringen dienen zoveel mogelijk voorkomen te worden. Een cumulatieve korting op pensioenaanspraken en -uitkeringen van 25% over 15 jaar (gerekend vanaf 2015) wordt hierbij gezien als het absolute maximum.
2. Het met BPOA vastgestelde premieniveau wordt gezien als maximum
 - De uit de uitvoeringsovereenkomst voortvloeiende premieomvang is klein in relatie tot de pensioenverplichtingen, waardoor de sturingskracht van premie-aanpassingen beperkt is.
 - Er bestaan geen bijstortverplichtingen bij lage dekkingsgraden.
3. De risicobereidheid zoals gehanteerd in 2021 is gerelateerd aan de volgende uitgangspunten:
 - De duration van SPOA en het percentage gepensioneerden is vergelijkbaar met een gemiddeld fonds in Nederland.
 - Uit het risicobereidheidsonderzoek dat in 2015 is uitgevoerd, bleek dat vier op de vijf deelnemers, slapers en gepensioneerden voor enige vorm van risico gaan, met of zonder bodem. Een op de vijf wil geen enkele vorm van risico lopen. Daarmee volgt uit dit risicobereidheidsonderzoek dat de achterban van SPOA een wat hoger dan gemiddeld risicoprofiel heeft.

1) *Rekening houdend met de prijsontwikkeling.*

Kwantitatieve risicohouding lange termijn

De risicohouding wordt geconcretiseerd door de vaststelling van risicogrenzen (het Vereist Eigen Vermogen en de grenzen van de haalbaarheidstoets). Risicogrenzen maken het mogelijk om op een vooraf vastgelegde en objectieve manier te beoordelen of het risico hoger of lager is dan vooraf is toegestaan. Bij overschrijding van risicogrenzen zal geen automatische aanpassing van beleid plaatsvinden, maar een kwalitatieve discussie, rekening houdend met de situatie en inzichten van dat moment.

Het bestuur heeft de volgende risicohouding (lange termijn) vastgesteld met betrekking tot het pensioenresultaat ¹⁾:

Ondergrens 1: Vanuit de situatie waarbij beleidsdekkingsgraad gelijk is aan de vereiste dekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 90%.

Ondergrens 2: Vanuit de feitelijke beleidsdekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 90%.

Ondergrens 3: Vanuit de feitelijke beleidsdekkingsgraad dient de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een "slechtweer scenario" (lees: 5e percentiel) 35% te bedragen

Kwantitatieve risicohouding korte termijn

Het bestuur heeft de volgende risicohouding (korte termijn) vastgesteld met betrekking tot het Vereist Eigen Vermogen: het Vereist Eigen Vermogen van SPOA mag niet lager zijn dan 18% en niet hoger dan 23%.

Deze bandbreedte is destijds gekozen uitgaande van het vergrote risicoprofiel (meer aandelen). SPOA voldeed ultimo december 2021 qua hoogte van de beleidsdekkingsgraad (nog) niet aan de eisen van DNB om gebruik te kunnen maken van de éénmalige mogelijkheid ter vergroting van het risicoprofiel. Uitgaande van het huidige risicoprofiel bedraagt de bandbreedte van het Vereist Eigen Vermogen 15,5% - 20,5%.

Daarnaast heeft het bestuur de volgende risicorestricties gedefinieerd, uitgaande van een 15-jaars horizon en de veronderstellingen zoals die in de ALM-studie per eind 2017 en de daarop volgende ALM-light-studies zijn gehanteerd:

- Onder extreem slechte marktomstandigheden wil het fonds bij voorkeur niet onder een nominale dekkingsgraad van 80% terechtkomen.
- Een cumulatieve korting van 25% over 15 jaar geldt als absoluut maximum.
- De "lange termijn" korting zou maximaal 0,5% - 1% per jaar mogen bedragen.

8.3 Inrichting risicobeheer

Essentieel voor de borging van het integraal risicomanagement is het inrichten van een heldere governance structuur met duidelijk vastgelegde taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. SPOA hanteert hierbij de volgende uitgangspunten:

- Het bestuur is eindverantwoordelijk (ook voor uitbestede taken);
- Het bestuur is in staat zijn verantwoordelijkheid met betrekking tot risicomanagement te nemen;
- Risicomanagement maakt integraal onderdeel uit van de besluitvorming en processen: degenen die het risico nemen zijn tevens verantwoordelijk voor het beheersen van de bijbehorende risico's; en
- De sleutelfunctiehouder risicobeheer (en overige controle functies) zijn onafhankelijk van degenen die het risico nemen en managen.

1) Een per scenario als percentage uitgedrukt quotiënt met in de teller de som van de verwachte uitkeringen ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen en in de noemer de som van de verwachte uitkeringen ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen, zonder toepassing van vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten en met toepassing van jaarlijkse toeslagverlening ter hoogte van de scenarioprijsinflatie.

De governance is voor SPOA meer dan alleen een organisatiestructuur en het vastleggen van de rol- en taakverdeling: het is een wijze van (samen)werken en denken en draagt zodoende tevens bij aan een versterking van de risicocultuur binnen het fonds en het nemen van verantwoordelijkheid voor risico's. De risicomanagementcyclus wordt door het bestuur gebruikt bij het besluitvormingsproces. Relevante risico's worden geïdentificeerd, beheerst en afgewogen bij de besluitvorming.

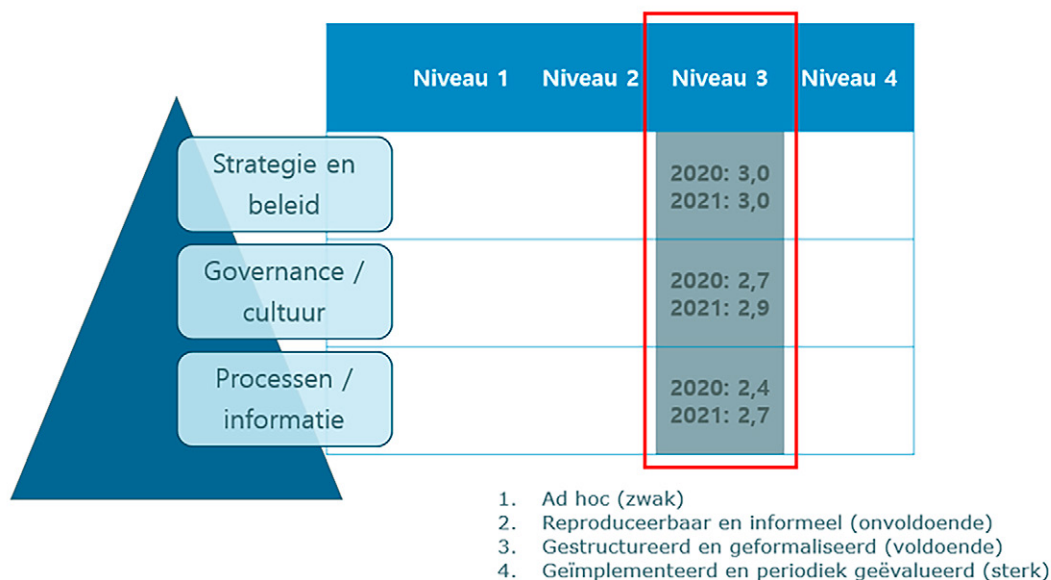
Hierbij spelen soft controls tevens een belangrijke rol, zoals transparantie, bespreekbaarheid en voorbeeldgedrag. Aan dit laatste wordt concreet uitvoering gegeven door toepassing van de gedragscode van SPOA. Bij SPOA staat onderling respect, evenwichtige inbreng en open overleg centraal. Hierbij wordt gestreefd naar diversiteit van inbreng binnen een veilige cultuur.

SPOA heeft het risicobeheer ingericht volgens het zogenaamde "three lines of defence" model. De eerste lijn is uitvoerend en verantwoordelijk voor het eerstelijns risicomanagement. Deze bestaat onder meer uit het bestuur, de bestuursondersteuning en de commissies. De tweede lijn is onafhankelijk van de eerste lijn en verantwoordelijk voor monitoring van - en tegenwicht bieden aan - de eerste lijn. Bij SPOA bestaat de tweede lijn uit de sleutelfuncties actuarieel en risicobeheer en de compliance officer. De derde lijn (sleutelfunctie interne audit) houdt vanuit een onafhankelijke rol toezicht op het functioneren van de eerste en tweede lijn. Hierbij worden opzet, bestaan en werking beoordeeld.

Het intern toezicht is ingeregeld middels een visitatiecommissie, zie ook hoofdstuk 10.

SPOA hanteert het normenkader van DNB voor de ambitie en beoordeling van het risicobeheer. Dit normenkader bevat een zogenaamd volwassenheidsmodel met vier volwassenheidsniveaus, waarbij vier het hoogste niveau is. De ambitie van SPOA is een volwassenheidsniveau van minimaal 3 en op termijn niveau 4 (voor sommige onderdelen, waarbij voor het bestuur geldt dat risicomanagement een middel en geen doel op zich is).

De sleutelfunctie risicobeheer heeft de volwassenheidstoets uitgevoerd ultimo 2020 en hiervan ultimo 2021 een update gemaakt.

Het algemene beeld is dat er voor risicomanagement het afgelopen jaar aanzienlijke verbeterlagen zijn gemaakt op het gebied van processen / informatie. Risicomanagement is een vast onderdeel van de besluitvorming en er vinden risicoanalyses plaats. SPOA is bezig met de verdere verbetering van het risicobeheer vanuit een intrinsieke ambitie.

8.4 Risicocategorieën

Als onderdeel van het integraal risicomanagement wordt periodiek een integrale risicoanalyse uitgevoerd door het bestuur, waarbij alle relevante risico's op een gestructureerde wijze worden geïdentificeerd. De resultaten van de periodieke risicoanalyse worden vastgelegd in de risico control matrix zoals omschreven in het IRM-beleid.

De risico control matrix (het risicoregister) bevat een overzicht van alle door SPOA onderkende bruto en netto risico's, alsmede de beheersmaatregelen om in te spelen op de ingeschatte risico's.

Per risico is in het risicoregister tevens een omschrijving opgenomen, mogelijke scenario's die zich kunnen voordoen en de risicohouding van het fonds met betrekking tot dat risico. Doel van het risicoregister is de risico's in kaart te brengen en te beoordelen, processen en (aanvullende) beheersmaatregelen op te stellen, doorlopend te kunnen monitoren en te kunnen rapporteren.

In onderstaande tabel worden de door SPOA gehanteerde risicocategorieën onderverdeeld naar financieel en niet-financieel.

Financieel	Niet-Financieel
Matching en rente	Strategisch
Markt	Omgeving
Krediet	Integriteit
Valuta	Juridisch
Liquiditeit	Besturing fonds
Inflatie	Beheerste bedrijfsvoering
Concentratie	Uitbesteding
Actief beheer	Communicatie
ESG	Reputatie
Kosten	Operationeel
Verzekeringstechnisch	IT
Dekkingsgraad	Databeveiliging
	Datakwaliteit

In onderstaande tabel zijn weergegeven de relevante ontwikkelingen met betrekking tot de risico's en onzekerheden die het afgelopen boekjaar volgens SPOA een belangrijke impact op het fonds hebben gehad en de belangrijkste maatregelen die in dat kader zijn getroffen. Voor verder kwalitatieve en kwantitatieve uitleg rondom de financiële risico's verwijzen wij naar de risicoparagraaf bij de toelichting op de jaarrekening.

Categorie	Relevante ontwikkeling	Toelichting	Belangrijkste (vervolg) maatregelen
Dekkingsgraad	Het fonds was het gehele jaar in onderdekking.	De actuele en beleidsdekkingsgraad zijn in het jaar 2021 gestegen, echter bevinden deze zich nog wel onder het minimum vereist eigen vermogen.	<ul style="list-style-type: none"> – Onderzoek naar – en bestuursbesluit om – gebruik te maken van Vrijstellingsregeling. – Uitvoering ALM-light. – Prioriteit geven aan voortvarende transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.
Strategisch / omgeving	Transitie naar nieuwe pensioenstelsel.	De transitie brengt veranderingen in het risicoprofiel, zowel in de transitiefase als in de nieuwe situatie.	<ul style="list-style-type: none"> – Projectinrichting. – Uitvoeren Strategische risicoanalyse en ERB. – Implementeren vervolgacties naar aanleiding van risicoanalyse en ERB.
Besturing fonds / beheerste bedrijfsvoering	Toenemende governance druk en benodigd verandervermogen in combinatie met vereisten beheerste bedrijfsvoering.	Het bestuur wil de beheersing naar een hoger niveau brengen.	<ul style="list-style-type: none"> – Verbeteren risicobeheer. – Uitbreiding bestuur met (extern) bestuurslid met aandachtsgebied Pensioenbeheer.
Uitbesteding	Diverse ontwikkelingen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie (PUO) (o.a. inwinning inkomensgegevens, keuze administratiesysteem voor het nieuwe pensioenstelsel).	Toenemende risico's voor de kwaliteit van de uitvoering pensioenregeling.	<ul style="list-style-type: none"> – Dialoog en verbetertrajecten.
IT	Het risico wordt hoger ingeschat dan de risicobereidheid van het fonds.	Door verdergaande digitalisering is er meer aandacht nodig voor de veranderingen in het IT-landschap.	<ul style="list-style-type: none"> – Update van het IT beleid en een implementatieplan
Databeveiliging	Het risico op cybercrime wordt door het fonds gezien als groot.	Toenemend risico op cybercrime.	<ul style="list-style-type: none"> – Monitoren uitbestedingspartijen o.a. middels rapportages niet-financiële risico's.

Categorie	Relevante ontwikkeling	Toelichting	Belangrijkste (vervolg) maatregelen
Datakwaliteit	Datakwaliteit speelt een grote rol en zeker ook bij de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.	Goede beheersing van data is essentieel voor het behalen van de doelstellingen.	<ul style="list-style-type: none"> – Uitbreiding bestuur met (extern) bestuurslid met aandachtsgebied Pensioenbeheer. – Vaststellen datakwaliteitsbeleid – Onderzoek datakwaliteit bij PUO

8.5 Speerpunten risicobeheer in 2021

In 2021 waren de belangrijkste speerpunten op het gebied van risicobeheer voor SPOA:

1. Wet toekomst pensioenen
2. IT
3. Governance / risicobeheer

1. Wet toekomst pensioenen

Om de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel mogelijk te maken zijn BPOA en SPOA een gezamenlijk project 'Nieuwe pensioenregeling openbare apothekers' gestart.

SPOA heeft ook een eigen verantwoordelijkheid en dient vanuit haar eigen perspectief evenwichtige besluitvorming voor te bereiden, waarbij een ERB een procesonderdeel is voor strategische besluitvorming. In 2021 heeft SPOA een ERB uitgevoerd met als centrale vraag: "Inventariseren en beoordelen van de impact van beide contracten uit de Hoofddlijnennotitie uitwerking Pensioenakkoord op de risico's van SPOA en de risico's waaraan het fonds op korte en op lange termijn is of kan worden blootgesteld detecteren en beoordelen".

Het bestuur heeft 3 scenario's vastgesteld met naar verwachting de belangrijkste risico's rondom de nieuwe situatie (transitie en nieuwe stelsel). Voor deze scenario's heeft een risico- en impactanalyse plaatsgevonden.

2. IT en databeveiliging

IT is een belangrijke factor in de bedrijfsvoering en vooral ook bij (onder)uitbestedingspartijen. Het bestuur van SPOA is eindverantwoordelijk en dient de regie te behouden en de integere en beheersbare bedrijfsvoering te borgen. Het fonds dient normen te bepalen en te toetsen. Daarnaast blijft technologie zich vernieuwen en het fonds dient hierin voldoende verandervermogen te tonen.

Een update van het IT beleid van SPOA is vastgesteld in 2021. Daarnaast is datakwaliteit als apart item op de agenda gezet. SPOA heeft een datakwaliteitsbeleid vastgesteld. In 2022 vindt een datakwaliteitsonderzoek plaats. Op basis van de resultaten kunnen waar nodig datacorrecties worden verwerkt, zodat de kwaliteit van de data bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel geborgd is.

3. Governance/risicobeheer

De inbedding van het risicobeheer in het fonds is verder geoptimaliseerd in 2021. Diverse processen zijn verbeterd en geïmplementeerd. Ook het risicobewustzijn en de risicocultuur zijn verder verbeterd.

Voor de verdere beheersing heeft SPOA een volwassenheidstoets van het risicobeheer uitgevoerd met een gapanalyse en deze vertaald naar een aantal vervolgstappen.

8.6 Speerpunten risicobeheer in 2022

Voor 2022 zijn volgende speerpunten voor het risicobeheer vastgesteld:

1. *Wet toekomst pensioenen*

Hierbij zal de nadruk komen te liggen op een nieuwe fase, waarin het pensioenfonds meer onderzoek zal gaan doen en meer (voorlopige) keuzes zal voorbereiden. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de risico's, óf deze passen bij de risicohouding, KRI's en welke beheersmaatregelen nodig zijn (inclusief implementatie).

2. *ESG*

ESG-risico's is een breed begrip waaronder een verzameling van risico's valt. Dit zijn risico's op het gebied van Environment, Social en Governance (Milieu, Maatschappelijk en bestuursorganisatie), waarvan een grote impact verwacht wordt ook voor pensioenfonds, die momenteel actueel zijn en waar veel aandacht voor is.

De ontwikkelingen op het gebied van ESG volgen zich snel op en ook de rapportage- en communicatieverplichtingen nemen toe. De risico's hebben impact op alle risicocategorieën, zijn integraal en specialistisch.

De druk vanuit de buitenwereld (zoals actiegroepen, maar ook de wetgever) op dit onderwerp neemt toe. Het fonds heeft dit onderwerp daarom hoog op de agenda staan en belegd binnen de beleggingscommissie.

3. *IT*

IT blijft ook in 2022 een belangrijke factor.

4. *Datakwaliteit*

Pensioenfonds zijn steeds meer data gedreven organisaties, waarbij het fonds ook zelf eigenaar en verantwoordelijk is voor de data (kwaliteit). Goede beheersing van data is daarmee essentieel voor pensioenfonds. Datakwaliteitsbeleid borgt en verbetert de kwaliteit van data en daarmee de kwaliteit van:

- De vaststelling van pensioenaanspraken en -voorzieningen voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden;
- Management-, sturings-, financiële en actuariële rapportages;
- Rapportages ten behoeve van de toezichthouders.

Datakwaliteit speelt ook een grote rol in de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel, om te zorgen dat:

- een besluit tot invaren als gevolg van de Wet Toekomst Pensioenen op een verantwoorde wijze kan worden geïmplementeerd;
- de conversie van reeds opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten verantwoord plaats kan vinden omdat data waarin bestaande aanspraken en rechten zijn vastgelegd, betrouwbaar en accuraat zijn.

Het datakwaliteitsbeleid wordt in 2022 geïmplementeerd. Belangrijk onderdeel is een onderzoek naar de kwaliteit van de pensioenbeheerdata om daarmee inzicht in de risico's en beheersing van de risico's te krijgen en zo nodig voorafgaand aan de invoering van de nieuwe pensioenregeling correcties door te kunnen voeren.

5. *Governance/risicobeheer*

Een verdere uitwerking van de implementatie vanuit de gapanalyse.

8.7 Financieel crisisplan

SPOA heeft een financieel crisisplan. Doel van een crisisplan is dat het bestuur vooraf beschrijft welke crisismaatregelen beschikbaar zijn, wat de impact van deze maatregelen is, welke procedures doorlopen moeten worden en hoe wordt gecommuniceerd. Het bestuur kan daarmee slagvaardig opereren wanneer een crisissituatie daadwerkelijk optreedt. Het crisisplan is een bijlage bij de ABTN.

8.8 ERB

SPOA voert tenminste eenmaal per drie jaar een eigenrisicobeoordeling (hierna: ERB) uit. Het doel van de ERB is het verkrijgen van inzicht in samenhang tussen fondsstrategie, materiële risico's die het fonds kunnen bedreigen en de mogelijke consequenties hiervan voor de financiële positie en aanspraken van deelnemers. SPOA gebruikt een ERB bij strategische besluitvorming om de risico's in te schatten, de impact te bepalen en eventuele maatregelen te nemen.

In 2021 heeft SPOA de eerste ERB afgerond en ingediend bij DNB. SPOA heeft in deze ERB de impact van beide contracten uit de Hoofdlijnennotitie uitwerking Pensioenakkoord op het risicoprofiel (voor deze ERB gedefinieerd als het geheel aan risico's) van het fonds beoordeeld. Het bestuur heeft hiervoor meerdere scenario's beoordeeld.

Volgens het bestuur is uitstel van indexeren en uitstel van pensioenopbouw in het nieuwe stelsel (beiden door langdurige transitie) het grootste risico en past dit risico momenteel ook niet binnen de risicohouding. Belangrijkste actie hierop is het bespoedigen van de transitie (op een beheerste wijze).

Daarnaast is communicatie en kwaliteit van de uitvoering belangrijk.

Concreet zijn de eerste vervolgacties op hoofdlijnen:

- Minimaal jaarlijks een strategische risicoanalyse en scenariomanagement (ALM light);
- Managen perceptie, onder andere door:
 - Gericht adresseren van mispercepties zoals bleken uit reacties op webinars en uitvragingen;
 - Interne alertheid bij alle bij het fonds betrokkenen over de risico's van mispercepties;
- Beheersing van het risico van een langdurige transitie in combinatie met projectbeheersing;
- Verdieping van de analyses, zoals ALM-berekeningen;
- Onderzoek naar impact van een jaar uitstel;
- Inventarisatie bij uitbestedingsrelaties (hierin in ieder geval ook verandervermogen, IT en datakwaliteit beoordelen);
- Communicatie en kennisdeling.

9. Vooruitblik komend boekjaar en visie nabije toekomst

9.1 Impact oorlog Oekraïne

In februari 2022 zijn Russische troepen Oekraïne binnengevallen. De inval van Rusland in Oekraïne en het verschrikkelijke oorlogsgeweld raakt de hele wereld. Ook SPOA heeft de situatie onderzocht en besproken. Het bestuur van SPOA is geschokt door het geweld in Oekraïne en het leed dat dit veroorzaakt.

De oorlog heeft geleid tot grote onrust op de financiële markten en heeft gevolgen voor de prijzen van grondstoffen. De impact op de beleggingsportefeuille en de financiële positie van SPOA is beperkt. Dit komt onder meer doordat SPOA heel beperkt belegt in Rusland en Oekraïne. Het bestuur heeft besloten om niet meer in Rusland te gaan beleggen. Zodra de financiële markt dit toelaat, verkoopt SPOA de Russische beleggingen.

Wereldwijd zijn sancties getroffen tegen Rusland en Belarus. SPOA houdt nauwgezet de mogelijke gevolgen in de gaten. Onder andere is nagegaan of deelnemers en pensioengerechtigden op de sanctielijst zijn gekomen. Dit is niet het geval.

SPOA heeft bij AZL geïnformeerd over maatregelen in verband met mogelijke cyberaanvallen. De situatie wordt nauwgezet in de gaten gehouden en de beveiliging is versterkt. In geval van een cyberaanval komt de uitbetaling van de pensioenen niet in het geding.

9.2 Financiële positie

De financiële situatie is na 31 december 2021 verbeterd. Zowel de actuele dekkingsgraad als onze beleidsdekkingsgraad zijn gestegen. Dit komt met name doordat de marktrentes zijn gestegen.

9.3 Vooruitblik 2022 beleggingen

Voor een korte vooruitblik naar 2022 verwijzen wij naar paragraaf 5.4.

9.4 Wet 'bedrag ineens'

Naar verwachting treedt de Wet 'bedrag ineens, RVU en verlofsparen' in 2023 in werking. Deelnemers krijgen hiermee het recht om op de pensioeningangsdatum te kiezen voor een eenmalige uitkering van maximaal 10% van de waarde van het opgebouwde ouderdomspensioen. De voorbereiding voor de invoering van dit keuzerecht en de communicatie naar de deelnemers die bijna met pensioen gaan hebben de aandacht van het bestuur.

9.5 Nieuw pensioenstelsel

In paragraaf 7.12 gaan wij nader in op het project voor de invoering van de nieuwe pensioenregeling.

10. Organisatie pensioenfonds

Samenstelling bestuur

Bestuur per 31 december 2021

	Functie	Geboortejaar	Aftredend (termijn)	Maximale termijn
Mariëtte van de Lustgraaf-Wielens	Voorzitter	1959	31-12-2024 (3)	31-12-2024
Carolijn Huizinga	Lid	1967	31-12-2022 (1)	31-12-2030
Elaine Lie-Kwie ten Berge	Lid	1986	04-09-2025 (2)	04-09-2029
Johannes Boelstra	Secretaris en penningmeester	1950	31-12-2021 (3)	31-12-2021
Ronald Heijn	Extern lid	1965	13-04-2024 (2)	13-04-2028
Patrick Dantuma	Lid	1985	13-08-2025 (1)	13-08-2033
Peter Bannink	Extern lid	1970	08-12-2025 (1)	08-12-2033

In september 2021 is mevrouw L.R. Denee-Haasnoot (1978), apotheker, benoemd als aspirant-bestuurslid. Eind 2021 is de heer J.P. Boelstra afgetreden als bestuurslid.

De bestuursleden van het pensioenfonds worden door de beroepspensioenvereniging BPOA voorgedragen.

Samenstelling commissies

Beleggingscommissie

- R.A.L. Heijn (voorzitter)
- J.P. Boelstra (t/m 31-12-2021)
- R.J. van Asselt (extern lid)
- Mw. M. van Beusekom (extern lid)
- P.M. Dantuma (aspirant-lid beleggingscommissie)

Pensioen- en communicatiecommissie

Mw. E.A.A.M. Lie-Kwie-ten Berge (voorzitter)
P.P. Bannink
J.P. Boelstra (t/m 31-12-2021)
Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens

Samenstelling vaste werkgroepen

Werkgroep Governance

Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens (voorzitter)
+ Bestuursbureau

Werkgroep financieel

J.P. Boelstra (t/m 31-12-2021) (penningmeester)
Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens (voorzitter)
+ Bestuursbureau

Werkgroep risico

Mw. C.R.C. Huizinga-Arp (sleutelfunctiehouder risicobeheer)
Mw. M. van der Werf (vervuller sleutelfunctie risicobeheer)
Mw. M. van Beusekom (extern lid beleggingscommissie)
Mw. L.J.C.M. Thissen (adviserend actuaaris en operationeel risicobeheer)

Samenstelling Verantwoordingsorgaan

Mw. J.M.H. Bezemer – Biermans (1966) (voorzitter)
C.B.M. Heerkens (1956)
J.C. Kortekaas (1952) (secretaris)
R. Bartels (1988)

Samenstelling Visitatiecommissie boekjaar 2021

Via Stichting Dienstverlening Beroepspensioenfondsen

Mw. P. Huisman-Spuijbroek (voorzitter)
E. Gostelie
M. Roberts

Organisatie per 31-12-2021

Bestuursondersteuning	Montae & Partners B.V.
Beleggingsadviseur	M.W. Thomassen, AON
Communicatieadviseur	R. Simon, Bureau voor Pensioencommunicatie
Adviseur VO	C. van der Sluis
Pensioenbeheer	AZL N.V.
Coördinerend vermogensbeheerder	Achmea Investment Management B.V.
Beleggingen	Acadian Asset Management Ltd. BlackRock Investment Management Ltd. PIMCO Europe Ltd.

	CBRE Nederland
	LaSalle Investment Management
	Caceis Bank
Custodian	Mw. L.J.C.M. Thissen, Sprenkels & Verschuren
Adviserend Actuaris	P.A.E. Dirks RA, Ernst & Young Accountants LLP
Accountant	J.M.J. Tol, Triple A - Risk Finance Certifications B.V.
Certificerend Actuaris/ sleutelfunctie actuarieel	E. Klijn, PFsupport
Compliance Officer	K. den Blanken, Sprenkels & Verschuren
Privacy Officer	M. van der Werf, Montae & Partners B.V.
Vervuller sleutelfunctie risicobeheer	R. de Waard, BDO Advisory B.V.
Houder sleutelfunctie interne audit	BDO Advisory B.V.
Vervuller sleutelfunctie interne audit	

Verantwoordingsorgaan

Verslag van het Verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het verantwoordingsorgaan (VO) toetst op welke wijze het bestuur van SPOA invulling geeft aan haar taak. Het VO geeft zowel gevraagd als ongevraagd advies aan het bestuur en is bevoegd een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, het door het bestuur uitgevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst.

Het VO beoordeelt of er op een evenwichtige manier rekening gehouden wordt met de belangen van alle deelnemers van het fonds. De taken van het VO zijn vastgelegd in het Reglement Verantwoordingsorgaan.

Het jaar 2021

Ook het jaar 2021 was een bewogen jaar door de impact die de coronacrisis had op de samenleving en zo ook op SPOA. Het pensioenfonds heeft het jaar zowel financieel als organisatorisch weer goed doorstaan.

In 2021 bestond het VO uit Jolanda Bezemer (voorzitter), Johan Kortekaas (secretaris) en de leden Chris Heerkens en Ron Bartels. Cor van der Sluis is verbonden aan het VO als extern adviseur. Het contact met het bestuur was goed. De voorzitters hebben regelmatig overleg gehad en ook de overige leden zijn regelmatig door het bestuur bijgepraat, zowel informeel als formeel.

De voorzitter van het VO heeft samen met de voorzitter van SPOA het afgelopen jaar deelgenomen aan het onderzoek van de Monitoringscommissie van de Code Pensioenfonds in zake inclusiviteit aan de bestuurstafel.

Diverse bijeenkomsten hebben plaatsgevonden, met name ter informatie en oriëntatie op het nieuwe pensioenstelsel. Deze bijeenkomsten werden door het VO bijgewoond gedurende het informerende gedeelte. Bij het besluit- en meningsvormende gedeelte heeft het VO de bijeenkomsten verlaten, waardoor het beter een onafhankelijk oordeel kan vormen.

Adviezen

In 2021 heeft het VO desgevraagd achtereenvolgens advies uitgebracht over het communicatiebeleid, het Reglement VO, een addendum op het communicatiebeleid en het premiebeleid. Het VO heeft na overleg met het bestuur advies uitgebracht inzake de voordracht van de visitatiecommissie. Gedurende het proces heeft het VO in overleg tevens geadviseerd omtrent de vervanging van één lid van de visitatiecommissie i.v.m. persoonlijke omstandigheden.

Het VO in 2021

Het VO is qua samenstelling gelijk gebleven, echter is één deelnemer van actief naar niet-actief deelnemer (slaper) gegaan. Ter behoud van kennis heeft het bestuur in samenspraak met BPOA en het VO zelf het reglement VO hiervoor aangepast. Streven is in 2022 een extra nieuw VO-lid aan te trekken in het kader van continuïteit in het bijzonder rondom de overgang naar een nieuwe pensioenregeling. VO vergaderde 5 keer, waarvan 2 maal op locatie.

De visitatie over 2021 is met de betreffende commissie en het bestuur besproken. Het VO bemerkt dat de gesprekken tussen VC en bestuur constructief waren en dat het VC oordeelt dat het bestuur 'in control' is. Het VO adviseert het bestuur de genoemde punten ter harte te nemen. Het bestuur heeft te kennen gegeven de stijgende lijn te willen blijven voortzetten.

Uitgevoerde beleid

Op grond van de werkzaamheden van het VO en kennisgenomen hebbende van het rapport van de visitatiecommissie en de verantwoording van het bestuur middels het jaarverslag is het VO van oordeel dat het bestuur over 2021 goed heeft gehandeld om de pensioenregeling op een beheerste en evenwichtige wijze uit te voeren en stelt zich bovendien toekomstgericht op.

In aanloop naar het nieuwe pensioencontract gaat het bestuur voortvarend aan de slag en werkt goed samen met BPOA en het VO.

Tot slot

Het VO onderkent dat het bestuur ook in 2022 weer voor grote uitdagingen staat in het licht van de externe ontwikkelingen en wenst het bestuur hierbij veel succes. Het VO ziet voor 2022 weer uit naar een prettige samenwerking.

Reactie van het bestuur

In het afgelopen jaar is regelmatig contact geweest tussen het bestuur en het VO. Dit gebeurt in formele vergaderingen en daarnaast is er frequent overleg tussen de voorzitters. Naast de "reguliere" onderwerpen die aan de orde zijn geweest, zoals het communicatiebeleid en de premie, was één van de belangrijkste speerpunten de ontwikkeling van een nieuwe, toekomstbestendige pensioenregeling vanwege de invoering van de Wet Toekomst Pensioenen. Hierover zijn verschillende kennissessies georganiseerd waaraan ook het VO heeft deelgenomen. Het VO is zich goed bewust van zijn belangrijke rol bij de invoering van de nieuwe pensioenregeling. De positief kritische en ondersteunende rol die het VO daarbij aanneemt, en de kennis en de ervaring die de VO-leden daarvoor inzetten worden door het bestuur als zeer waardevol gezien.

Het bestuur bedankt het VO voor zijn actieve en constructieve houding en de prettige samenwerking in de afgelopen periode.

Intern toezicht

Oordeel en samenvatting visitatie 2021

Oordeel:

De VC is van mening dat het functioneren van het bestuur van de Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA), in het jaar 2021, voldoende is.

Vanuit haar taak, zoals beschreven in hoofdstuk 2, geeft de VC het volgende oordeel:

- Het beleid van het bestuur kwalificeert de VC als voldoende.
- De algemene gang van zaken binnen het pensioenfonds typeert de VC als goed.
- De risicobeheersing vindt de VC voldoende.
- De evenwichtige belangenafweging vindt de VC ruim voldoende.

Samenvatting:

De VC heeft het functioneren van het bestuur van het beroepspensioenfonds voor Openbare Apothekers onderzocht en stelt vast dat het fonds in 2021 op voldoende wijze werd bestuurd en daarmee naar het oordeel van de VC “in control” was. Het jaar 2021 werd evenals 2020 gekenmerkt door de gevolgen en opgelegde maatregelen van de Covid-19 pandemie, hetgeen ook voor SPOA invloed had op de algehele bestuursdynamiek. Desondanks valt er een voortgang te constateren in de verdere professionalisering van het fonds, inclusief de bijbehorende initiatieven op het gebied van de beleidsontwikkeling. De aanpak van de voorbereidingen op het NPS en het in gang zetten van al deze voorbereidende taken zijn gedegen en breed in werking gezet. De verslaggeving daarover is helder en goed te volgen. Complimenten op dit onderwerp qua aanpak zijn op zijn plaats. Zorgelijk is dat er over 2021 geen beleggingsplan is overlegd. Nog ernstiger is dat de certificerend actuaaris aangeeft, dat dit er in 2021 wel zou zijn. Er zijn losse documenten, maar er is geen concreet beleggingsplan overlegd. Inmiddels is er voor 2022 wel een beleggingsplan geformuleerd, echter het bestuur zal in zijn geheel beter de verantwoordelijkheden die uitbesteed zijn aan commissies moeten controleren. De VC adviseert ook een indringend gesprek met de certificerend actuaaris.

De begin 2021 genomen beslissing om tot uitbreiding van het bestuur over te gaan, is een verstandige beslissing en heeft al geleid tot aanpassingen in de bestuurlijke samenstelling en zal verder gaan leiden tot aanpassing en optimalisatie in de bestuurlijke samenstelling. Dit vanwege de huidige ‘aspirant’ status van enkelen, waarvan 1 voor de BC. De uitbesteding en inhuur van adviseurs blijft het VC aan de zware kant vinden. We begrijpen de behoefte aan control, echter de vraag is of dit voor een bestuur sec uit specialistische adviseurs en hun adviezen moet komen. Immers het bestuur blijft te allen tijde eindverantwoordelijk. Door teveel inmenging van buiten kan wellicht de indruk ontstaan dat het bestuur onvoldoende zelf in control is. De sleutelfunctiehouders zijn in 2021 actief geworden en gezien het feit dat 1 van de bestuursleden ook SFH Risk is, betekent dit dat deze functie en haar inhoudelijke invulling, kwartaalmatig beoordeeld dient te worden. De bezetting van het VO is op sterkte en daarmee lijkt de inrichting van de fonds-governance compleet. De operationele werkzaamheden komen op het gewenste niveau. Vervolgens is het essentieel dat in 2022 dat de noodzakelijke te betrachten ‘hygiëne’, in de communicatie van bestuur met haar commissies en vice versa geoptimaliseerd wordt. Tevens dienen noodzakelijke evaluatieprocessen van zowel het eigen bestuurlijk handelen, als dat van de partijen waaraan werkzaamheden worden uitbesteed, als van de diverse commissies te worden besproken in het bestuur, doorgevoerd en gehandhaafd.

Het VC ziet dat door de academische benadering van vele onderwerpen hierdoor een papieren tijger worden. De inzet tot verbetering wordt gedaan, maar de afwerking blijft te lang achterwege.

De VC heeft alle vertrouwen dat mede door het nadenken over een andere structuur de kwaliteitsslag te zijner tijd gemaakt kan worden. De vraag blijft of de structuur de strategie moet volgen of dat de strategie een enorme push kan krijgen door tijdige aanpassing van de structuur.

Reactie van het bestuur

2021 werd gekenmerkt door de Coronacrisis en de voorbereidingen op het nieuwe pensioenstelsel. Het is wederom goed om te zien dat de visitatiecommissie concludeert dat in deze crisistijd goede voortgang is geboekt in de verdere professionalisering van het fonds, inclusief de bijbehorende initiatieven op het gebied van de beleidsontwikkeling. Het bestuur is verheugd met de positieve woorden van de visitatiecommissie over de aanpak van de voorbereidingen op het nieuwe pensioenstelsel.

Het bestuur heeft de door de visitatiecommissie genoemde aandachtspunten en aanbevelingen zowel binnen het bestuur als met de visitatiecommissie besproken. Aan de bevindingen met betrekking tot het beleggingsplan is inmiddels opvolging gegeven, waarbij het bestuur opmerkt dat de termen 'beleggingsplan' en 'beleggingsrichtlijnen' de afgelopen jaren beide door het bestuur zijn gebruikt waarmee bedoeld werd op het beleggingsplan. Naar aanleiding van de bevinding van de visitatiecommissie is door de beleggingscommissie vastgesteld dat SPOA in 2021 conform de beleggingsrichtlijnen heeft gehandeld en alle onderliggende processen juist zijn uitgevoerd.

De opmerkingen van de visitatiecommissie over de wijze waarop en de mate waarin SPOA taken en werkzaamheden heeft uitbesteed, adviseurs inhuurt, en countervailing power organiseert, krijgen in de zelfevaluatie van het bestuur in 2022 de nodige aandacht.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2021	2020
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
Onroerende zaken	15.002	13.978
Aandelen	581.567	606.117
Vastrentende waarden	1.131.731	1.041.944
Derivaten	64.660	188.567
Overige beleggingen	338.492	358.104
	2.131.452	2.208.710
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [2]	396	477
Vorderingen en overlopende activa [3]	62.226	50.041
Liquide middelen [4]	31.798	74.493
Totaal activa	2.225.872	2.333.721

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2021	2020
Stichtingskapitaal en reserves [5]	82.931	-66.744
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen [6]	2.043.412	2.205.770
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [7]	396	477
Overige technische voorzieningen [8]	2.587	2.142
	2.046.395	2.208.389
Kortlopende schulden en overlopende passiva [9]	96.546	192.076
Totaal passiva	2.225.872	2.333.721

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2021	2020
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [10]		
Directe beleggingsopbrengsten	27.694	23.998
Indirecte beleggingsopbrengsten	-29.138	194.705
Kosten van vermogensbeheer	-4.832	-5.105
	-6.276	213.598
Premiebijdragen van deelnemers [11]	38.306	35.780
Saldo van overdrachten van rechten [12]	75	174
Pensioenuitkeringen [13]	-41.133	-39.141
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [14]		
Toevoeging pensioenopbouw	-37.641	-32.035
Indexering en overige toeslagen	0	0
Rentetoevoeging	11.836	6.573
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	42.406	40.444
Wijziging marktrente	146.600	-288.159
Mutatie overdrachten van rechten	-49	-91
Wijziging actuariële grondslagen	0	88.579
Overige mutaties	-794	-6.310
	162.358	-190.999
Mutatie overige technische voorzieningen [15]	-445	-1.736
Herverzekering [16]	-114	-98
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [17]	-3.096	-2.457
Saldo van baten en lasten	149.675	15.121
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	149.675	15.121

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2021	2020
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van deelnemers	36.184	36.126
Overgenomen pensioenverplichtingen	309	257
	36.493	36.383
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-41.086	-39.116
Overgedragen pensioenverplichtingen	-234	-83
Herverzekering	-114	-96
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-2.912	-2.495
Overige	0	-3
	-44.346	-41.793
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	26.021	24.082
Verkopen en aflossingen beleggingen	23.785.034	11.711.611
	23.811.055	11.735.693
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-23.840.471	-11.681.024
Kosten van vermogensbeheer	-5.426	-5.690
	-23.845.897	-11.686.714
Mutatie liquide middelen	-42.695	43.569
Saldo liquide middelen 1 januari	74.493	30.924
Saldo liquide middelen 31 december	31.798	74.493

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA) is een beroepspensioenfonds opgericht op 30 december 1971 ten behoeve van de pensioenvoorziening van de in de openbare farmacie werkzame apothekers. Het pensioenfonds is statutair gevestigd te Den Haag. De pensioenregeling wordt door de Beroepspensioenvereniging Pensioenfonds Openbare Apothekers (BPOA) vastgesteld. Deelname is op grond van de verplichtstelling verplicht voor alle apothekers werkzaam in een openbare apotheek. Zij moeten zich aanmelden als deelnemer bij het pensioenfonds. SPOA heeft de plicht naar BPOA, de deelnemers en andere belanghebbenden om de verplichtstelling te handhaven.

De (statutaire) doelstelling van SPOA is overeenkomstig de bepalingen van de statuten, van de uitvoeringsovereenkomst en van het pensioenreglement, te zorgen voor een ouderdomsvoorziening voor apothekers en de verzorging van hun nagelaten betrekkingen, één en ander door middel van pensioen of andere uitkeringen, alsmede alle handelingen te verrichten die daartoe bevorderlijk zijn.

Het KvK-nummer van het fonds is 41150815

Toepassing Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

De jaarrekening is opgemaakt in overeenstemming met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder RJ 610 'Pensioenfondsen' en BW 2 Titel 9.

Schattingen en veronderstellingen

Het opstellen van de jaarrekening in overeenstemming met BW 2 Titel 9 vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten. Dit geldt met name voor de voorziening pensioenverplichtingen en voor ramingen van kosten die betrekking hebben op het boekjaar, maar nog niet zijn gefactureerd. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. Ook de waardering van sommige beleggingen kan gebaseerd zijn op basis van schattingen. Dit betreft met name waarderings van de beleggingen waarbij gebruik wordt gemaakt van onafhankelijke taxaties en nettocontantewaardeberekeningen en diverse schattingselementen ten behoeve van de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen. Voor meer informatie wordt verwezen naar de "Methodiek bepaling marktwaarde" in de toelichting op de balans. De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling.

Schattingswijziging 2021

Wijziging UFR-systematiek

Met ingang van 1 januari 2021 is er een nieuwe UFR-systematiek van toepassing die in vier jaar stapsgewijs doorwerkt in de vaststelling van de rekenrente voor pensioenfondsen. Deze stappen zullen de rentebedragen met een looptijd van meer dan 20 jaar per stap doen dalen. De rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen is vanaf 1 januari 2021 gebaseerd op een gewogen gemiddelde tussen de volgende rentetermijnstructuren:

- Rentetermijnstructuur op basis van de huidige UFR-systematiek.
- Rentetermijnstructuur op basis van de nieuwe UFR-systematiek.

Per 1 januari 2021 heeft de nieuwe systematiek een verhogend effect gehad van 94.899 op de voorziening pensioenverplichtingen. Tevens het geleid tot een daling van de actuele dekkingsgraad van 1,4%-punt.

Algemene grondslagen

Alle activa en passiva worden gewaardeerd op nominale waarde, tenzij hierna een andere waarderingsgrondslag wordt vermeld. Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien nagenoeg alle toekomstige voordelen en nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen.

Transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post vorderingen of schulden uit hoofde van effectentransacties.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta worden omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen. Per balansdatum bestaande valutatermijntransacties worden gewaardeerd tegen ultimo boekjaar geldende koersen. Verschillen ten opzichte van de contractkoersen worden in de staat van baten en lasten verwerkt en als overlopende post dan wel belegging in de balans gepresenteerd.

Onroerende zaken

De ter beurse genoteerde aandelen in vastgoedbeleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde, eventueel gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

Aandelen

De aandelen zijn gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. Aandelenfondsen waarvoor geen beurswaarde beschikbaar is, worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende intrinsieke waarde, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde, eventueel gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

Vastrentende waarden

De ter beurse genoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde, eventueel gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Reverse repo's worden gewaardeerd op de netto contante waarde. Als verdisconteringscurve wordt gebruik gemaakt van een rentecurve (Eonia Swap) en een spread curve. De Eonia Swap-curve is een representatieve curve voor een geldmarktlening waarbij geen onderpand wordt uitgewisseld. De spread curve weerspiegelt het verminderde risico van een repo doordat het uitwisselen van onderpand zorgt voor extra zekerheid.

derivaten

Derivaten verkrijgen in de regel een dagelijkse waardering op basis van onderliggende contractafspraken en beschikbare marktinformatie om te komen tot een afgeleide marktwaardering.

RJ 610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven. Deze zijn terug te vinden onder de kortlopende schulden.

Overige beleggingen

De ter beurze genoteerde overige beleggingen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de op ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde, eventueel gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden de vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde) indien geen sprake is van transactiekosten.

Liquide middelen

Dit betreft direct opeisbare tegoeden bij banken die worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Algemene reserve

De reserve voor algemene risico's dient ter dekking van algemene risico's van het fonds. Het saldo van de rekening van baten en lasten wordt aan de algemene reserve toegevoegd of onttrokken.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is vastgesteld als de contante waarde van de tijdsevenredig opgebouwde pensioenaanspraken. Voor arbeidsongeschikte deelnemers is de voorziening pensioenverplichtingen gesteld op de contante waarde van de volledige te bereiken aanspraken. De voorziening pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Daarnaast wordt een voorziening aangehouden voor de deelnemers die volgens de administratie recht hebben op een pensioenuitkering, maar geen uitkering ontvangen als gevolg van het gebrek aan gegevens. De bijbehorende voorziening wordt op een gelijke manier vastgesteld als de voorziening voor de ingegane pensioenen. Indien een deelnemer niet meer in leven blijkt of een leeftijd van 100 jaar heeft bereikt volgens de administratie, valt de gehele voorziening vrij. In het geval dat een deelnemer zijn niet opgevraagde pensioen als nog opvraagt, zal deze met terugwerkende kracht worden uitbetaald. Hier wordt geen aparte voorziening voor aangehouden.

De voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen (zie categorie [14] in de jaarrekening voor een uitsplitsing van de mutatie van de voorziening):

Overlevingstafel en ervaringssterfte

In het boekjaar is de prognosetafel AG2020, startjaar 2022, gehanteerd zoals gepubliceerd door het Actuariel Genootschap (AG). De ervaringssterfte behelst leeftijdsafhankelijke correctiefactoren op de sterftেকansen, zodat rekening wordt gehouden met de hogere levensverwachting van de pensioenfondspopulatie ten opzichte van de gehele bevolking. De ervaringssterfte is gelijkgesteld aan de ervaringssterfte voor het derde tertiel op basis van inkomen, waarbij de ervaringssterfte voor mannen gelijk is aan die voor vrouwen.

Rentetermijnstructuur

Er is gebruik gemaakt van de rentetermijnstructuur (RTS) per 31 december 2021, zoals gepubliceerd door DNB, met gebruikmaking van de Ultimate Forward Rate (UFR).

Toeslagverlening

Er wordt bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen rekening gehouden met de onvoorwaardelijke toeslagverleningen van de actieve en gewezen deelnemers (1,5% tot de pensioenleeftijd) welke middels de betaalde premies worden gefinancierd. Er wordt geen rekening gehouden met voorwaardelijke toekomstige verhogingen van opgebouwde en toegekende pensioenen.

Aannames partner

Tot de pensioendatum worden de leeftijdsafhankelijke partnerfrequenties 'CBS 2020 incl. samenwonend' gehanteerd. Op de pensioendatum is de partnerfrequentie 100%. Na de pensioendatum wordt het bepaalde partnersysteem gehanteerd. Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op drie jaar voor hoofdverzekerde man en één jaar voor hoofdverzekerde vrouw gesteld.

Opslag uitkeringsduur

In de voorziening pensioenverplichtingen is een voorziening van 0,3% opgenomen ter compensatie van het feit dat er wordt uitgekeerd tot en met de maand waarin de deelnemer komt te overlijden.

Uitkeringen

De uitkeringen zijn continu betaalbaar verondersteld.

Opslag wezenpensioen

Dit is een opslag van 0,5% van de voorziening van het latente partnerpensioen van niet-gepensioneerde deelnemers.

Opslag excassokosten

Voor toekomstige excassokosten wordt in de voorziening pensioenverplichtingen 2,7% gereserveerd.

Overige technische voorzieningen

Naast de voorziening pensioenverplichtingen is er een voorziening risicodekkingen aanwezig ter dekking van toekomstige premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Tot 2020 werd deze reserve jaarlijks gevoed door de betaalde risicopremie voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Deze risicopremie was 2,5% van de zuiver actuarieel benodigde premie behorende bij volledige pensioenopbouw. Daartegenover vonden onttrekkingen plaats als gevolg van invalideren in een jaar.

Naar aanleiding van de bevindingen in boekjaar 2019, is de reservering voor de toekomstige arbeidsongeschikten herzien. In 2020 is besloten om de voorziening van toekomstige arbeidsongeschikten vast te stellen op basis van tweemaal de opslag in de zuiver kostendekkende premie voor premievrije voortzetting bij arbeidsongeschiktheid.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Voor de berekening van de gekapitaliseerde waarde van de verzekeringspolissen zijn dezelfde grondslagen aangehouden als voor de totale voorziening pensioenverplichtingen. Er is met betrekking tot de herverzekeringscontracten geen recht op resultatendeling overeengekomen.

Herverzekering

Het pensioenfonds is op stop-loss basis herverzekerd voor het arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico bij Zwitserleven. Op de einddatum van het contract bepaalt de actuaaris de som van de verschuldigde overlijdenskapitalen. Daarnaast wordt het jaarlijks eigen behoud bij elkaar opgeteld. Is de som van de kapitalen groter dan de som van het jaarlijkse eigen behoud, dan wordt het verschil

uitgekeerd aan het pensioenfonds. Het risico bij de niet-actieven en het deel onder de stop-loss grens komt voor rekening van het fonds. Het contract is na 31 december 2019 verlengd.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden de schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde) indien geen sprake is van transactiekosten.

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de renteopbrengst verminderd met de kosten; bij de zakelijke waarden wordt hieronder verstaan de dividendopbrengsten, na aftrek van dividendbelasting en kosten. De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde koersverschillen bij verkopen van beleggingen;
- valutaverschillen;
- niet-gerealiseerde koersverschillen.

Kosten vermogensbeheer

Onder de kosten vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen. De kosten vermogensbeheer worden in mindering gebracht op de beleggingsopbrengsten. Vanaf pagina 18 is een toelichting op de vermogensbeheerkosten opgenomen. De transactiekosten zijn gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten. De transactiekosten zijn vastgesteld op basis van schattingen, omdat deze verrekend zijn in de aan- en verkoopprijzen.

Premiebijdragen

Premies worden ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarin de daarmee samenhangende pensioenrechten worden opgebouwd. Premiekortingen, extra premies en bijdrage aan de kosten worden verwerkt in de periode waarin aan de voorwaarden volgens de uitvoeringsovereenkomst wordt voldaan.

Saldo van overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofd van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Uitkeringen

De uitkeringen bestaan uit de betalingen aan uitkeringsgerechtigden die betrekking hebben op het boekjaar.

Uitvoeringskosten

Uitvoeringskosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Interne uitvoeringskosten ten aanzien van vermogensbeheer worden in mindering gebracht bij de beleggingsopbrengsten.

Bestemming van het saldo

Het resultaat ultimo jaar wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2020	Real-locatie	Aankopen/Verstrekkingen	Verkopen aflossingen	Koersverschillen	Stand ultimo 2021
Onroerende zaken	13.978	-18	7.379	-5.970	-367	15.002
Aandelen	606.117	18	470.460	-594.601	99.573	581.567
Vastrentende waarden	1.041.944	111	7.170.069	-7.068.640	-11.753	1.131.731
Derivaten	185.417	-909	15.982.932	-15.992.804	-121.507	53.129
Overige beleggingen	358.104	0	209.631	-234.314	5.071	338.492
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	2.205.560	-798	23.840.471	-23.896.329	-28.983	2.119.921
Derivaten (passiva zijde)	3.150					11.531
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds activa zijde	2.208.710					2.131.452
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	65.289					-17.958
Vorderingen/schulden uit hoofde van ontvangen collateral	-148.809					0

Het pensioenfonds heeft eind 2021 € 0 miljoen (2020: € 2,9 miljoen) aan onderpand ontvangen in de vorm van (staats)obligaties en € 11,5 miljoen (2020: € 186,8 miljoen) aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten. De liquiditeiten worden verantwoord onder [9] Kortlopende schulden en overlopende passiva. Het ontvangen onderpand staat niet ter vrije beschikking.

Het pensioenfonds heeft eind 2021 € 17,0 miljoen (2020: € 38,0 miljoen) aan onderpand verstrekt in de vorm van liquiditeiten en € 23,0 miljoen (2020: € 90) aan onderpand verstrekt in de vorm van (staats)obligaties als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van derivaten. De verstrekte liquiditeiten worden verantwoord onder de liquide middelen. De verstrekte (staats)obligaties zijn verantwoord onder de vastrentende waarden. Het fonds is juridisch en economisch eigenaar van deze beleggingen en stelt geen deel van de beleggingen beschikbaar voor het in bruikleen geven van effecten.

Methodiek bepaling marktwaarde

In onderstaande tabel is aangegeven op welke manier de marktwaarden zijn afgeleid.

	Directe markt-notering	Onafhanke-lijke taxaties	NCW berekening	Intrinsieke waarde	Stand ultimo 2021
Onroerende zaken	2.395	0	0	12.607	15.002
Aandelen	422.106	0	0	159.461	581.567
Vastrentende waarden	1.095.331	0	36.400	0	1.131.731
Derivaten	0	0	53.129	0	53.129
Overige	208.219	0	0	130.273	338.492
Totaal belegd vermogen	1.728.051	0	89.529	302.341	2.119.921

	Directe markt-notering	Onafhanke-lijke taxaties	NCW berekening	Intrinsieke waarde	Stand ultimo 2020
Onroerende zaken	50	0	0	13.928	13.978
Aandelen	606.117	0	0	0	606.117
Vastrentende waarden	1.041.944	0	0	0	1.041.944
Derivaten	0	0	185.417	0	185.417
Overige	241.806	0	0	116.298	358.104
Totaal belegd vermogen	1.889.917	0	185.417	130.226	2.205.560

	2021	2020
[2] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Vordering met betrekking tot pensioenaanspraken		
Stand per 1 januari	477	592
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	-81	-115
Stand per 31 december	396	477
SPOA heeft het overlijdensrisico op basis van een stoploss constructie herverzekerd bij Zwitserleven.		
Het eigen behoud bedraagt op jaarbasis 125% van verwachte schades door overlijden. Aangezien de werkelijke schade het eigen behoud niet overschrijdt, heeft de herverzekerder niet uitgekeerd in 2021. De mutatie heeft betrekking op de verzekerde aanspraken bij Nationale Nederlanden (oude pensioentoezeggingen).		
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op deelnemers van het pensioenfonds	3.597	1.474
Vorderingen uit hoofde van waardeoverdrachten	9	9
Vorderingen uit hoofde van effectentransacties	46.717	227
Vorderingen uit hoofde van collateral	0	37.980
Lopende intrest		
– Vastrentende waarden	7.601	7.096
– Derivaten	3.701	2.202
– Overige beleggingen	0	2
– Banken	-9	-8
Subtotaal lopende intrest	11.293	9.292
Terugvorderbare dividendbelasting	609	380
Vorderingen op uitkeringen	1	18
Voouitbetaalde bedragen	0	104
Betalingen onderweg	0	557
Totaal vorderingen en overlopende activa	62.226	50.041
Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar met uitzondering van collateral.		

	2021		2020	
[4] Liquide middelen				
Banken vermogensbeheerders	24.119		65.289	
Kas Bank N.V.	0		652	
ING Bank N.V.	7.679		8.552	
	31.798		74.493	
De liquide middelen (m.u.v. banken vermogensbeheerders) staan ter vrije beschikking van het fonds. Het fonds heeft een kredietfaciliteit ter beschikking van ad € 2,1 miljoen waar momenteel geen gebruik van wordt gemaakt.				
[5] Stichtingskapitaal en reserves				
Stichtingskapitaal		0		0
Het stichtingskapitaal bedraagt € 45,38.				
Algemene reserve				
Stand per 1 januari	-66.744		-81.865	
Saldobestemming boekjaar	149.675		15.121	
Stand per 31 december		82.931		-66.744
Totaal eigen vermogen		82.931		-66.744
Minimaal vereist eigen vermogen / minimaal vereiste dekkingsgraad	87.207	104,3%	93.767	104,2%
Vereist eigen vermogen / vereiste dekkingsgraad (strategisch)	319.766	115,6%	320.573	114,5%
Actuele dekkingsgraad		104,1%		97,0%
Beleidsdekkingsgraad		101,0%		91,0%

De actuele dekkingsgraad is 104,1%. Deze is vastgesteld als het Totaal Vermogen (Reserves plus de totale Voorzieningen) gedeeld door de totale Voorzieningen.

De berekening is als volgt:

$$(82.931 + 2.046.395) / 2.046.395 \times 100\% = 104,1\%$$

In 2021 is een herstelplan ingediend bij DNB omdat het pensioenfonds in een situatie van vermogenstekort verkeerde. Uit dit herstelplan blijkt dat het pensioenfonds binnen de gekozen maximale termijn herstelt tot de vereiste dekkingsgraad. Op basis van het reguliere beleid en de aan het herstelplan ten grondslag liggende veronderstellingen (waaronder voor de beleggingsrendementen de maximale

parameters) was verwacht dat de beleidsdekkingsgraad van het fonds na acht jaar (in 2028) hersteld zou zijn tot ten minste de vereiste dekkingsgraad.

Volgens de prognose van de dekkingsgraad in het herstelplan 2021 was de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2021 geschat op 99,6%. De beleidsdekkingsgraad per eind 2021 (101,0%) is derhalve hoger dan de in het herstelplan geprognostiseerde beleidsdekkingsgraad.

In maart 2022 is een geactualiseerd herstelplan ingediend naar de situatie per 31 december 2021. Uit dit herstelplan blijkt dat de beleidsdekkingsgraad, uitgaande van de in het herstelplan gehanteerde veronderstellingen (waaronder voor de beleggingsrendementen de maximale parameters), zich naar verwachting binnen 6 jaar (in 2027) herstelt naar de vereiste dekkingsgraad.

Technische voorzieningen

[6] Voorziening pensioenverplichtingen

	2021	2020
Stand per 1 januari	2.205.770	2.014.771
Mutatie via staat van baten en lasten	-162.358	190.999
Stand per 31 december	2.043.412	2.205.770
Ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen		
Stand per 1 januari	2.205.770	2.014.771
Toevoeging pensioenopbouw	37.641	32.035
Indexering en overige toeslagen	0	0
Rentetoevoeging	-11.836	-6.573
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-42.406	-40.444
Wijziging marktrente	-146.600	288.159
Mutatie overdrachten van rechten	49	91
Wijziging actuariële grondslagen	0	-88.579
Overige mutaties	794	6.310
	2.043.412	2.205.770
[7] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	477	592
Mutatie	-81	-115
Stand per 31 december	396	477
Totaal voorziening pensioenverplichtingen	2.043.808	2.206.247

	2021	2020
De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is als volgt opgebouwd ¹⁾		
– Actieve en arbeidsongeschikte deelnemers	937.855	1.047.816
– Gewezen deelnemers met premievrije aanspraken	381.754	410.919
– Pensioengerechtigden	724.199	747.512
	2.043.808	2.206.247
[8] Overige technische voorzieningen		
Voorziening risicodekkingen		
Stand per 1 januari	2.142	406
Betaalde premies	445	1.200
Nieuwe arbeidsongeschikte deelnemers	0	-2.498
Benodigde interest	0	2
Wijziging vaststelling voorziening risicodekking	0	3.032
Stand per 31 december	2.587	2.142
Totaal technische voorzieningen ²⁾	2.046.395	2.208.389
[9] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Schulden uit hoofde van derivaten	11.531	3.150
Schulden uit hoofde van intrest en dividend	4	7
Schulden uit hoofde van effectentransacties	28.957	0
Schulden uit hoofde van ontvangen collateral	0	186.789
Schulden uit hoofde van margin afrekeningen	54.408	0
Belastingen en sociale premies	895	865
Schulden inzake kosten van vermogensbeheer	183	776
Schulden inzake pensioenuitvoerings- en administratiekosten	464	434
Omzetbelasting	104	55
	96.546	192.076
Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar met uitzondering van collateral.		

1) Aantallen:

Actieve en arbeidsongeschikte deelnemers - 2021: 2.933; 2020: 2.949

Gewezen deelnemers met premievrije aanspraken - 2021: 1.291; 2020: 1.271

Pensioengerechtigden - 2021: 1.486; 2020: 1.428

2) De voorzieningen kennen, gezien hun aard, een langlopend karakter.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Er zijn drie belangrijke/kritische uitbestedingen:

1. Pensioenuitvoering - AZL. Overeenkomst liep t/m 31-12-2020 en was tijdig opgezegd. Er is per 1-1-2021 een nieuwe overeenkomst gesloten voor onbepaalde tijd en de opzegtermijn voor SPOA is zes maanden.
2. Vermogensbeheer – Met ingang van 1-1-2021 is operationeel vermogensbeheer ondergebracht bij AIM (overeenkomst is aangegaan/ondertekend in 2020), voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van drie maanden. Daarnaast lopen er overeenkomsten met de diverse vermogensbeheerders en de custodian.
3. Bestuursondersteuning – Montae & Partners. Overeenkomst voor onbepaalde tijd en de opzegtermijn voor SPOA is één kalendermaand.

De kosten van uitbesteding zijn deels vast en deels variabel op basis van vooraf overeengekomen tarieven. De kosten in 2022 van bovengenoemde uitbestedingen liggen naar verwachting in lijn met de kosten in 2021.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden, visitatiecommissie en verantwoordingsorgaan

Gedurende het boekjaar 2021 zijn de volgende vergoedingen betaald.

Betaalde vergoedingen bestuur, visitatiecommissie en/of VO	2021	2020
Bestuursvergoedingen	310	271
Vergoedingen visitatiecommissie	19	18
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan (ext. adviseur)	15	4
Totaal	344	293

Personeel

Gedurende het boekjaar 2021 had Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers geen personeel in dienst.

Baten en lasten	2021	2020
[10] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Onroerende zaken	78	250
Zakelijke waarden	2.773	2.058
Vastrentende waarden	18.222	17.897
Derivaten	6.732	3.912
Overige beleggingen	-77	0
Subtotaal	27.728	24.117
Banken	-65	-121
Overige	31	2
Totaal directe beleggingsopbrengsten	27.694	23.998
Indirecte beleggingsopbrengsten		
Onroerende zaken	-367	-1.399
Zakelijke waarden	99.573	42.593
Vastrentende waarden	-11.753	17.177
Derivaten	-121.507	134.563
Overige beleggingen	5.071	5.213
Valutareresultaten	-155	-3.442
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	-29.138	194.705

	2021	2020
Kosten van vermogensbeheer		
Beheervergoeding vermogensbeheerders	-3.332	-3.082
Bewaarvergoeding custodian	-274	-862
Beleggingsadvies	-474	-551
Beleggingsadministratie	-333	-387
Omzetbelasting	-419	-223
Totaal kosten vermogensbeheer ¹⁾	-4.832	-5.105
<p>De directe kosten vermogensbeheer omvatten de zichtbare ('directe') kosten die het fonds op factuurbasis betaalt. De kosten zijn, indien mogelijk, toegerekend aan de verschillende beleggingscategorieën. De transactiekosten zijn gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten en deels verrekend in de aan- en verkoopprijzen.</p>		
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	-6.276	213.598
[11] Premiebijdragen van deelnemers		
Bijdragen van apothekers	38.306	35.780
	38.306	35.780
Feitelijke premie	38.306	35.780
Kostendeekkende premie	47.330	41.949
Gedempte kostendeekkende premie	31.108	21.165
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	40.169	34.929
– Opslag in stand houden vereist vermogen	5.825	5.554
– Opslag voor uitvoeringskosten	1.336	1.466
	47.330	41.949
De gedempte kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	17.353	11.825
– Opslag in stand houden vereist vermogen	2.516	1.880
– Opslag voor uitvoeringskosten	1.336	1.466
– Voorwaardelijk	9.903	5.994
	31.108	21.165

1) Deze kosten zijn niet direct aan te sluiten met de kosten vermogensbeheer van het bestuursverslag, omdat daar ook kosten zijn opgenomen die zijn verwerkt in het nettorendement.

De actuarieel benodigde koopsom is voor de zuiver kostendekkende premie vastgesteld op basis van de DNB rentetermijnstructuur per 31 december 2020. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan 14,5%, zijnde het strategisch vereist eigen vermogen voor risico fonds per eind 2020. Het fonds heeft ervoor gekozen de kostendekkende premie te dempen op basis van het verwacht rendement.

Over het boekjaar 2021 bedroeg de feitelijk ontvangen premie 38.306. De feitelijk ontvangen premie is derhalve lager dan de zuiver kostendekkende premie, maar hoger dan de gedempte kostendekkende premie.

[12] Saldo van overdrachten van rechten

Overgenomen pensioenen
Overgedragen pensioenen

Subtotaal

[13] Pensioenuitkeringen

Pensioenen

Ouderdomspensioen
Vergoeding OP en NP uitkeringen Nationale-Nederlanden
Partnerpensioen
Wezenpensioen

Subtotaal

Andere uitkeringen

Afkoopsommen

Subtotaal

Totaal pensioenuitkeringen

[14] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

[15] Mutatie overige technische voorzieningen

Voorziening risicodekkingen

	2021	2020
[12] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenen	309	257
Overgedragen pensioenen	-234	-83
Subtotaal	75	174
[13] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-34.460	-32.595
Vergoeding OP en NP uitkeringen Nationale-Nederlanden	59	63
Partnerpensioen	-6.632	-6.509
Wezenpensioen	-89	-99
Subtotaal	-41.122	-39.140
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-11	-1
Subtotaal	-11	-1
Totaal pensioenuitkeringen	-41.133	-39.141
[14] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	162.358	-190.999
[15] Mutatie overige technische voorzieningen	-445	-1.736
Voorziening risicodekkingen		

	2021	2020
[16] Herverzekering		
Premies herverzekering		
– Overlijdensrisico	-38	-34
– AO-risico	-76	-64
	-114	-98
[17] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-842	-721
Communicatie	-133	-119
Accountant		
– Controle van de jaarrekening ¹⁾	-122	-59
– Andere controle opdrachten	0	0
– Fiscale adviesdiensten	-25	0
– Andere niet-controle diensten	0	0
Actuaris		
– Controle jaarwerk	-19	-17
– Advies	-184	-221
Bestuurskosten		
– Vergoedingen bestuur	-169	-253
– Bestuursondersteuning	-421	-439
– Overige bestuurskosten	-106	-83
Overige kosten en advies		
– Contributies en bijdragen	-158	-162
– Kosten BPOA	-156	-116
– Kosten project NPS	-414	0
– IORP II	-163	-96
– Advies en aangifte inzake BTW	-59	-52
– Overige kosten	-125	-119
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten ²⁾	-3.096	-2.457
Saldo van baten en lasten	149.675	15.121

1) De totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening is gebaseerd op de totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, ongeacht of de werkzaamheden door de externe accountant en de accountantsorganisatie reeds gedurende dat boekjaar zijn verricht. Hiervan heeft -27 betrekking op voorgaand boekjaar.

2) Zie uitgebreide specificatie in het bestuursverslag.

	2021	2020
Actuariële analyse van het saldo		
Beleggingen / marktrente	152.160	-67.989
Premies	-3.256	-392
Overlijden	1.621	1.916
Kosten	-645	-100
Arbeidsongeschiktheid	-104	-32
Herverzekering	-195	-213
Waardeoverdracht	26	83
Uitkeringen en diverse bestandsmutaties	68	-3.699
Wijziging grondslagen en vaststelling risicodekking	0	85.547
	149.675	15.121

Resultaatbestemming

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2021 als volgt te verdelen:

	2021
Algemene reserve	149.675
	149.675

Gebeurtenissen na balansdatum

UFR

De technische voorzieningen in de jaarrekening zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2021 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. Sinds 30 september 2012 wordt de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur bepaald met behulp van de Ultimate Forward Rate (UFR). Deze werd in eerste instantie gebaseerd op de door verzekeraars gehanteerde UFR van 4,2%, echter sinds juli 2015 op het (voortschrijdend) 120-maands gemiddelde van de 20-jaars forward rate. Naar aanleiding van het advies van de Commissie Parameters op 12 juni 2019, wordt deze methode aangepast. De belangrijkste wijziging is dat bij de toegroei naar de UFR meer gewicht wordt gegeven aan de marktrente. Daarnaast vindt toegroei naar de UFR vanaf een later moment plaats, pas vanaf looptijd 30 in plaats van vanaf looptijd 20. DNB heeft aangekondigd om de toegroei naar de nieuwe gewichten geleidelijk te implementeren vanaf 1 januari 2021. Deze toegroei wordt in vier gelijke stappen doorgevoerd. Het effect op de dekkingsgraden zal dus de komende jaren geleidelijk optreden.

Indien de rentetermijnstructuur behorende bij 1 januari 2022 van de nieuwe systematiek reeds van toepassing zou zijn per 31 december 2021, zou de actuele dekkingsgraad per 31 december 2021 gelijk zijn aan 103,1%. Indien de uiteindelijke rentetermijnstructuur (geldig vanaf 1 januari 2024) reeds van toepassing zou zijn per 31 december 2021, zou de actuele dekkingsgraad per 31 december 2021 gelijk zijn aan 101,1%.

Oorlog in Oekraïne

Sinds eind februari 2022 is er een oorlog gaande in Oekraïne. Er is sprake van een grote humanitaire ramp. De oorlog heeft daarnaast ook gevolgen voor de economie en de financiële markten. De oorlog en de daardoor opgelegde sancties aan Rusland hebben directe gevolgen voor de voedsel- en energiemarkten en zullen mogelijk voor een toenemende inflatie zorgen. Het fonds houdt de situatie en de eventuele gevolgen goed in de gaten.

Op dit moment zijn er nog geen directe gevolgen voor deelnemers of het fonds. Controle van de bestanden met de Sanctielijsten heeft geen hits opgeleverd. Ook heeft het fonds geen pensioengerechtigden die wonen in deze landen, maar belegt het ultimo 2021 wel voor 1,2 miljoen direct en voor 5,7 miljoen indirect in Rusland. Er zijn geen beleggingen in Oekraïne en Belarus.

Herstelplan

Per eind 2021 verkeerde het fonds in een situatie van vermogenstekort. Het fonds heeft derhalve vóór 31 maart 2022 een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB. Uit dit herstelplan blijkt dat het pensioenfonds binnen de gekozen hersteltermijn herstelt tot de vereiste dekkingsgraad.

Verbonden partijen

BPOA kan als verbonden partij worden geclassificeerd. De kosten in verband met de uitvoering van de door BPOA te verrichten taken worden door SPOA gedragen. Deze transacties zijn onder normale marktvoorwaarden met de verbonden partij aangegaan. De bestuurders, de leden van het verantwoordingsorgaan, de visitatiecommissie, de medewerkers van het bestuursbureau en de bijdragende apothekers worden ook als verbonden partijen aangemerkt.

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar het beloningsbeleid. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders.

Transacties met medewerkers bestuursbureau

De vergoeding is contractueel vastgelegd. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) medewerkers.

Transacties met Visitatiecommissie

De vergoeding is contractueel vastgelegd. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) leden.

Transacties met bijdragende apothekers

Het fonds heeft een uitvoeringsreglement afgesloten met de bijdragende apothekers. De pensioenpremie bedraagt 28,7% van de pensioengrondslag (2020: 26,7%).

Risicoparagraaf

(in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Eind 2016 wordt geen rekening meer gehouden met eventuele additionele risico's. Hieromtrent heeft afstemming plaats gevonden met bestuur, certificerend actuaris en DNB. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2021 van 115,6% en ultimo 2020 van 114,5%.

	2021		2020	
	€	%	€	%
<i>Op basis van feitelijke beleggingsmix</i>				
Renterisico (S1)	40.585	2,0	8.954	0,4
Aandelen- en vastgoedrisico (S2)	251.800	12,3	269.720	12,2
Valutarisico (S3)	20.143	1,0	56.692	2,6
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	78.746	3,8	79.351	3,6
Verzekeringstechnisch risico (S6)	60.134	2,9	65.901	3,0
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer (S10)	12.388	0,6	16.759	0,8
Diversificatie- en correlatie-effect	-138.239	-6,8	-164.411	-7,4
Vereist eigen vermogen risico fonds (feitelijk)	325.557	15,9	332.966	15,1
Afname voor toerekening totale TV	0	0,0	0	0,0
Totaal vereist eigen vermogen (feitelijk)	325.557	15,9	332.966	15,1

	2021		2020	
	€	%	€	%
<i>Op basis van strategische beleggingsmix</i>				
Renterisico (S1)	39.821	1,9	8.831	0,4
Aandelen- en vastgoedrisico (S2)	242.361	11,8	257.305	11,7
Valutarisico (S3)	408	0,0	47.076	2,1
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	84.848	4,1	80.819	3,7
Verzekeringstechnisch risico (S6)	60.134	2,9	65.901	3,0
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer (S10)	11.048	0,5	14.442	0,7
Diversificatie- en correlatie-effect	-118.854	-5,8	-153.801	-7,0
Vereist eigen vermogen risico fonds (strategisch)	319.766	15,6	320.573	14,5
Afname voor toerekening totale TV	0	0,0	0	0,0
Totaal vereist eigen vermogen (strategisch)	319.766	15,6	320.573	14,5
Actuele dekkingsgraad		104,1		97,0
Beleidsdekkingsgraad		101,0		91,0
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,3		104,2
Feitelijk vereiste dekkingsgraad		115,9		115,1
Strategisch vereiste dekkingsgraad		115,6		114,5

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2021 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een tekort verkeert. In boekjaar 2021 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 101,0%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2020 van 91,0%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 10,0%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 15,5 jaar (2020: 18,3)

Duratie van de pensioenverplichtingen 21,0 jaar (2020: 21,6)

Het pensioenfonds dekt strategisch 32% van het renterisico af op basis van de swapcurve. Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het Pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft.

De strategische renteafdekking van 32% op basis van de swapcurve is eind 2021 equivalent met een renteafdekking van 40% op basis van de DNB-methodiek. De feitelijke renteafdekking op basis van de DNB-methodiek bedraagt 39% eind 2021.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 40.585 (2,0%) en voor het strategisch renterisico 39.821 (1,9%).

Derivaten

Het renterisico is gedeeltelijk afgedekt door middel van renteswaps. De afloopdata variëren van 2022 tot 2071. Door deze swaps wordt de duratie van de portefeuille van vastrentende waarden verhoogd van 9,4 naar 15,5 (2020: van 7,2 naar 18,3).

Onderstaande tabel geeft inzicht in de rentederivatenposities per 31 december:

Type contract	Onderliggende contract-omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Rentederivaten per 31-12-2021	282.828	63.256	4.825	58.431
Rentederivaten per 31-12-2020	1.090.038	182.093	1.278	180.815

Aandelen- en vastgoedrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en hedgefonds in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2021		2020	
	€	%	€	%
Verdeling aandelen en vastgoed per categorie ¹⁾ :				
Ontwikkelde markten (Mature markets)	446.169	74,8	451.825	73,0
Opkomende markten (Emerging markets)	150.400	25,2	167.382	27,0
	596.569	100,0	619.207	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 251.800 (12,3%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 242.361 (11,8%).

1) Volgens de definitie van de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2021		2020	
	€	%	€	%
Totaal beleggingen				
<i>Totaal beleggingen naar valuta exclusief derivaten</i>				
Euro	1.326.443	64,1	1.263.750	55,6
Amerikaanse dollar	417.509	20,2	465.727	20,5
Australische dollar	0	0,0	13.897	0,6
Britse pound sterling	197.594	9,6	160.262	7,0
Canadese dollar	3.353	0,2	13.103	0,6
Deense kroon	88.773	4,3	81.548	3,6
Hongkongse dollar	0	0,0	48.560	2,1
Japanse yen	0	0,0	40.868	1,8
Nieuw-Zeelandse dollar	1.366	0,1	5.147	0,2
Noorse Kroon	2.036	0,1	2.609	0,1
Singaporese dollar	0	0,0	1.651	0,1
Zweedse Kroon	7.223	0,3	19.599	0,9
Zwitserse frank	16.158	0,8	29.599	1,3
Overige valuta	6.337	0,3	127.015	5,6
	2.066.792	100,0	2.273.336	100,0

	2021		2020	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen naar valuta inclusief derivaten</i>				
Euro	1.379.881	65,0	2.156.053	94,6
Amerikaanse dollar	417.504	19,7	-69.053	-3,0
Australische dollar	0	0,0	1.731	0,1
Britse pound sterling	196.804	9,3	-22.127	-1,0
Canadese dollar	3.845	0,2	1.495	0,1
Deense kroon	88.766	4,2	7.078	0,3
Hongkongse dollar	0	0,0	48.560	2,1
Japanse yen	0	0,0	2.541	0,1
Nieuw-Zeelandse dollar	1.367	0,1	319	0,0
Noorse Kroon	2.036	0,1	4.386	0,2
Singaporese dollar	0	0,0	1.651	0,1
Zweedse Kroon	7.221	0,3	15.335	0,7
Zwitserse frank	16.158	0,8	3.400	0,1
Overige valuta	6.339	0,3	128.771	5,6
	2.119.921	100,0	2.280.140	100,0
Saldo waarde valutaderivaten	53.129		6.804	

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten. De post valutatermijntransacties bestaat uit de volgende transacties, omgerekend in euro per 31 december 2021:

	aankoop transacties	verkoop transacties
Euro	53.438	0
Amerikaanse dollar	0	-5
Britse pound sterling	0	-790
Canadese dollar	492	0
Deense kroon	0	-7
Nieuw-Zeelandse dollar	1	0
Zweedse Kroon	0	-2
Overige valuta	2	0
	53.933	-804

Indien de afrekening van deze transacties op 31 december 2021 zou hebben plaatsgevonden dan zou het af te rekenen bedrag 54.129 lager uitvallen dan de aankoopwaarde. Dit is het verschil in de waarde van de beleggingen voor, en na afdekking van het valutarisico ad resp. 2.066.792 en 2.120.921 zoals hierboven weergegeven.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de valutaderivatensposities per 31 december:

Type contract	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Valutaderivaten per 31-12-2021	364.926	1.232	4.367	-3.135
Valutaderivaten per 31-12-2020	1.247.878	8.690	1.886	6.804

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt 20.143 (1,0%) en voor het strategisch valutarisico 408 (0,0%).

Grondstoffenrisico

Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffers hiervoor aan te houden.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen.

Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

(Onderstaande weergave is inclusief geldmarktfondsen).

	2021		2020	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	449.006	39,7	377.248	29,4
AA	101.425	9,0	212.277	16,5
A	182.375	16,1	193.395	15,0
BBB	300.448	26,5	307.792	23,9
Geen rating of lager dan BBB	98.476	8,7	195.802	15,2
	1.131.730	100,0	1.286.513	100,0

	2021		2020	
	€	%	€	%
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd < 1 jaar	261.869	23,1	310.244	24,1
Resterende looptijd 1 <> 5 jaar	232.125	20,5	271.683	21,1
Resterende looptijd > 5 jaar	637.736	56,4	704.586	54,8
	1.131.730	100,0	1.286.513	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 78.746 (3,8%) en voor het strategisch kredietrisico van 84.848 (4,1%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevensrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk en strategisch verzekeringstechnisch risico bedraagt 60.134 (2,9%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook 'grote posten' zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

In het standaardmodel is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico (S8) gelijkgesteld aan 0%.

	2021		2020	
	€	%	€	%
Onroerende zaken				
<i>Verdeling onroerende zaken per sector:</i>				
Participaties in indirect vastgoed	15.003	100,0	14.486	52,4
Winkels	0	0,0	13.146	47,6
Woningen	0	0,0	9	0,0
	15.003	100,0	27.641	100,0
<i>Verdeling onroerende zaken per regio:</i>				
Europa EU	15.003	100,0	15.232	55,1
Europa niet-EU	0	0,0	154	0,6
Azië ex Japan	0	0,0	2.123	7,7
Midden- en Zuid-Amerika	0	0,0	11	0,0
Noord-Amerika	0	0,0	5.336	19,3
Oceanië	0	0,0	4.409	16,0
Overig	0	0,0	376	1,4
	15.003	100,0	27.641	100,0

Er zijn geen grote posten: onroerende zaken van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen

	2021		2020	
	€	%	€	%
Aandelen				
<i>Verdeling aandelen per sector:</i>				
Basismaterialen	33.027	5,7	34.565	5,8
Communicatiediensten	46.237	8,0	55.340	9,4
Handel	109.141	18,8	131.407	22,2
Energie	21.540	3,7	13.234	2,2
Financiële dienstverlening	89.453	15,4	94.214	15,9
Gezondheidszorg	68.791	11,8	63.982	10,8
Industrie	58.009	10,0	65.323	11,0
Nutsbedrijven	10.522	1,8	12.333	2,1
Technologie	126.951	21,8	119.775	20,3
Overig	17.896	3,1	1.393	0,2
	581.567	100,0	591.566	100,0
<i>Verdeling aandelen per regio:</i>				
Europa	163.693	28,2	186.773	31,6
Noord-Amerika	226.279	38,9	171.153	28,9
Azië excl. Japan	34.273	5,9	149.971	25,4
Oceanië	5.717	1,0	60.184	10,2
Overig	151.605	26,1	23.486	4,0
	581.567	100,0	591.566	100,0
<i>Grote posten: aandelen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen</i>				
BLR Emr Mrkts ex-Latin America Equity Index Fund B	0	0,0	94.540	4,3
BlackRock MSCI Emerging Markets Free B	0	0,0	95.605	4,3
SNS Repsponsible Index Fund	0	0,0	309.286	14,0

	2021		2020	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa EU	630.096	55,6	880.239	68,3
Europa niet-EU	174.112	15,4	31.756	2,5
Noord-Amerika	280.192	24,8	270.178	21,0
Midden- en Zuid-Amerika	5.440	0,5	15.594	1,2
Azië ex Japan	21.918	1,9	10.150	0,8
Oceanië	8.979	0,8	35.457	2,8
Overige	10.993	1,0	43.141	3,4
	1.131.730	100,0	1.286.513	100,0

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen

Netherlands Government Bond	137.333	6,5	130.813	5,9
Institutional Cash Series PLC	0	0,0	236.917	10,7

Overige beleggingen

Verdeling overige beleggingen per regio:

Europa EU	208.219	61,5	65.499	35,1
Europa niet-EU	130.093	38,4	4	0,0
Noord-Amerika	180	0,1	4.732	2,5
Azië excl. Japan	0	0,0	247	0,1
Oceanië	0	0,0	128	0,1
Midden- en Zuid-Amerika	0	0,0	116.154	62,2
Overig	0	0,0	32	0,0
	338.492	100,0	186.797	100,0

Grote posten: overige beleggingen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen

UBS DPAP CL SHS 2012 Serie 2	130.094	6,1	116.131	5,3
Nykredit	42.751	2,0	0	0,0

Er zijn geen beleggingen uitgeleend.

Hoogte buffer

Er wordt geen additionele buffer voor concentratierisico meegenomen.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 12.388 (0,6%) en voor het strategisch actief beheer risico van 11.048 (0,5%).

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de becijfering van het totale vereist eigen vermogen dient gebruikt gemaakt te worden van de wortel formule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortel formule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het aandelen- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect. Bij het pensioenfonds is dit voor de feitelijke beleggingsportefeuille eind 2021 -€ 138.239 en voor de strategische beleggingsportefeuille -€ 118.854.

Effect toerekenen naar totale vereiste dekkingsgraad

Om van de vereiste dekkingsgraad voor risico fonds te geraken tot de vereiste dekkingsgraad dient een aanpassing te worden gemaakt omdat het fonds een herverzekerde technische voorziening heeft. Op basis van zowel de feitelijke verdeling als de strategische verdeling is het effect gering en derhalve niet zichtbaar in de vereiste dekkingsgraad.

Uitbestedingsrisico

Zie voor een nadere beschrijving van dit risico de risicoparagraaf van het bestuursverslag.

Vastgesteld te Den Haag d.d. 13 juni 2022

Het bestuur

Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens
Voorzitter

Dhr. R.A.L. Heijn

Mw. C.R.C. Huizinga-Arp

Mw. E.A.A.M. Lie-Kwie ten Berge

Dhr. P.M. Dantuma

Dhr. P.P. Bannink

Overige gegevens

Statutaire bepaling van resultaatbestemming

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers te Heerlen is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Wet verplichte beroepspensioenregeling over het boekjaar 2021.

Onafhankelijkheid

Als waarmedend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers, zoals vereist conform artikel 143 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het beroepspensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het beroepspensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 15.960.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 790.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het beroepspensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 142 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. De door het beroepspensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het beroepspensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het beroepspensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel gezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van het beroepspensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, met uitzondering van artikel 126 (minimaal vereist eigen vermogen) en 127 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van het beroepspensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor 7 achtereenvolgende jaareinden.

Normaliter zou het beroepspensioenfonds dus gedurende 2022 tot een onvoorwaardelijke korting moeten overgaan. Op 17 december 2021 heeft minister Koolmees echter gebruik gemaakt van de bevoegdheid wederom vrijstelling te verlenen van de termijnen die gelden om te voldoen aan het (minimaal) vereist eigen vermogen. Het beroepspensioenfonds heeft gebruik gemaakt van deze vrijstellingsregeling.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Oekraïne crisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amsterdam, 13 juni 2022

drs. Jack Tol AAG RBA
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2021 van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers per 31 december 2021 en van het resultaat over 2021 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2021
- de staat van baten en lasten over 2021
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (hierna ook: het pensioenfonds) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in het pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers voert als beroepspensioenfonds de pensioenregeling uit voor openbare apothekers. Vermogensbeheer en pensioenbeheer zijn uitbesteed aan gespecialiseerde dienstverleners. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan deze onderwerpen op basis van de activiteiten van het pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij beginnen met het bepalen van de materialiteit en het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte,

het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Materialiteit

Materialiteit	€ 16,0 miljoen (2020: € 10,7 miljoen)
Toegepaste grondslag	0,75% van het pensioenvermogen per 31 december 2021, zijnde het totaal van de technische voorzieningen en het stichtingskapitaal en reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hanteren wij voor pensioenfondsdoorgaans een bandbreedte van 0,5% tot 1,0%, afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Aangezien het pensioenfonds in een herstelsituatie zit maar de beleidsdekkingsgraad per jaareinde niet dichtbij een kritieke grens beweegt, hebben wij een percentage van 0,75% gehanteerd. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar. Doordat de beleidsdekkingsgraad in tegenstelling tot voorgaand jaar niet langer rondom een kritieke grens beweegt, is het gehanteerde percentage verhoogd van 0,50% tot 0,75% van het pensioenvermogen.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven €790.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een beroepspensioenfonds. Wij hebben in het opdrachtteam interne specialisten opgenomen op het gebied van IT audit en cyber(risicoanalyse).

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van iedere wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude.

Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij identificeren en schatten risico's in op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de visitatiecommissie het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de (fraude)risicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Zoals in al onze controles houden wij rekening met het risico dat het bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken. Vanwege dit risico hebben wij schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, waaronder de subjectieve elementen in de waardering van de technische voorzieningen, zoals primair toegelicht in de toelichting op de balans per

31 december onder [6] 'voorziening pensioenverplichtingen'. Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt 'Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen'.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, sleutelfunctionarissen (waaronder sleutelfunctiehouders, de compliance officer, medewerkers van het bestuursbureau en de uitvoeringsorganisatie(s)) en de visitatiecommissie.

Uit onze evaluatie van het risico op mogelijke doorbreking van interne beheersmaatregelen of andere ongeoorloofde vormen van beïnvloeding van het proces van financiële verslaggeving, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen, is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het kennismaken van de systematische analyse van integriteitsrisico's (SIRA), het lezen van notulen, het kennismaken van rapporten van sleutelfunctiehouders en de compliance officer en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennis genomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Het bestuur heeft een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor tenminste de komende 12 maanden. Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten en in hoeverre het pensioenfonds voldoet aan de vereisten rondom solvabiliteit en liquiditeit. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen serieuze bedreiging van de continuïteit geïdentificeerd voor de komende 12 maanden. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad	
Risico	<p>De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.</p> <p>Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft. Om deze redenen beschouwen wij de ontwikkeling en toelichting van de (beleids) dekkingsgraad als een kernpunt in onze controle.</p> <p>De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in toelichting op de balans per 31 december onder [5] 'Stichtingskapitaal en reserves' van de jaarrekening. Hieruit blijkt dat de beleidsdekkingsgraad gedurende zes aangesloten jaren lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen en dat het pensioenfonds gebruikmaakt van de door de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid geboden mogelijkheid tot vrijstelling van één jaar van het verlagen van pensioenaanspraken en -rechten.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids) dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld en dat het achterwege blijven van een pensioenverlaging op basis van de geboden vrijstelling niet toereikend wordt toegelicht.</p>

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad

Onze controleaanpak	<p>Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2021 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuariële rapport van de certificerend actuaris en onze controle van de jaarcijfers.</p> <p>Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden:</p> <ul style="list-style-type: none">– Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar betrof het enige key item de wijziging van de UFR methodiek.– Daarnaast heeft de certificerend actuaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de technische voorzieningen zoals gehanteerd in de bepaling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaris.– Verder hebben wij een cijferanalyse uitgevoerd op de mutaties in de actuele dekkingsgraad ten opzichte van de ontwikkelingen in de markt, kennisgenomen van correspondentie met DNB inzake het herstelplan alsook kennisname van beschikbare rapportages van de actuariële sleutelfunctiehouder en certificerend actuaris <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd alsmede of de toelichtingen met betrekking tot de toepassing door het pensioenfonds van de mogelijkheid tot vrijstelling van een jaar van het verlagen van pensioenaanspraken en -rechten toereikend zijn.</p>
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2021 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen

Risico

De beleggingen voor risico pensioenfonds (hierna: beleggingen) zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Wet verplichte beroepspensioenregeling te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen, categorie 'directe marktnotering'). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet (beurs)genoteerde fondsen.

De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit posities in derivaten en vastrentende waarden.

De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum, door het ontbreken van een voldoende liquide markt en in sommige gevallen het ontbreken van gecontroleerde informatie per 31 december 2021.

Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in de 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' en een nadere toelichting opgenomen in toelichting [1] 'Beleggingen voor risico pensioenfonds'. Onderdeel van deze toelichting betreft de indeling naar waarderingscategorie ('Methodiek bepaling marktwaarde'), hetgeen inzicht biedt in de totstandkoming van de waardering en de daarbij horende hierboven beschreven onzekerheden. Vanwege deze onzekerheden beschouwen wij de waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen als een kernpunt in onze controle.

Uit de toelichting [1] blijkt dat per 31 december 2021 in de categorie netto contante waarde € 53 miljoen is belegd in derivaten en € 36 miljoen in vastrentende waarden. Verder is in de categorie andere geschikte methode € 13 miljoen belegd in niet-(beurs)genoteerde vastgoed beleggingsfondsen, € 160 miljoen in niet-(beurs)genoteerde aandelen beleggingsfondsen en € 130 miljoen in overige beleggingen (zijnde hedgefondsen). Tezamen betreft dit 14% van de totale beleggingen.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.

Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen

Onze controleaanpak	<p>Bij de controle van de beleggingen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de accountant van de beleggingsadministrateur. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel, hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de beleggingen, rekening houdend met omvang en risicoprofiel van de beleggingen, en deze vastgelegd in instructies. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd op de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan. Hierdoor hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.</p> <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen geëvalueerd.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2021 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.</p>

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

<p>Risico</p>	<p>De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Wet verplichte beroepspensioenregeling te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben aan het subjectieve element ervaringssterfte van de bepaling van de technische voorzieningen een frauderisico gekoppeld, omdat het bestuur de mogelijkheid heeft om de waardering voorziening pensioenverplichtingen te beïnvloeden via deze schatting die specifiek voor het pensioenfonds dient te worden bepaald. Wij hebben de waardering en toelichting van de technische voorzieningen als kernpunt van onze controle aangemerkt.</p> <p>Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in de 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' en een nadere toelichting opgenomen in toelichting [6] 'Voorziening pensioenverplichtingen'. Uit deze toelichting blijkt dat een (schattings)wijziging</p> <p>heeft plaatsgevonden door aanpassing van de UFR methodiek. Volgens deze toelichting is de voorziening pensioenverplichtingen hierdoor € 95 miljoen hoger uitgekomen.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.</p>
---------------	---

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

<p>Onze controleaanpak</p>	<p>Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van het pensioenfonds. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2021. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.</p> <p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2021:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Bij de controle van de voorziening pensioenverplichting en gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening en het bestuursverslag, inclusief de controle van de basisgegevens en mutaties daarin, hebben wij gebruik gemaakt van de onafhankelijke rapportage over interne beheersmaatregelen bij de pensioenbeheerder. – Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaris. – Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaris gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. – Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen mede met behulp van data analyse, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.</p>
<p>Belangrijke observaties</p>	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2021 of de toelichting van de technische voorzieningen.</p>

Verklaring over de in het verslag over het boekjaar opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- Het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen

Communicatie

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Eindhoven, 13 juni 2022

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. P.A.E. Dirks RA